

1. Algemeen

Leeswijzer

De programmabegroting 2018 geeft per programma de doelstellingen, activiteiten en budgetten weer. De doelstellingen zijn uitgewerkt in zogeheten doelenbomen en daarbij is aangegeven welke onderdelen dit jaar extra aandacht krijgen. De begrote lasten en baten zijn ook per programma opgenomen in een financieel overzicht. Daarbij zijn eventuele toevoegingen of onttrekkingen uit de reserves vermeld. De financiële overzichten zijn ingericht rekening houdend met taakvelden, die in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) zijn voorgeschreven. Per programma zijn verder de voorgeschreven beleidsindicatoren opgenomen. Het BBV schrijft voor dat de overheadkosten ook afzonderlijk in beeld gebracht moeten worden. Ook hiermee is rekening gehouden. Nieuw is programma 9 Gebiedsgerichte aanpak. Dit programma geeft inzicht in de nieuwe manier van werken in de diverse gebieden (wijken, buurten) van de stad, waarbij gewerkt wordt met een zoveel mogelijk integrale aanpak van knelpunten en mogelijkheden in die gebieden.

De cijfers in de begroting zijn gebaseerd op bestaand beleid, aangevuld met de autonome ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan. Het voorgestelde nieuwe beleid is in een afzonderlijk raadsvoorstel bij de begroting opgenomen.

Programma's

In hoofdstuk 2 staan de programmabeschrijvingen. De keuze in de programma-indeling is vrij. Wij hebben ervoor gekozen om die zoveel mogelijk in te delen naar de indelingen van de taakvelden. De doelen, incl. de onderdelen waar in 2018 extra aandacht aan wordt gegeven, werken we uit in het onderdeel "Wat willen we bereiken?" en "Wat willen we er voor doen?". Ieder programma eindigt met "Wat gaat het kosten?". In de programma's zijn de verplichte indicatoren opgenomen en de kosten van verbonden partijen die uit de desbetreffende programma's worden betaald. Bij de verplichte indicatoren is in sommige gevallen nog onvoldoende informatie bekend over het verloop van die indicatoren. In die gevallen zijn de uitkomsten van 2016 onveranderd opgenomen voor de komende jaren.

Financiële begroting

Na de programma's is in hoofdstuk 3 de uitgebreide financiële toelichting opgenomen. In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan:

1. Algemene dekkingsmiddelen met een toelichting;
2. De ontwikkelingen op het gebied van overhead;
3. Een overzicht van baten en lasten per programma;
4. De Meerjaren begroting 2018-2021;
5. De geprognoseerde balansen;
6. De technische uitgangspunten.

Paragrafen

Het BBV schrijft zeven verplichte paragrafen voor. Deze zijn opgenomen in hoofdstuk 4. In de paragrafen behandelen we financiële en bedrijfsmatige onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht van de raad in de financiële positie van de gemeente en de bedrijfsvoering. De verplichte paragrafen zijn Weerstandvermogen, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen, Grondbeleid en Lokale heffingen. Extra zijn de niet verplichte paragrafen Subsidie en Toezichtinformatie.

Inleiding

Den Helder gaat verder. Dat is de doelstelling die in het bestuursakkoord Den Helder Perspectief is afgesproken.

Aan de basis van het bestuursakkoord lag mede de Strategische Visie 2020, die tegen het licht was gehouden door de gemeenteraad. Dat leidde tot de conclusie dat de doelstellingen uit de Strategische Visie 2020 onverkort van kracht blijven. Daarnaast zijn binnen die doelstellingen extra accenten aangebracht voor punten die meer aandacht konden gebruiken.

Daarmee blijft de opdracht om te werken aan de zes doelen uit de strategische visie:

1. een duurzame economie met offshore, haven, kennis & technologie (inclusief onderwijs), duurzame energie, toerisme & recreatie en zorg & wellness;
2. het tegengaan van sociale zwakte met opleidingen banen, maatschappelijke activering;
3. het vergroten van variëteit in woonmilieus;
4. het professionaliseren van toerisme en recreatie;
5. een levendig stadshart;
6. een bij een centrumgemeente passende infrastructuur.

De nadruk wordt gelegd op vraagstukken die niet langer op een oplossing kunnen wachten; in het belang van Den Helder en haar inwoners.

Bij de aanpak van deze doelen streven wij naar een effectieve, efficiënte, integrale aanpak. De gebiedsgerichte aanpak, waarbij maatregelen in zowel het fysieke als het sociale domein en de aanpak van veiligheid gecombineerd worden ingezet en samengewerkt wordt met burgers, bedrijven en organisaties in de desbetreffende gebieden, biedt daarvoor een concreet handvat.

Uitwerking

Voor u ligt de programmabegroting 2018 en de meerjarenraming 2019-2021. In de programma's zijn deze doelstellingen uitgewerkt in doelstellingen voor komend jaar.

De Kadernota 2018 is dit jaar vervangen door de Kaderbrief 2018-2021. In de Kaderbrief hebben we laten zien, wat we de komende jaren willen bereiken en hoe we dit willen aanpakken in een gebiedsgerichte aanpak. In de brief is geschetst hoe de stad er voor staat en wat van belang is. In de brief zijn geen gedetailleerde financiële afwegingen opgenomen, maar alleen de uitgangspunten voor een financiële uitwerking.

Op elk van onze doelstellingen is daarbij een toelichting gegeven van wat we willen bereiken en hoe we dit gaan realiseren.

Naast de uitgangspunten is een beeld geschetst van de algemene ontwikkelingen.

Daaruit komt naar voren dat het steeds belangrijker is om met een integrale blik naar de verschillende aspecten van het gemeentelijk beleid te kijken.

De rol van de gemeente staat onder een voortdurende verandering. We hebben te maken met taken die het Rijk aan de gemeente overdraagt.

Voor deze taken krijgen we minder geld en dat vraagt een andere aanpak.

Diverse wetten zorgen voor een gewijzigde houding. De Woningwet is herzien en de implementatie van de Omgevingswet zijn hier voorbeelden van.

Het doel is om de inwoners meer centraal te plaatsen en te laten meepraten en beslissen over hun woonomgeving.

Om in te spelen op al deze ontwikkelingen zien we de oplossing in een gebiedsgerichte aanpak.

Op een paar gebieden en terreinen is de aanpak al ingezet. Deze aanpak willen we uitbreiden en intensiveren.

De inzet is om over een periode van drie jaar elk jaar drie buurten aan te pakken. Zo koersen we af op een mooier, sterker en gelukkiger Den Helder.

Dit heeft voor zowel inwoners als bedrijven voordelen en leidt ook tot de efficiënte inzet van middelen.

Financiën

De financiële uitgangspunten voor de begroting zijn om de doelstellingen met een efficiënte inzet van middelen te realiseren, binnen de gemaakte afspraken met de raad. En daarbij een structureel sluitende begroting te hebben.

De uitkomsten van de meicirculaire 2017 zijn positief voor de ontwikkeling van de uitkering uit het gemeentefonds en het deelfonds sociaal domein. In de begroting 2018 zijn de financiële ontwikkelingen van de meicirculaire 2017 verwerkt. Reserves worden ingezet voor incidentele uitgaven en investeringen die passen binnen de strategische visie.

Vernieuwingen BBV

In het BBV zijn vanaf 2017 een aantal wijzigingen doorgevoerd. Vanaf 2018 treden de bepalingen en richtlijnen van de notitie rente in werking. De doelstelling van deze notitie is het bevorderen van een eenduidige handelswijze met betrekking tot rente door gemeenten (harmonisering), stimuleren dat gemeenten de (verwachte) werkelijke rentelasten opnemen in de begroting en de jaarstukken en het eenduidig inzichtelijk maken van de manier waarop de gemeenten met rente omgaan (transparantie).

In de begroting heeft dit als effect dat een lager rentepercentage wordt toegerekend naar de activiteiten in de taakvelden waarin kapitaallasten zijn opgenomen. De kostendeckende activiteiten van de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld riolering en afval leveren hierdoor een lagere bijdrage aan de in de begroting opgenomen rente en dat heeft een nadelig effect op de begroting.

Door de wijzigingen met betrekking tot het aantal programma's van 12 naar 8 in 2017 en de hierboven genoemde wijzigingen in de Bbv is het niet meer mogelijk om de programmarekening 2016 per programma aan te sluiten op de cijfers in dit document.

Financiën in één oogopslag

Begroting 2018 in vogelvlucht

INKOMSTEN

Waar komt het geld vandaan?

Geld van het Rijk

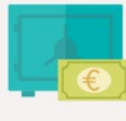
€ 131.278.000

Lokale heffingen

€ 30.603.000

Overige inkomsten

€ 29.038.000

Totale begrote inkomsten:

€ 190.919.000

Tarieven inwoners 2017

Onroerendzaakbelasting

eigenaren woningen: 0,1405 %
eigenaren niet-woningen: 0,3679%
gebruikers niet-woningen: 0,3226%

Afvalstoffenheffing

eenpersoonshuishoudens: € 244,32
meerpersoonshuishoudens: € 353,88

Rioolheffing € 157

UITGAVEN

Waar gaat het geld naar toe?

De begroting kent acht programma's:

1. Bestuur en ondersteuning
€ 46.109.000

2. Openbare ruimte
€ 11.597.000

3. Economische zaken
€ 1.771.000

4. Onderwijs
€ 7.874.000

5. Sport, cultuur en recreatie
€ 9.293.000

6. Sociaal domein
€ 91.919.000

7. Volksgezondheid en milieu
€ 15.958.000

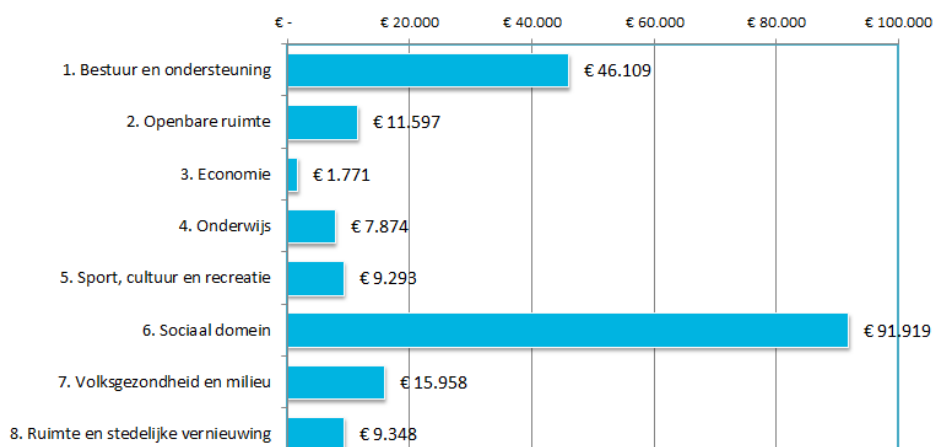
8. Ruimte en stedelijke vernieuwing
€ 9.348.000

Totale begrote uitgaven:

€ 193.869.000

Bedragen zijn afgerond op duizendtallen

Uitgaven per programma (x 1.000)

2. Programma's

Programma 1 Bestuur en Ondersteuning

Het programma Bestuur en Ondersteuning gaat over de gemeentelijke dienstverlening aan inwoners en bedrijven, én over de ondersteuning van het bestuur. De gemeente Den Helder geeft invulling aan goed, gezond en veilig leven in de stad. Dit realiseren we door kwalitatief goede besluitvormingsprocessen, consistente en integraal afgewogen bestuurlijke adviestrajecten en een goed onderhouden bestuurlijk relevant extern netwerk.

1.1 Vergroten van participatie met inwoners en ondernemers in gemeentelijke besluitvormingsprocessen

Wat willen we bereiken?

Inzicht krijgen in de wensen en behoeften van alle inwoners en met hen plannen te ontwikkelen. Op deze manier de betrokkenheid van inwoners te vergroten en onze inwoners kansen zien en benutten. De gemeente faciliteert en denkt mee waar nodig en mogelijk. De uitdaging zit er in om niet alleen met de mensen te praten die ondersteuning nodig hebben, maar ook te luisteren naar de andere inwoners. Wat wij uiteindelijk willen is een stad waarin het bruist van de goede ideeën en er een netwerk is waarin deze ideeën worden gerealiseerd. Ondernemers willen we faciliteren in de ontwikkeling van hun bedrijf en hun kennis benutten waar we met beleid de economische ontwikkeling van de stad nieuwe impulsen kunnen geven.

Wat gaan we daarvoor doen?

We kiezen voor het werken in een gebiedsgerichte aanpak waarbij we vanuit verschillende invalshoeken naar een gebied kijken. Op basis daarvan ondernemen we actie. We spelen zoveel mogelijk in op de behoeften en wensen van onze inwoners. Door met de inwoners en andere betrokkenen (zoals vrijwilligers en professionele partijen) in een gebied intensief samen te werken ontstaat een lokaal netwerk. Dat leidt tot tevreden mensen die zo veel als mogelijk op eigen kracht functioneren.

We verwijzen hier verder naar het programma Gebiedsgerichte aanpak.

Via platformbijeenkomsten, zoals die voor de ondernemers in de toeristische sector, en overleg met vertegenwoordigers van ondernemersorganisaties, zoals de Detailhandelsfederatie, houden we inzicht in de ontwikkelingen in de sectoren en zicht op wat de ondernemers nodig hebben om hun bedrijf te optimaliseren.

1.2 Versterken van deelname gemeente Den Helder in regionale samenwerkingsverbanden

Wat willen we bereiken?

Meer grip op samenwerking in de Kop van Noord Holland en de raden in stelling brengen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De resultaten van de evaluatie van de samenwerking zijn eind 2017 bekend. Op basis vanuit de daaruit voortkomende aanbevelingen wordt bezien welke besluiten nodig zijn om de doelen te bereiken.

1.3 Excellente dienstverlening aan inwoners en bedrijven

Wat willen we bereiken?

Den Helder wil excellente dienstverlening leveren en voldoen aan verwachtingen van inwoners en bedrijven. Zo hanteren we duidelijke procedures en zijn de medewerkers goed bereikbaar. We willen dat inwoners en bedrijven zaken digitaal kunnen regelen. De website is toegankelijk voor iedereen. We gebruiken heldere teksten in eenvoudig Nederlands en de formulieren voor het bestellen van producten en diensten zijn gebruiksvriendelijk. Inwoners die geen toegang hebben tot internet of minder digitaal vaardig zijn, kunnen telefonisch hun vragen stellen en in het gemeentehuis terecht voor de aanvraag van producten en diensten.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We haken aan op landelijke initiatieven voor het verbeteren van de (digitale) dienstverlening vanuit programma's als Digitale Agenda 2020.
- We breiden het aantal digitaal bestelbare producten en diensten uit en zetten in op het vereenvoudigen van digitale formulieren.
- We vragen feedback aan inwoners over het gebruik van de website en benutten die om onze digitale dienstverlening te verbeteren.
- We gaan webcare inzetten voor het beantwoorden van eenvoudige vragen en het verstrekken van informatie. Webcare is snelle dienstverlening aan inwoners en bedrijven via internet, zoals social media.
- We continueren de communicatiecampagne om het aantal digitale aanvragen van producten en diensten door inwoners te laten stijgen.
- We gaan door met het vereenvoudigen van de werkprocessen van het klantcontactcentrum en investeren in het opleiden en trainen van de medewerkers.

1.6 Inwoners, ondernemers en bezoekers kunnen veilig gebruikmaken van de mogelijkheden die Den Helder biedt.

Het belang van veiligheid voel je vooral als het er niet meer is. Een mooie stad en gelukkige mensen verdwijnen als men zich onveilig voelt. Investeren in veiligheid is dan ook investeren in een sterke samenleving en in goede samenwerking. Eke vier jaar wordt het 'Lokaal Integraal Veiligheidsbeleid' (LIVB) vastgesteld. Het huidige LIVB 2015-2018 wordt volgend jaar herzien en kent de volgende vier prioriteiten:

- Zorg & Veiligheid;
- High Impact Crimes;
- Alcohol & Drugs;
- Samen veilig wonen.

Naast deze prioriteiten heeft de burgemeester de afgelopen jaren extra bevoegdheden en taken gekregen (o.a. CTER, ondermijning en Wet Aanpak overlast). Beide vormen de basis voor de werkzaamheden en projecten in 2018.

1.6.1 Lokaal integraal veiligheidsbeleid

Wat willen we bereiken?

Den Helder is een levendige en veilige stad, met minder misdrijven en overtredingen in de openbare ruimte en minder overlast/verloedering en criminaliteit in woonwijken en winkelgebieden. Daarnaast willen we goed zicht hebben en houden op de dossiers CTER (Contra Terrorisme Extremisme en Radicaliseren) en Ondermijning.

Wat gaan we daarvoor doen?

De volgende projecten/zaken gaan we in 2018 aanpakken:

- Er wordt voortaan in het veiligheidsbeleid onderscheid gemaakt tussen sociale veiligheid, ondermijning en CTER. Er wordt op de twee nieuwethema's ingezet op een betere en sterkere informatiepositie met een strakke regie uit de lokale driehoek.
- De structuur moet de komende periode ingevuld worden en de ervaringen worden verwerkt in het nieuwe Lokaal Integraal veiligheidsbeleid 2019-2022 dat voor 2018 op de planning staat. Daarin krijgt ook het gebiedsgerichte aanpak weer een belangrijke plaats.
- Samenwerking met partners is de kracht van ons huidige veiligheidsbeleid. De inzet op verschillende onderdelen heeft het taakveld volwassen gemaakt. De invoering van de High impact Crime, Jeugd Interventie Teams, Ketenhuis en de pilot woon- en adresfraude team hebben stuk voor stuk mooie resultaten behaald. Voor het JIT en woon- en adresfraude geldt dat deze structureel geborgd worden in de ambtelijke organisatie.
- Er wordt een pilot Sociaal Interventie Teams gestart. Deze is gebaseerd op het woon- en adresfraude team en richt zich samenwerking op de aanpak fraude binnen bepaalde branches en/sectoren.
- De ervaring van de afgelopen jaren is dat een aantal kwetsbare personen op meerdere dossiers terugkomen, omdat het allemaal losstaande interventies zijn. In 2018 gaan we de start maken om gemeentelijke interventies beter met elkaar te koppelen met als doel dat kwetsbare personen langer periode begeleid worden.
- In kader van projecten rondom OGGZ, gaan we een stap verder en gaan we starten met een pilot "Persoonsgerichte aanpak voor een aantal notoire overlast plegers". Hierbij wordt ook gekeken naar de diverse interventies en leef terreinen.

1.6.2 Crisisbeheersing en rampenbestrijding

Wat willen we bereiken?

Burgers, ondernemers en bezoekers moeten veilig kunnen ondernemen en genieten van de mogelijkheden die Den Helder biedt. Door kwalitatief goede afspraken te maken met (risico) bedrijven, partners en hulpdiensten zorgen we er voor dat we proactief en vanuit een strakke regie effectief op fysieke veiligheidsproblemen kunnen reageren.

Wat gaan de daarvoor doen?

Op fysieke veiligheidsgebied gaan wij de volgende zaken oppakken.

- De nieuwe regionale crisisorganisatie is geborgd en we zien erop toe dat de regionale uitvoering en samenwerking voldoet aan de wettelijke eisen. Begin 2018 gebruiken we om te bekijken of de basis voldoende is en bekijken waar we het voorbereidingsniveau kunnen verhogen. We willen naar een verhoogd voorbereidingsniveau en kennisniveau die de specifieke risico's in Den Helder goed afdekt. Hierover gaan we intern en met onze lokale partners afspraken maken.
- in Den Helder worden veel evenementen georganiseerd. Regionaal wordt gekeken naar een actualisatie van het evenementenveiligheidsbeleid. Dit heeft consequenties voor vooral de inzet van de hulpdiensten bij evenementen. We ondersteunen, waar nodig, evenementenorganisatoren, bij professionalisering, mede gezien de wisselde en strengere eisen die aan evenementen gesteld worden in het kader van veiligheid en verzekering. Hierbij zijn professionaliseren, verantwoordelijkheid, veiligheid en sociale cohesie/imago stad/wijk belangrijke pijlers.
- De investering in een betere informatiepositie helpt ook bij het actualiseren van het Havenbreedbeveiligingsplan die gepland staat. De ontwikkelingen rondom CTER hebben zich de afgelopen jaren snel opgevolgd en het Havenbreedbeveiligingsplan wordt hierop aangepast.

Effectindicatoren

Indicator	Basisjaar	Basis	2018	2019	2020	2021
Formatie, aantal FTE per 1.000 inwoners	2017	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3

Bezetting, aantal FTE per 1.000 inwoners	2017	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
Apparaatskosten per inwoner	2017	674	674	674	674	674
Externe inhuur: kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur	2016	15,9	5,4	5,4	5,4	5,4
Overhead, % van totale lasten	2017	21,2	21,2	21,2	21,2	21,2
Verwijzingen Halt: Aantal per 10.000 jongeren	2016	350,8	350	350	350	350
Harde kern jongeren: Aantal per 10.000 inwoners	2014	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Winkeldiefstallen: Aantal per 1.000 inwoners	2016	3,6	3,4	3,4	3,4	3,4
Geweldsmisdrijven: Aantal per 1.000 inwoners	2016	9,5	9	9	9	9
Diefstallen uit woning: Aantal per 1.000 inwoners	2016	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte), aantal per 1.000 inwoners	2016	14,7	12,5	12,5	12,5	12,5

Verbonden partij(en)

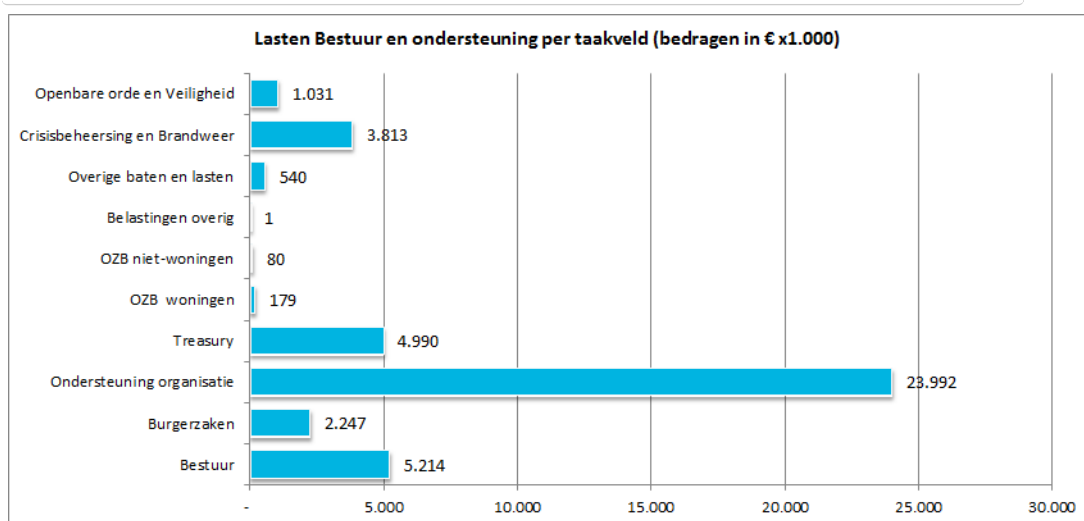
Begrote gemeentelijke bijdragen verbonden partijen	Bedrag
Veiligheidsregio Noord-Holland-Noord	€ 3.510.629
Regionaal Historisch Centrum Alkmaar	€ 237.220
Cocensus (belastingen)	€ 601.217

Wat gaat het kosten?

Tabel "Wat gaat het kosten?"

Programma 1	Rekening		Begroting			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bestuur en Ondersteuning						
Totaal lasten	20.259	43.102	42.087	38.762	38.288	37.948
Totaal baten	-127.311	-129.806	-129.297	-128.876	-127.447	-127.424
Saldo van baten en lasten	-107.052	-86.705	-87.210	-90.114	-89.159	-89.476
Totaal toevoegingen reserves	2.644	3.920	4.022	4.254	3.585	3.829
Totaal onttrekkingen reserves	-12.873	-7.972	-4.895	-2.470	-2.101	-1.567
Geraamd resultaat	-117.282	-90.757	-88.082	-88.330	-87.675	-87.213

Toelichting "Wat gaat het kosten?"

Toelichting belangrijkste verschillen begroting 2018 ten opzichte van 2017.

Lasten (€ 1.015.000 lagere lasten)

De bijdrage in het kader van bestuurlijke samenwerking (De Kop Werkt) wordt verhoogd met een bedrag van € 1.077.000 waarmee het totale bedrag voor 2017 en 2018 uitkomt op € 2,6 miljoen. Hiertegenover staat een

bijdrage uit de reserves en heeft dit op het totale begrotingsniveau geen nadelig effect.

De BBV wijziging t.a.v. de rentetoe rekening heeft gevolgen voor de toegerekende kapitaallasten. Deze vallen in programma 1 aan de lastenkant € 2.305.000 lager uit, wat weer wordt gecompenseerd binnen de overige programma's. De kapitaallasten worden via kostenplaats kapitaallasten (verdeelsleutel) aan de batenkant van programma 1 (boekhoudkundig negatief effect) doorberekend aan de overige programma's. Een nadere toelichting wordt gevonden in hoofdstuk 3 financiële begroting.

Een lagere bijdrage aan de Veiligheidsregio als gevolg van het wegvallen van eenmalig geraamde opleidingskosten ad € 134.000 en een lagere FLO uitkering brandweerpersoneel leveren in totaal een voordeel op van € 302.000.

Het actualiseren van de salarissen en het bijstellen van de overige goederen en diensten onder andere door indexering zorgt voor een stijging van in totaal € 546.000.

Overige afwijkingen <€ 100.000 zijn per saldo € 31.000 voordelig.

Baten (€ 509.000 lagere baten)

Door de vernieuwing binnen de Bbv regelgeving is het niet meer mogelijk om rente toe te rekenen aan het eigen vermogen van de gemeente. Als gevolg hiervan is het rente omslagpercentage gedaald van 4% naar 2% waardoor sprake is van een daling van de rentebaten op de financieringsfunctie. Op programma 1 heeft dit een nadelig effect van € 1.655.000, dat deels gecompenseerd wordt binnen de andere programma's. Op totaal niveau wordt een nadelig effect van ca € 700.000 verwacht. Ook vindt hier de doorrekening van het (nadelige) effect op de kapitaallasten ad € 2.305.000 aan de diverse producten plaats. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3 financiële begroting.

In relatie met de vernieuwing Bbv inzake de rente toerekening, rekenen wij ook geen rente meer toe aan de reserve. Dit resulteert in een lagere rentebate van € 1.610.000 binnen de financieringsfunctie.

De algemene uitkering is wat omvang betreft in totaliteit gegroeid met een bedrag van ca. € 3.920.000 ten opzichte van 2017. Hiertegenover staat een verlaging van de integratie uitkering Sociaal Domein met ca. € 720.000. Ook hier wordt voor een nadere toelichting verwezen naar hoofdstuk 3 financiële begroting.

Een volume stijging (toename in aantal gebouwen) en de reguliere indexering van de belastingtarieven zorgen voor een positief effect van € 158.000 op de OZB opbrengst eigenaren.

De proefperiode onbetaald parkeren loopt tot en met de eerste helft van 2018, reden waarom voor de 2e helft van 2018 wel inkomsten zijn geraamd, (€ 376.000), wat een toename ten opzichte van 2017 betekent. Overigens wordt voorgesteld om, gelet op de evaluatie die na afloop van de proefperiode moet plaatsvinden, ook voor de 2e helft van 2018 het onbetaald parkeren te continueren.

Overige afwijkingen <€ 100.000 zijn per saldo € 30.000 nadelig.

Reserves

Toevoegingen (€ 102.000 nadelig)

Als gevolg van de wijziging in de BBV t.a.v. de toegerekende rentekosten vindt in 2018 geen toevoeging van bespaarde rente aan de algemene reserve meer plaats waardoor een batig effect ontstaat van € 530.000.

In verband met de opheffing van het frictiefonds wordt het voordelige saldo ad. € 436.000 aan de algemene reserve toegevoegd.

De storting van € 2.751.000 in de reserve strategische visie wordt niet in 2018 gedaan wat een voordelig effect heeft op de exploitatie.

In 2018 wordt een bedrag van € 3.819.000 gestort in de reserve Sociaal Domein wat een nadelig effect meebrengt.

Onttrekkingen (€ 3.077.000 nadelig)

In 2018 vervalt de onttrekking ten behoeve van de opleidingskosten van de brandweer ad € 134.000, wat een nadelig effect meebrengt.

De in 2017 plaatsgevonden onttrekking ad € 752.000 t.b.v. de bestemmingsreserve huisvesting stadhuis vindt in 2018 niet plaats wat een nadelig effect t.o.v. 2017 oplevert.

Met de opheffing in 2017 van het frictiefonds ontstond toen een eenmalig voordeel dat er in 2018 niet meer is, wat een nadelig effect van € 310.000 oplevert.

Na in 2017 het gehele jaar de opbrengst betaald parkeren uit algemene reserve te hebben bekostigd wordt dit in 2018 weer voor een deel via de parkeertarieven bekostigd. De onttrekking uit de algemene reserve is hiermee € 348.000 lager dan in 2017 (nadelig effect). Overigens wordt in het raadsvoorstel bij de begroting als Nieuw beleid voorgesteld om nog geen rekening te houden met de opbrengsten van betaald parkeren voor geheel 2018.

In 2017 werd een onttrekking gedaan uit de algemene reserve t.b.v. de reserve strategische visie ad € 2.751.000 (zie ook toevoeging), resultaatbestemming jaarrekening 2016 ad. € 1.220.000 en € 532.000 sluitende begroting 2017-2020), waarmee een bedrag van € 4.320.000 was gemoeid. In 2018 vindt deze onttrekking niet plaats wat een nadelig effect t.o.v. 2017 betekent.

In 2018 wordt een extra onttrekking ten late van de algemene reserve gedaan van € 1.089.000 ten behoeve van de bestuurlijke samenwerking in het project De Kop Werkt wat een positief effect heeft (onttrekkingen uit reserves worden namelijk verantwoord als inkomsten in de exploitatie).

Ten behoeve van het Sociaal Domein wordt in 2018 een bedrag van € 1.497.000 uit de reserve onttrokken wat eveneens een positief effect met zich meebrengt.

Overige afwijkingen <€ 100.000 zijn per saldo € 201.000 voordelig.

Programma 2 Openbare ruimte

Programma 2 gaat over de inrichting, het gebruik en het onderhoud van de openbare ruimte. We streven naar een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is en geschikt is om prettig in te recreëren.

2.1 Inwoners stimuleren de fiets nemen

Wat willen we bereiken?

Om verkeer en vervoer te verduurzamen willen we het gebruik van de fiets stimuleren door goed onderhouden, veilige en logische padenstructuur met goede fietsstallingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken in 2018 aan de realisatie van een fietsveilige rotonde Zuiderhaaks-Breewijd, de eerste fase van de verbetering van het fietspad Duinweg wordt afgerond en de Polderweg tussen Vijfsprong en Krugerstraat wordt heringericht.

In 2018 vragen we opnieuw subsidie aan bij de provincie voor de realisatie van de fietsverbinding door Ooghduyne en starten we de aanleg daarvan wanneer daaromtrent zekerheid is verkregen.

2.1.1 Goed onderhouden fietsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?

Goed onderhouden fietsinfrastructuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

De reconstructie van de Polderweg tussen de Vijfsprong en de aansluiting met de Krugerstraat wordt uitgevoerd, waarbij de Polderweg op de Prins Hendriklaan een vrijliggend fietspad krijgt.

Langs de Duinweg tussen de Jan Verfaillweg en de komgrens van Huisduinen de eerste fase van een vrijliggend fietspad realiseren, zodat een begin wordt gemaakt van een nieuwe volwaardige fietsroute tussen Huisduinen en Nieuw Den Helder vv.

We onderzoeken de mogelijkheid om in 2018 met provinciale subsidie ook de tweede fase van de fietsroute naar Huisduinen te verbeteren. Ook wordt gestreefd naar de start van de herinrichting van de Polderweg vanaf de Krugerstraat.

2.1.2 Goede fietsstallingen bij station en centrum

Wat willen we bereiken?

Goede fietsvoorzieningen in het centrum.

Wat gaan we daarvoor doen?

Op het stationsvoorplein zijn in 2017 extra fietsvoorzieningen gerealiseerd. Onderwerp van onderzoek is de realisatie van een overdekte en bewaakte fietsstalling in het stadshart.

2.2 Verbeteren van de bereikbaarheid

2.2.1 Logische rijroutes met goede parkeervoorzieningen

Wat willen we bereiken?

Het vergroten van de bereikbaarheid van Den Helder en het realiseren van een goede verkeersdoorstroming in en ontsluiting van Julianadorp.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het aanleggen van De Noorderhaaks met in aansluiting daarop verkeersmaatregelen op een deel van de Langevliet, van Foreestweg en Breewijd. De aanleg van de Noorderhaaks zal medio 2018 zijn voltooid.

Daarnaast wordt ook gestart met de voorbereidingen voor de omvorming van de Polderweg (tussen Krugerstraat en Koningsplein) naar een 30 km-zone.

In het raadsvoorstel bij de begroting wordt hiervoor in het kader van het nieuw beleid budget gevraagd.

2.2.2 Lobby bij Rijk en Provincie voor verbetering van de doorstroming op routes naar Den Helder, en de bereikbaarheid per openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?

Het vergroten van de bereikbaarheid van Den Helder.

Wat gaan we daarvoor doen?

Inzetten op draagvlak voor maatregelen die de bereikbaarheid van de haven van Den Helder vergroten. Dit gebeurt in verschillende regionale samenwerkingsverbanden zoals De Kop Werkt!, Noord-Holland-Noord en het BO-MIRT. Doel is om het onderwerp op de gebiedsagenda te plaatsen en daaraan vervolgens concrete acties te verbinden.

2.3 Het gewenste kwaliteitsniveau van de wegeninfrastructuur bereiken

Wat willen we bereiken?

Uitvoering geven welk gebied op welk (beeld)kwaliteitsniveau wordt onderhouden.

Wat gaan we daarvoor doen?

In informele bijeenkomsten hebben we met de raad besproken welk gebied we op welk (beeld)kwaliteitsniveau onderhouden. De raad heeft die niveaus op 10 april vastgesteld door het document beleidskader openbare ruimte vast te stellen. Over de bijbehorende bedragen heeft de raad niet besloten. Dit wordt gedaan bij de begroting 2018.

2.3.2 onderhoud prioriteren, en inzichtelijk maken wat wel en -gezien de budgetten- niet kan worden uitgevoerd

Wat willen we bereiken?

We willen inzicht hebben in de onderhoudsvraag van ons areaal en aan kunnen geven welk onderhoud we wel doen en welk onderhoud (nog) niet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Periodiek inspecteren we het areaal. Daardoor kennen we de staat van ons areaal. Die kennis combineren we met wensen van gebruikers en partners. We weten dan de onderhoudsbehoefte van de openbare ruimte en kunnen daarin prioriteiten stellen. Ook kunnen we dan input leveren voor de keuzes van het gebiedsgerichte aanpak (zie ook 2.4). Tot slot weten we dan ook welk onderhoud we niet uit kunnen voeren.

2.4 Gebiedsgerichte aanpak

2.4.3 Bewonersparticipatie

Wat willen we bereiken?

Wij willen bereiken dat burgers meer gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid tonen voor publieke aangelegenheden in buurt of stad. Dat vereist meer zeggenschap. Met het uitvoeringsprogramma 'openbare ruimte in nieuw perspectief 2016 – 2020' willen wij een integrale benadering in de buurten. Dit doen wij in nauwe samenwerking met o.a. de woningstichting en andere partners. De gebiedsmanagers en wijkconciërges vervullen hierin hun verbindende rol.

Het Convenant Wijkaanpak-Plus zal ook in 2018 weer tientallen aanvragen voor buurt- en wijkprojecten financieel ondersteunen. De wijkconciërges vervullen een belangrijke rol bij de totstandkoming van convenantprojecten.

Er zal een stakeholdersonderzoek worden uitgevoerd over de bewonersparticipatie in het algemeen.

2.5 Een duurzame, veilige stad

2.5.1 door het verbeteren van de gelijkmatigheid en het lichtniveau een hogere verkeer-sociale veiligheid

Wat willen we bereiken?

Stapsgewijze verbetering van de verdeling van de openbare verlichting.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 verbeteren we de verdeling van de openbare verlichting in De Schooten Noord-West en langs de Lange Vliet. Hiervoor gebruiken we lichtmasten die zorgen voor een betere spreiding van het licht, waarbij we hetzelfde lichtniveau behouden.

2.5.2 borden en straatmeubilair worden alleen geplaatst daar waar dit voor de veiligheid van de weggebruiker noodzakelijk is

Wat willen we bereiken?

Een veilige, overzichtelijke en aantrekkelijke leefomgeving bereiken, met zo min mogelijk obstakels.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verkeersborden en straatmeubilair alleen daar plaatsen waar dit nodig is of verwijderen waar het niet meer nodig is. Dit wordt gecombineerd met de gebiedsgerichte aanpak. Veiligheid is het voornaamste aspect waarop gelet wordt.

2.5.3 voor het veilig gebruik van de wegeninfrastructuur kan het ook noodzakelijk zijn om straatmeubilair of borden te verwijderen;

Wat willen we bereiken?

Een veilige, overzichtelijke en aantrekkelijke leefomgeving bereiken met zo min mogelijk verkeersborden.

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderzoeken welke verkeersborden we weg kunnen halen zonder de verkeersveiligheid te verslechteren.

2.5.4 bijdragen aan het behalen van de doelstellingen van het energieakkoord

Wat willen we bereiken?

Met de openbare verlichting een substantiële bijdrage leveren aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente. Openbare verlichting is de grootste gemeentelijke energieverbruiker.

Wat gaan we daarvoor doen?

De conventionele verlichting geleidelijk vervangen door LED-lampen, waardoor het energieverbruik daalt.

2.6 Inhalen van achterstallig onderhoud

Wat willen we bereiken?

We willen het achterstallig onderhoud in tien jaar tijd wegwerken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het wegwerken van achterstallig onderhoud nemen we zo veel mogelijk mee in de gebiedsgerichte aanpak. Ook buiten deze gebieden hebben we te maken met achterstallig onderhoud. Daar pakken we het achterstallig onderhoud separaat, maar wel integraal, aan.

2.9 Met een duurzame en efficiënte aanpak het gewenste kwaliteitsniveau van het openbaar groen bereiken

Wat willen we bereiken?

Kwalitatief goede bomen en heesters die lang mee gaan, van toegevoegde waarde zijn voor Den Helder en gewaardeerd worden door onze inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij beheer en onderhoud van heesters en bomen en bij de toetsing van ontwerpen van nieuwe aanleg groenvoorziening geven wij ze zoveel mogelijk ruimte voor hun groei. Nieuwe bomen worden bijvoorbeeld geplant in gras en beplanting, en minder in verharding. Het aantal bomen dat nog in verharding wordt geplaatst, krijgt een kwalitatief goed plantgat. Dit kost per boom meer geld, maar dit is door het verminderde aantal kostendekkend. Dit alles levert de beste kwaliteit groenvoorziening op tegen de laagste kosten. We stellen kwaliteit boven kwantiteit.

2.9.1 groene bewonersinitiatieven op het gebied van zelfbeheer worden gefaciliteerd

Wat willen we bereiken?

We faciliteren bewoners en bedrijven die zelf een deel van de openbare ruimte (willen) beheren.

Wat gaan we daarvoor doen?

We hebben al een aantal overeenkomsten met bewoners en bedrijven gesloten voor het zelf onderhouden van de openbare ruimte. We zien toe op een juiste naleving daarvan en geven advies als we daar om worden gevraagd. Nieuwe verzoeken honoreren we zo veel mogelijk.

2.10 Evenementen bevorderen die bijdragen aan de identiteit van de stad en een regionale of (inter) nationale uitstraling hebben

Wat willen wij bereiken?

Evenementen met een regionale of (inter)nationale uitstraling, bevorderen de stadspromotie en de aantrekkingskracht van de stad.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij willen bijdragen aan een gunstig 'evenementenklimaat' door evenementenorganisatoren te stimuleren en te faciliteren in het proces van het indienen van een vergunning- en/of subsidieaanvraag. Tevens wordt er naast de reeds bestemde evenemententerreinen (Quelderduijn en Willemsoord) gezocht naar een locatie in Julianadorp voor het houden van (muziek)festivals.

Beleidsregels worden vastgesteld die aangeven aan welke eisen evenementen en publieksactiviteiten moeten voldoen (ter vervanging van de uit 2005 daterende uitvoeringsnota)

2.11 Toename van het aantal overnachtingen en bestedingen in Den Helder

Wat willen wij bereiken?

De komende jaren willen we meer bezoekers aantrekken, deze langer vasthouden en daarmee de bestedingen laten toenemen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De promotie van onze stad – waar binnen de drie kerngebieden Julianadorp, Den Helder en Huisduinen op eigen wijze toeristische kansen hebben - en de regio pakken we op in nauwe samenwerking met de Destinatie Marketing Organisatie 'Holland boven Amsterdam' (de uitvoeringsorganisatie die Den Helder binnen het gebied Noord-Holland Noord, positioneert als aantrekkelijke toeristische bestemming) en de Citymarketing organisatie Den Helder 'stichting Top van Holland' (de organisatie die Den Helder promoot op het gebied van Wonen, Werken en Recreëren). De synergie tussen beide organisaties wordt geborgd en bewaakt in de meerjarenafspraken met beiden organisaties, zodat promotie op alle niveaus aansluit en eenduidig is.

2.11.1 innovaties in verblijfsrecreatie mogelijk maken

Wat willen wij bereiken?

Om verblijfs gasten te behouden of te verleiden tot een verblijf in Den Helder is het noodzakelijk te werken aan kwaliteit(verbetering), differentiatie, vernieuwing en verbreding van het aanbod van accommodaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

De provincie is voornemens een revitaliseringsfonds in te richten dat ondernemers van oudere verblijfsaccommodaties en parken moet stimuleren hun terreinen te vernieuwen en te doen aansluiten bij de wensen van de huidige consument bijvoorbeeld op het gebied van zorg, (digitale)bereikbaarheid, duurzaamheid, groepsaccommodaties, beleving enz. Wij zullen ondernemers waar mogelijk faciliteren bij het realiseren van dergelijke plannen.

2.11.2 ontwikkeling en inrichting van de recreatieve terreinen laten aansluiten bij de verwachtingen van recreanten en toeristen

Wat willen wij bereiken?

De 'buitenruimten' moeten aansluiten bij de wensen en verwachtingen van recreanten en (zorg)toeristen. Fietsen en wandelen en varen staan in de top tien van activiteiten die mensen die in Noord-Holland op vakantie zijn, het liefst doen. Toeristen willen graag verblijven en recreëren in een accommodatie die gelegen is in een natuurlijke omgeving en steeds minder op een statisch bungalowpark. Recreatie terreinen worden meer 1 met de openbare sport- en recreer ruimte. Het beter toegankelijk en bereikbaar maken van het Helderse strand is jaren ingezet en zal de komende jaren aandacht vergen. Hierdoor liggen er kansen om meer zorgtoeristen naar Den Helder te trekken.

Wat gaan we daarvoor doen?

De bestaande routestructuren worden geoptimaliseerd en voorzien van informatieborden en apps. Een mooi voorbeeld is het sloepennetwerk.nl dat in 2018 wordt uitgerold in Den Helder. Dit netwerk sluit naadloos aan op de bestaande fiets- en kanoroute(s) in de gemeente.

Effectindicatoren

Indicator	Basisjaar	Basis	2018	2019	2020	2021
% ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	2015	11	11	11	11	11
% overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	2015	11	11	11	11	11

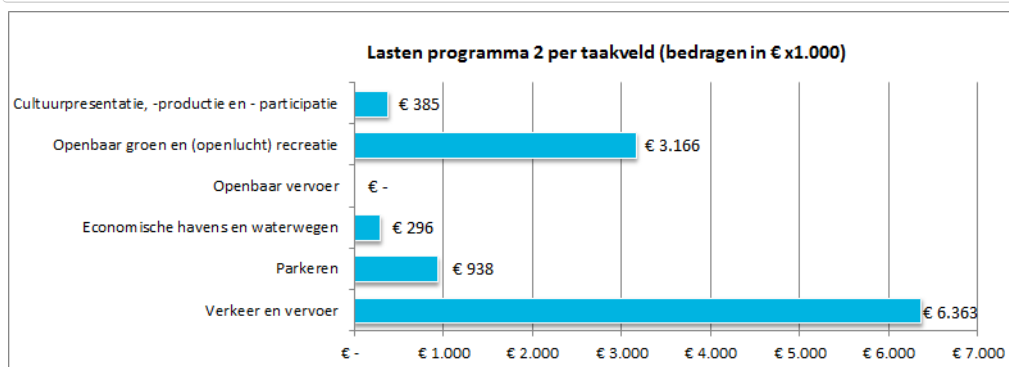
Effectindicator inzake de veiligheid van de openbare ruimte.

Wat gaat het kosten?

Tabel "Wat gaat het kosten?"

Programma 2 Openbare ruimte	Rekening		Begroting			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal lasten	14.742	12.328	11.147	10.691	10.627	10.622
Totaal baten	-1.211	-728	-740	-615	-615	-615
Saldo van baten en lasten	13.531	11.599	10.407	10.075	10.011	10.006
Totaal toevoegingen reserves	2.600	1.676	450	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	-1.040	-1.258	-772	-131	-130	-122
Geraamd resultaat	15.091	12.018	10.085	9.944	9.882	9.884

Toelichting "Wat gaat het kosten?"

Lasten (€ 1.181.000 lagere lasten)

In de begroting 2017 zijn incidenteel middelen opgenomen voor het project "Nieuw Perspectief" € 200.000 en via resultaatbestemming 2016 overheveling van een restant budget naar 2017 voor het wegwerken achterstallig onderhoud € 347.000. Voor de begroting 2018 levert dit ten opzichte van 2017 een voordeel op van € 547.000. Tegenover dit voordeel staat een lagere onttrekking uit de algemene reserve (zie onttrekkingen reserves).

In 2017 is incidenteel een budget van € 250.000 opgenomen voor ontwikkeling/ombouw van het sportcomplex Streepjesberg. Dit levert voor de begroting 2018 ten opzichte van 2017 een voordeel op.

Dit geldt ook voor een budget voor aanleg van een fietspad Duinweg. Hiervoor was in 2017 een incidenteel budget van € 280.000 opgenomen (waar een incidentele bijdrage van de provincie van € 140.000 tegenover stond).

Andersom geldt dat er in 2018 een incidenteel budget van € 325.000 wordt opgenomen voor aanleg van bruggen bij Ooghduijne. Dit geeft een nadelig effect ten opzichte van 2017. (ook hier staat een incidentele gedeeltelijke bijdrage tegenover)

Ook de subsidie Sail van € 200.000 was in 2017 incidenteel waardoor dit in 2018 als lastendaling zichtbaar wordt.

Tegenover dit nadeel staat een lagere onttrekking uit de algemene reserve (zie onttrekking reserves).

Vanaf 2017 is er een gewijzigd gebouw onderhoudsregime van kracht geworden dat over de gehele linie budgettair neutraal afgewikkeld wordt, maar bij een afzonderlijk product een budgeteffect kan opleveren. Wij verwijzen u naar de toelichting hierop die gepresenteerd is in de raadscommissie BenM van 8 mei 2017. Bij de parkeergarages stijgt de storting in de onderhoudsvoorziening hierdoor met € 100.000.

Overige afwijkingen <€ 100.000 zijn per saldo € 329.000 voordelig.

Baten (€ 12.000 hogere baten)

In 2017 is incidenteel een bijdrage van de Provincie opgenomen van € 140.000 voor de aanleg van het fietspad

Duinweg. Hiertegenover staat dat in 2018 een incidentele bijdrage van € 125.000 van de Provincie wordt opgenomen voor de aanleg fietspaden bij Ooghduijne. Per saldo een nadeel € 15.000 in 2018 ten opzichte van 2017.

Overige afwijkingen <€ 100.000 zijn per saldo € 27.000 voordelig.

Reserves

Toevoegingen (€ 1.226.000 lagere toevoeging)

Vanwege gewijzigde Bbv regelgeving stelt de gemeente vanaf 2017 bij de realisatie van investeringen welke geheel of gedeeltelijk uit reserves gefinancierd worden zogenaamde 'kapitaallasten egalisatie reserves' in. In 2017 betrof dit totaal € 1.676.000 aan (incidentele) toevoegingen voor de aanleg van Noorderhaaks, bijdrage Anton Pieckplein en parkeervoorzieningen in de Schooten.

In 2018 wordt vanuit de reserve Strategische Visie € 450.000 toegevoegd aan de kapitaallegalisatiereserve ten behoeve van de renovatie/fietspad Polderweg. (zie ook onttrekkingen reserves).

Per saldo daalt de toevoeging 2018 ten opzichte van 2017 met € 1.226.000.

Onttrekkingen (€ 486.000 lagere onttrekking)

Ten opzichte van 2017 vervalt in 2018 de onttrekking uit de algemene reserve van € 200.000 voor het project "Nieuw Perspectief" en € 40.000 uit de reserve "Revolverend fonds O.V."

In 2017 is incidenteel een onttrekking van € 800.000 geraamd uit de 'aanlegreserve Noorderhaaks' om hiermee de kosten van de voortgang van de aanleg Noorderhaaks te voldoen.

In 2018 wordt incidenteel € 200.000 onttrokken uit de reserve Drooghe Weert ten behoeve van de aanleg van fietspaden Ooghduijne.

Voor dekking van kapitaallasten wordt in 2018 uit de kapitaallasten egalisatiereserves een onttrekking geraamd van totaal € 104.000.

In 2017 is € 200.000 onttrokken uit de algemene reserve ten behoeve van het evenement Sail. In 2018 komt deze onttrekking niet meer voor.

In 2018 vindt een onttrekking plaats uit de reserve Strategische Visie van € 450.000 ten gunste van de kapitaallegalisatiereserve voor een fase renovatie/fietspad Polderweg. (zie ook toevoegingen reserves).

Per saldo wordt in 2018 minder onttrokken uit reserves en bedraagt het nadeel ten opzichte van de begroting 2017 totaal € 486.000.

Programma 3 Economische zaken

Den Helder richt zich op een ontwikkeling als centrumstad van de Kop van Noord-Holland, met de daarbij behorende voorzieningen en werkgelegenheid. Het economisch beleid kan niet los worden gezien van het beleid dat is gericht op wonen en vrije tijd. In het economisch beleid leggen we de focus op de ontwikkeling van de maritieme sector, windenergie en toerisme. De verbonden partijen Port of Den Helder en Den Helder Airport zijn voor ons belangrijke partners in de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Met de aanwezigheid van zowel een haven als een luchthaven heeft Den Helder immers veel vestigingsvoordelen te bieden.

3.1 Creëren van een optimaal klimaat voor bedrijven om zich te vestigen

Wat willen we bereiken?

Het creëren van een optimaal vestigingsklimaat voor bedrijven.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Goede contacten onderhouden met (mogelijk nieuwe) ondernemers en ondernemersverenigingen om de kansen die zij zien en die passen binnen de beleidskaders, te faciliteren.
- Nauwe samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijven (triple helix) leidt ertoe dat de regio zich sterk profileert op het gebied van energie en maritiem/marien.
- Faciliteren van Port of Den Helder in het uitvoeren van de Routekaart.

3.1.1 aantrekkelijke binnenstad (leegstand voorkomen)

Wat willen we bereiken?

Leegstand van panden in de binnenstad voorkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Inzet op het realiseren van een compacter winkelcentrum door transformatie van de aanloopstraten. Ook willen

we bezien of het mogelijk is door het amoveren van panden de volgende fase van het stadspark te realiseren en daarmee tegelijkertijd de vloeroppervlakte van bedrijfs-/detailhandelsbestemmingen verkleinen. Stimuleren van de samenwerking van gebruikers van de binnenstad waardoor eigenaren van panden en kansen voor gebruik tot elkaar worden gebracht.

3.2 Kennis behouden en versterken in de regio

Wat willen we bereiken?

Zorgen dat, behalve ruimtelijke zaken, ook de kennisinfrastructuur op orde is. Daarmee bedoelen we het onderwijs-, opleidings- en onderzoeksveld, met name in de maritieme en de offshore-energiesector. Onderwijs- en opleidingsmogelijkheden, beschikbaarheid van adequaat opgeleide mensen en de innovatiekracht van het bedrijfsleven zijn van belang voor de economische toekomst van Den Helder en regio.

Den Helder en regio op de kaart zetten als aantrekkelijke locatie voor de maritieme en offshore-energysector

Wat gaan we daarvoor doen?

We geven ook ter verwezenlijking van deze doelstelling uitvoering aan de jaarschijf 2018 van het programma De Kop Werkt! Dat betekent een stevige inzet op de bestuursopdracht Havens, gericht op de uitvoering van de routekaart van Port of Den Helder. In 2018 gaat het daarbij om projecten Marsdiepkade, verwerving Buitenveld en realisatie van opstelstroken aldaar. Ook werken we verder aan de profilering van de kracht van de maritieme en offshore-energy sector in Den Helder en de regio Kop van Noord-Holland onder de merknaam 'North Sea Energy Gateway'. Binnen de bestuursopdracht Match2020, dat de focus heeft op de aansluiting onderwijs- arbeidsmarkt, werken we aan een betere aansluiting tussen het onderwijsaanbod en de behoefte c.q. vraag vanuit het bedrijfsleven. Match2020 richt zich op vier sectoren: agri, zorg, toerisme en (maritieme en energie-)techniek. In Tech@Connect, onderdeel van Match2020 worden vooral onderwijs en bedrijfsleven bij elkaar gebracht. Het project Versterking ligging aan zee is een ook project dat met bijdrage vanuit De Kop Werkt! In 2018 wordt het ontwerp uitgewerkt van de dijkopgang als entree tot de zee op de route Station-Stadspark-Zee, rekening houdend met de waterveiligheid in de toekomst. Ook in de promotie van en het aantrekkelijk maken van De Kop van Noord-Holland als toeristische bestemming wordt via het programma De Kop Werkt! regionaal samengewerkt.

Carrières aan Zee is een succesvol evenement dat in 2018 weer gehouden gaat worden.

Het project Port4Innovation is mede dankzij cofinanciering van de gemeente, in 2018 in uitvoering. Het is een meerjarig project van MCN met kennisinstututen en innoverend bedrijfsleven als uitvoerende partners.

In de samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs, onderzoek en overheden zetten wij ook het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord in, dat hiervoor een ondersteunende taak heeft.

3.3 Ruimte bieden op bedrijfterreinen en voldoende kaderuimte

Wat willen we bereiken?

Voldoende aanbod van ruimte voor bedrijven, en van van voldoende kwaliteit. met name voor offshore-gerelateerde bedrijvigheid.

Wat gaan we daaraan doen?

Port of Den Helder heeft een belangrijke taak in het ontwikkelen van ruimte voor bedrijfslocaties en kaderuimte We faciliteren Port of Den Helder in het realiseren van de Routekaart. We maken gebruik van de kennis en expertise van het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord op het gebied van bedrijventerreinen en bedrijfslocaties.

We denken mee met zittende ondernemers en ondernemersverenigingen (o.a. beeldkwaliteitsfonds, HIRB-subsidies) en nieuwe ondernemers en initiatiefnemers (ook buiten de kaders; bijvoorbeeld zonneparken op bedrijventerreinen).

We bevorderen de ontwikkeling van de luchthaven door te faciliteren waar in nodig in het benutten van kansen in de energiemarkt.

3.3.2 promotie van bedrijfslocaties voor vestiging

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat Den Helder beter bekend wordt als vestigingslocatie voor met name offshore-bedrijven in de olie-, gas en windsector.

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen het regionale Programma De Kop Werkt! hebben we de merknaam North Sea Energy Gateway ontwikkeld, samen met Port of Den Helder, Den Helder Airport en het offshore-bedrijfsleven. North Sea Energy Gateway wordt de communicatie- strategie om Den Helder en regio op de kaart te zetten als locatie voor maritieme en offshore-energyactiviteiten.

Binnen de regio Noord-Holland Noord werken we met de merknaam "Holland boven Amsterdam" aan een

strategie om deze gehele regio op de kaart te zetten als aantrekkelijk vestigingsgebied voor bedrijven. Het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord heeft in deze 'regio-branding' als opdracht.

Den Helder Airport faciliteren in de kansen voor de exploitatie van helihubs ten behoeve van de offshore wind.

Port of Den Helder start in 2018 met de ontwikkeling van de eerste fase van de Marsdiepkade en de faciliteren we in de voorbereiding van andere projecten.

3.4 Vraag en aanbod tussen arbeidsmarkt en onderwijs beter in balans brengen

Wat willen we bereiken?

Het stimuleren van een intensieve samenwerking tussen gemeente, regio, ondernemers en het onderwijsveld, zodat (jonge) inwoners de kennis en vaardigheden kunnen verwerven die aansluiten bij de behoefte van de arbeidsmarkt. Het is van belang dat meer jongeren kiezen voor techniek in hun opleiding en beroepskeuze. De aanwezigheid van passende opleidingen (op alle niveaus) voor de maritieme banen in Den Helder en regio Kop van Noord-Holland is dus essentieel.

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoering geven aan de bestuursopdracht arbeidsmarkt-onderwijs: Match2020, binnen het regionale programma De Kop Werkt! Dit houdt onder andere in:

- dat voor de vier sectoren in Match2020 actieplannen worden ontwikkeld. De sectoren zijn: agri, zorg, toerisme en (maritieme en energie-)techniek
- Voor den Helder ligt de focus vooral op de maritieme en energie-techniek. Voor die sector is het initiatief genomen om onderwijs en bedrijfsleven samen te brengen, genaamd Tech@Connect. Er is inmiddels een convenant met 20 partners.
- de actielijnen van Tech@Connect betreffen: kiezen, leren, werken en innoveren in de (maritieme en energietechniek) hiermee willen we vooral bereiken dat match tussen vraag en aanbod van personeel in de maritieme en offshore sector versterkt wordt.

3.5 Profileren van Den Helder als toeristische bestemming

Wat willen we bereiken?

Toerisme en recreatie zijn voor Den Helder economisch en sociaal van groot belang. Het is belangrijk dat de bezoekersaantallen en bestedingen groeien. We willen het beeld van Den Helder als aantrekkelijke stad om te bezoeken, positief versterken. Hiervoor zijn twee partijen van belang:

Citymarketing (stichting Top van Holland): deze organisatie richt zich op de promotie van de gehele stad op het gebied van wonen, werken en recreëren. Ze ontwikkelt, coördineert en faciliteert marketingactiviteiten die er op gericht zijn het merk Den Helder te laden, te bewaken en te versterken;

Destinatiemarketing (DMO Holland boven Amsterdam): deze organisatie positioneert Den Helder als aantrekkelijke bestemming voor toeristen. Hierbij staat het toeristisch product centraal.

De synergie tussen beide organisaties wordt geborgd en bewaakt in de meerjarenafspraken met beiden organisaties, zodat promotie op alle niveaus aansluit een eenduidig is.

Wat gaan we daarvoor doen

We zorgen dat het evenementenbeleid van de gemeente een sturend instrument blijft van citymarketing. Daarom worden vooraf afspraken gemaakt over de uitstraling van evenementen. Het coördineren, faciliteren en stimuleren van initiatieven is de verantwoordelijkheid van stichtingTop van Holland. De citymarketingorganisatie heeft in samenwerking met vele stakeholders, waaronder de gemeente, een integraal interactief Platform gelanceerd waarmee Den Helder ook digitaal veel beter te bereiken is voor bezoekers, ondernemers. Alle relevante informatie van bezoekers worden geregistreerd en gebruikt voor analyse en marketingstrategieën. Hierdoor groeit de kennis van de consument en bezoeker, waardoor het verleiden van deze groepen in de toekomst makkelijk wordt.

Als onderdeel van het project 'Identiteit Kustplaatsen' van de provincie Noord-Holland, dat voorziet in vier fases bij de ontwikkeling van een sterke merkpositionering van een bestemming, is een profiel vastgesteld voor zowel Den Helder als de kustplaats Julianadorp. Vanuit 'de Kop Werkt' zullen wij samen met de Citymarketingorganisatie verder werken, via de volgende fases, aan een duidelijke(r) identiteit van Den Helder en Julianadorp.

De activiteiten van DMO Holland boven Amsterdam worden door Den Helder, via het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, samen met de andere gemeenten gestuurd op prestatie-indicatoren. De destiniemarketingpakketten die worden aangeboden aan alle aangesloten gemeenten bevatten kernactiviteiten als campagnes, toeristische informatie op locatie (incl. de regiokrant) en een online omgeving (incl. open-datastrategie voor iedere gemeente).

In het kader van de Kop werkt is er in samenwerking met Hollands Kroon en Schagen een regioprofiel en een gerichte inzet van marketinginstrumenten 2017-2020 en activiteiten opgesteld dat bezoekers van buiten en binnen de regio moet verleiden tot een bezoek aan of verblijf in de Kop van Noord-Holland en waar we De Kop van Noord-Holland als sub regio sterk positioneren als het 'aanbod de iconen binnen Holland Boven Amsterdam.

3.5.2 promotie van wat Den Helder te bieden heeft

Wat willen we bereiken?

De promotie van bedrijfslocaties stimuleren, met als doel de vestiging van bedrijven te intensiveren.

Wat gaan we daarvoor doen?

In samenwerking met Den Helder Airport, Port of Den Helder, het ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (bedrijvenloket), de regio en de provincie de kansen benutten die er zijn om de verkoop van kavels te stimuleren.

Effectindicatoren

Indicator	Basisjaar	Basis	2018	2019	2020	2021
% fFunctiemenging (verhouding tussen banen en woningen, varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken))	2016	49,1	49,1	49,1	49,1	49,1
Bruto gemeentelijk product: verhouding tussen verwacht en gemeten product	2013	68	68	68	68	68
Vestiging (van bedrijven): aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2016	81,5	81,5	81,5	81,5	81,5

Verbonden partij(en)

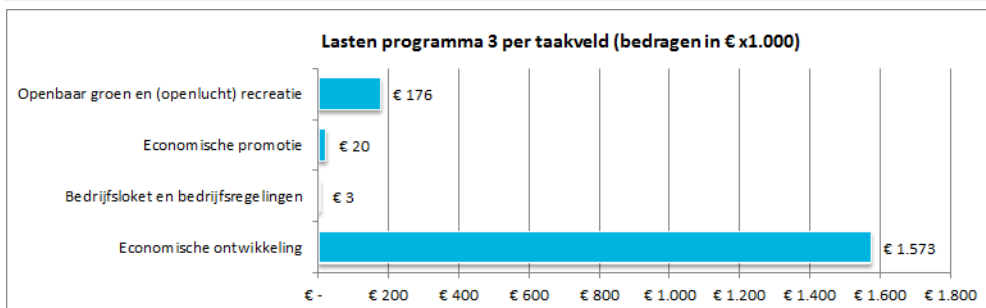
Begrote gemeentelijke bedragen verbonden partijen	Bedrag
Cocensus (belastingen)	€ 19.943

Wat gaat het kosten?

Tabel "Wat gaat het kosten?"

Programma 3 Economische Zaken	Rekening		Begroting			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal lasten	1.808	3.234	1.771	1.671	1.670	1.651
Totaal baten	-2.836	-1.358	-1.374	-1.374	-1.374	-1.374
Saldo van baten en lasten	-1.029	1.877	397	297	296	277
Totaal toevoegingen reserves	1.600	200	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	-1.750	-1.700	-100	0	0	0
Geraamd resultaat	-1.179	377	297	297	296	277

Toelichting "Wat gaat het kosten?"

Lasten (€ 1.463.000 lagere lasten)

In 2017 werd er nog een uitgaaf van € 1.500.000 geraamd voor een bijdrage aan De kop Werkt!. De uitgaven worden echter administratief afgewikkeld bij het programma 1 als onderdeel van Bestuurlijke Samenwerking zodat deze post binnen dit programma vervalt. Deze daling wordt met een bedrag van € 100.000 verminderd doordat er in 2018 een bijdrage aan het programma Port 4 Innovation geraamd wordt.

Overige mutaties, kleiner dan € 100.000, zijn per saldo € 63.000 voordelig.

Baten (€ 16.000 hogere baten)

Overige mutaties, kleiner dan € 100.000, zijn per saldo € 16.000 voordelig.

Reserves**Toevoegingen (€ 200.000 lagere toevoeging)**

In 2017 is er een bestemmingsreserve van € 200.000 gevormd ten behoeve van de gemeentelijke bijdrage in het EFRO project Port 4 Innovation. Ten opzichte van 2018 is hierdoor een daling zichtbaar.

Onttrekkingen (€ 1.600.000 lagere onttrekking)

In 2017 werd er hier een (later gecorrigeerde) onttrekking van € 1.500.000 ten behoeve van DKW! geraamd welke in 2018 niet meer voorkomt. Ook werd er in 2017 € 200.000 onttrokken uit de algemene reserve om deze door te storten in de bestemmingsreserve voor het project Port 4 innovation. Tegenover deze vervallen onttrekkingen staat een nieuwe onttrekking van € 100.000 uit de in 2017 gevormde bestemmingsreserve 'Port 4 Innovation'.

Programma 4 Onderwijs

Den Helder heeft veel te bieden op het gebied van onderwijs: goed basisonderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Onderwijs is belangrijk voor de toekomst van Den Helder. Het aanbod op MBO- en HBO-niveau willen we versterken.

4.1 Kwalitatief goed en gevarieerd onderwijshuisvestingsaanbod**Wat willen we bereiken?**

Een goed niveau van onderwijsaanbod en het clusteren van gebouwen, om zo de leegstand te verminderen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Samen met schoolbesturen voorbereiden en uitwerken van clustervorming zoals genoemd in het Integraal Huisvestingsplan. Hiertoe wordt niet alleen op lokaal, maar ook op regionaal niveau samen gewerkt om de gevolgen van demografische ontwikkelingen te vertalen naar onderwijshuisvesting met het IHP als basis.

4.1.2 adequaat leerlingenvervoer**Wat willen we bereiken?**

Het opheffen van mogelijke belemmeringen om naar school te gaan als gevolg van een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking.

Wat gaan we daarvoor doen?

- In de uitvoeringspraktijk van het georganiseerde leerlingenvervoer nadrukkelijker inzetten op de eigen kracht en het zelfgeorganiseerd vermogen, gelijk aan de transformatie in het gehele sociaal domein.
- Als een beperking tot een belemmering in mobiliteit leidt, daarin zoveel mogelijk voorzien door georganiseerd vervoer. De gemeente biedt dit aan als de ouders of de sociale omgeving niet in het dagelijks vervoer kunnen voorzien.
- De middelen en het instrumentarium (verordening) hanteren die de raad voor de uitvoering van de wettelijke taak leerlingenvervoer beschikbaar heeft gesteld.

4.2 Kwalitatief goed onderwijs**Wat willen we bereiken?**

Minder voortijdige schoolverlaters; voorkomen dat leerlingen zonder startkwalificatie van school gaan.

Wat gaan we hier aan doen?

Op grond van de regionale aanpak voortijdig schoolverlaten kent de minister van OCW een specifieke uitkering toe aan de contactgemeente van elke regio. De gemeente Den Helder is contactgemeente voor de Kop van Noord - Holland (RMC regio 23).

Vanuit de VSV 2.0 middelen worden verscheidene maatregelen opgezet dan wel gehandhaafd, zoals:

- monitoring kwetsbare jongeren
- het WerkAdviesTeam (de leerlingen die dreigen uit te vallen worden door een jobcoach begeleidt richting de (reguliere) arbeidsmarkt
- het ondersteuningspunt (bedoeld voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, meer dan het reguliere programma biedt)

4.2.1 alle leerlingen van 12-23 jaar behalen een startkwalificatie en ontwikkelen hun talenten

Wat willen we bereiken?

De samenwerking met het samenwerkingsverband, de VO scholen en het MBO wordt geoptimaliseerd d.m.v.:

- de leerplichtambtenaar zal 1 dag in de week op Scholen aan Zee aanwezig zijn
- meer inzetten/monitoring op het passend onderwijs

Effectindicatoren

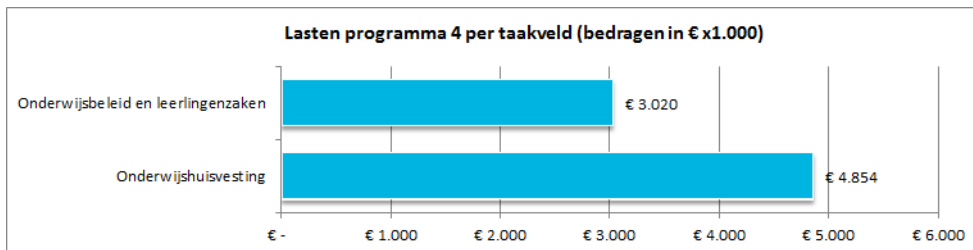
Indicator	Basisjaar	Basis	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim: aantal per 1.000 leerlingen	2016	0	0	0	0	0
Relatief verzuim: aantal per 1.000 leerlingen	2016	95,7	95,7	95,7	95,7	95,7
% vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VO + MBO)	2014	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%

Wat gaat het kosten?

Tabel "Wat gaat het kosten?"

Programma 4 Onderwijs	Rekening			Begroting		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal lasten	7.798	8.399	7.874	7.879	7.882	7.875
Totaal baten	-1.762	-1.382	-1.121	-1.121	-1.121	-1.121
Saldo van baten en lasten	6.036	7.017	6.753	6.758	6.761	6.754
Totaal toevoegingen reserves	297	261	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	-288	-954	-662	-609	-575	-463
Geraamd resultaat	6.044	6.324	6.091	6.149	6.186	6.291

Toelichting "Wat gaat het kosten?"

Lasten (€ 525.000 lagere lasten)

Er doet zich een rentedaling voor van € 487.000. Deze wordt veroorzaakt door enerzijds een lagere boekwaarde van schoolgebouwen maar vooral door een gewijzigde renteberekening systematiek welke ingegeven wordt door wijziging van de B.B.V. regelgeving op dit gebied. Dit laatste effect, ca. € 305.000, vertaalt zich in een nadeel op de algemene middelen wat gneutraliseerd wordt door een extra onttrekking uit de egaliseringsreserve.

In 2017 wordt een schoolgebouw verkocht waarvan de verwachte opbrengst (€ 261.000) ingezet wordt om de betrokken schoolinstelling te verhuizen naar het scholencomplex aan de Drs. F Bijlweg. In de vergelijking vallen de kosten in 2018 hierdoor lager uit.

Overige mutaties, kleiner dan € 100.000, zijn per saldo € 223.000 nadelig

Baten (€ 261.000 lagere baten)

In 2017 is er een eenmalige bate van € 261.000 wegens verkoop van een schoolgebouw geraamd. In 2018 wordt hierdoor een daling van inkomsten zichtbaar

Reserves

Toevoegingen (€ 261.000 lagere toevoeging)

De hierboven bij lasten en baten genoemde verkoop opbrengst wordt vanwege de egalisatie systematiek eerst in de onderwijs egaliseringsreserve gestort om daarna weer onttrokken te worden. In 2018 wordt hierdoor een daling van toevoeging zichtbaar.

Onttrekkingen (€ 292.000 lagere onttrekking)

Ook hier wordt het effect van de eenmalige onttrekking van € 261.000 wegens verkoop/verhuizing zichtbaar. Hiernaast is er sprake van een daling van onttrekking uit kapitaallegalisatiereserves wegens dalende boekwaarde. Een daling van de onttrekking wegens lagere rentetoerekening vanwege systematiek wijziging wordt geneutraliseerd om dit voor de gemeentelijke exploitatie budgettair neutraal te verwerken.

Programma 5 Sport, cultuur en recreatie

Cultuur is belangrijk voor Den Helder: het geeft onze stad kleur. Het draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling, stimuleert het onafhankelijk denken en leidt tot verbinding tussen onze inwoners. Ook sport draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling en draagt ook bij aan de gezondheid en het welbevinden van de inwoners.

5.1 Zoveel mogelijk inwoners van Den Helder sporten en bewegen, en ontwikkelen zo hun eigen talent

Wat willen we bereiken?

- Zoveel mogelijk inwoners actief deel te laten nemen aan het verenigingsleven, om daardoor een gezonde leefstijl aan te nemen en langer vitaal te blijven.
- Sportverenigingen zijn voldoende sterk en financieel gezond.
- Het organiseren van activiteiten in de wijk staat centraal.

Wat gaan we daarvoor doen?

Helderse sportverenigingen de kans geven gebruik te maken van de deelsubsidieverordening Subsidieverlening aan sportverenigingen. Deze regeling geeft sportverenigingen de kans om subsidie aan te vragen aan de hand van het aantal leden dat jonger dan 23 jaar of ouder dan 60 jaar is.

5.1.2 door inzet van het Jeugd Sportfonds (JSF) meer kinderen uit minimagezinnen de kans bieden tot sportdeelname

Wat willen we bereiken?

We willen dat sport toegankelijk is voor alle kinderen, dus ook voor kinderen uit minimagezinnen.

Wat gaan we er voor doen?

Het JSF wordt samen met het Jeugd onderwijs en cultuurfonds (JOC) ingepast in het kindpakket dat als onderdeel van de armoedenota 2017 is geïntroduceerd.

5.2 Exploiteren van voldoende kwalitatief goede sportvoorzieningen

Wat willen we bereiken?

- Kwalitatief goede sportvoorzieningen, om sportbeoefening en bewegen te faciliteren;
- Exploiteren van voldoende kwalitatief goede sportvoorzieningen;
- Het zwembad, de sportparken en de gymzalen zijn van goede kwaliteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De meerjaren-onderhoudsplannen en -investeringsplannen worden uitgevoerd.

5.3 Den Helder kent een veelzijdig, artistiek interessant aanbod aan culturele voorzieningen

5.3.1 kinderen maken kennis met cultuur

Wat willen we bereiken?

Zoveel mogelijk mensen, vooral kinderen, de kans geven om kennis te maken met cultuur en deel te nemen aan culturele activiteiten.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We gaan verder met het traject om afspraken te maken met subsidiepartners over wat zij het onderwijs bieden, zodat het aanbod zoveel mogelijk op elkaar is afgestemd en inspeelt op de behoeften van het onderwijs.
- De grootste subsidiepartners binnen cultuur (Triade, KopGroep Bibliotheken en De Kampanje) ondernemen concrete activiteiten gericht op kinderen. Dit is verwerkt in de meerjarige subsidie afspraken die we hebben.

5.3.2 zoveel mogelijk mensen nemen deel aan cultuur

Wat willen we bereiken?

De inwoners van Den Helder een laagdrempelig en breed scala aan mogelijkheden bieden, om actief en passief kennis te maken met en/of geschoold te raken in kunst en cultuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We hebben subsidie afspraken met Triade en de Kopgroep Bibliotheken die zich beide richten op een breed aanbod voor jong en oud.
- Een ondersteunende en verbindende rol innemen bij particuliere initiatieven en daarvoor samenwerken met partners zoals het Cultuurplatform, evenementen organisatoren, stichting Ondernemen aan zee, bureau Sportservice, de Sportfederatie en de Stichting Top van Holland (zie ook programma 3).

5.3.4 Den Helder als het culturele hart van de regio

Wat willen we bereiken?

Stimuleren dat Den Helder (nog meer) het culturele hart van de regio is, op basis van voorzieningen en evenementen die worden georganiseerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Middels de budget overeenkomst met De Kampanje hebben we afspraken over de inzet van de middelen voor het theater en het optimaal benutten van de locatie op Willemsoord.
- Het ondersteunen van culturele evenementen in het kader van reguliere gemeentelijke taken zoals handhaving openbare orde, beheer openbare ruimte en het verlenen van vergunningen. Daarnaast verlenen we subsidie vanuit het reguliere evenementenbudget (zie ook programma 3).
- Het culturele beleid verbinden met het toeristische en erfgoedbeleid zodat alle drie de elementen op elkaar inspelen en elkaar versterken.

5.3.5 cultureel ondernemen stimuleren

Wat willen we bereiken?

Een stad met experimenten en innovatie op het gebied van kunst en cultuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het stimuleren van nieuwe experimenten, cultureel ondernemen en (versterkte) samenwerkingsvormen. Dit doen we door goede afspraken met de subsidiepartners te maken, een prijsvraag culturele innovatie uit te schrijven en thema-avonden voor het culturele veld te organiseren (in samenwerking met het Cultuurplatform).

5.4 Ondersteuning van het behoud van het historisch waardevolle erfgoed en het stimuleren van de belangstelling hiervoor

5.4.1 verbinden van de cultuurhistorische beleidsdoelen met ruimtelijk beleid

Wat willen we bereiken?

In het ruimtelijk beleid wordt rekening gehouden met cultuurhistorische beleidsdoelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We faciliteren initiatieven voor duurzame herbestemming.

5.4.2 erfgoed behouden en ontwikkelen als drager van de identiteit van Den Helder

Wat willen we bereiken?

Het erfgoed behouden en als basis gebruiken om de identiteit van Den Helder uit te dragen. Het beleidskader Erfgoed dat in oktober 2017 wordt vastgesteld, geeft de richting.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De subsidie afspraken met stichting Museumhaven en het Reddingmuseum primair richten op het aanbieden van een aanbod en presentatie die aansluit bij de identiteit en eigenheid van stad en regio.
- We stimuleren de zichtbaarheid van monumenten. Daarom worden monumentenschildjes ter beschikking gesteld.
- Er wordt een erfgoedprijs uitgereikt.
- We versterken de positie van de Stelling van Den Helder door samenwerking tussen Willemsoord en de Stelling te faciliteren en stimuleren.
- Het erfgoedbeleid staat niet op zichzelf maar heeft ook een relatie met het cultureel en toeristisch beleid. Door verbanden te leggen in de uitvoering van het beleid wordt de identiteit van Den Helder ondersteund vanuit verschillende invalshoeken. Zo zet de gemeente de stelling van Den Helder is als basis voor de profilering van Den Helder als stoere en energieke stad.

Effectindicatoren

Indicator	Basisjaar	Basis	2018	2019	2020	2021
-----------	-----------	-------	------	------	------	------

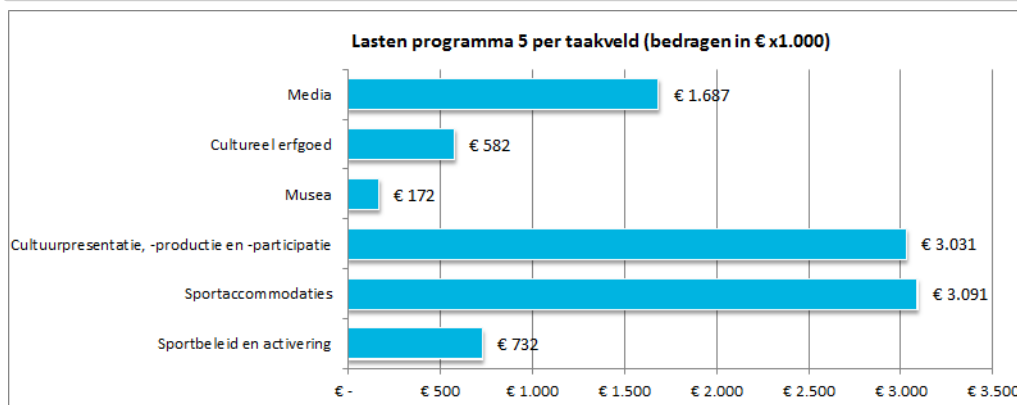
% niet-sporters	2014	53,3	53,3	53,3	53,3	53,3
-----------------	------	------	------	------	------	------

Wat gaat het kosten?

Tabel "Wat gaat het kosten?"

Programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie	Rekening		Begroting			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal lasten	10.049	9.819	9.293	9.261	9.275	9.270
Totaal baten	-848	-868	-919	-919	-919	-919
Saldo van baten en lasten	9.201	8.951	8.374	8.341	8.356	8.351
Totaal toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	-90	-628	0	0	0	0
Geraamd resultaat	9.111	8.323	8.374	8.341	8.356	8.351

Toelichting "Wat gaat het kosten?"

Lasten (€ 526.000 lagere lasten)

De kapitaallasten die samenhangen met het zwembad dalen, met name wegens de gewijzigde renteberekening systematiek met ca. € 195.000. Verder was er in 2017 sprake van een eenmalige investeringbijdrage van € 542.000 voor ontwikkeling van het logementsgebouw in Huisduinen.

Overige mutaties, kleiner dan € 100.000, zijn per saldo € 211.000 nadelig.

Baten (€ 51.000 hogere baten)

Overige mutaties, kleiner dan € 100.000, zijn per saldo € 51.000 voordelig.

Reserves

Toevoegingen

geen

Onttrekkingen (€ 628.000 lagere onttrekking)

In 2017 werd er eenmalig € 542.000 uit de bestemmingsreserve Casino Huisduinen onttrokken voor de voor de ontwikkeling verstrekte bijdrage. Verder zijn in 2017 de reserves Multicultureel Centrum (€ 25.853) en De Nollen (€ 60.566) opgeheven, zoals besloten bij de Kadernota 2017. De restant bedragen komen ten gunste van het resultaat 2017.

Programma 6 Sociaal Domein

Kernwoorden binnen het programma Sociaal Domein zijn zelfredzaamheid en eigen kracht. Het doel hierbij is dat iedere inwoner van Den Helder kan meedoen in de samenleving, vanuit eigen niveau en draagkracht. De gemeente biedt de voorwaarden om te kunnen meedoen: een sociale stad met actieve inwoners, een gezonde leefstijl en aandacht voor elkaar. Het geven van informatie, advies en ondersteuning is belangrijk voor het behoud en herstel van zelfredzaamheid. Daarbij scheidt goed onderwijs de basis; samen met regiogemeenten wordt extra inzet gepleegd om te voorkomen dat jongeren voortijdig zonder diploma

school verlaten.

Doelenboom

- 6.1 Burger is tevreden over dienstverlening die zelfredzaamheid ondersteunt:
  - 6.1.1 burger vindt snel informatie en de aanvraag van diensten/producten wordt snel afgehandeld;
  - 6.1.2 goed (digitaal) bereikbaar, maar ook persoonlijk indien nodig.
- 6.2 Iedere inwoner van Den Helder kan meedoen in de samenleving, op eigen niveau en naar draagkracht:
  - 6.2.1 bevorderen van de eigen kracht en zelfredzaamheid van inwoners. Preventief acteren door inzet van laagdrempelige algemene voorzieningen, waardoor inwoners minder gebruik maken van maatwerkvoorzieningen. Het bieden van (zicht op) werk en het investeren in de groep van 0 tot 12-jarigen zijn hierbij belangrijk;
  - 6.2.2 het bevorderen van de sociale samenhang, de mantelzorg, het vrijwilligerswerk en de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente;
  - 6.2.3 bieden van een vangnet (in de vorm van maatwerkvoorzieningen) voor inwoners die (tijdelijk) niet in staat zijn om op eigen kracht vorm en inhoud aan hun leven te geven;
  - 6.2.4 versterken van het armoedebeleid met een sterkere focus op preventie. Dit moet leiden tot minder inwoners die in armoede leven.

Dit jaar krijgen in het bijzonder onderstaande doelen uit de doelenboom extra aandacht. Daarom worden alleen deze toegelicht

6.1 Burger is tevreden over dienstverlening die zelfredzaamheid ondersteunt

Het college heeft een voorgenomen besluit genomen over het organisatie- en inrichtingsplan 2.0 sociaal domein. Na advies van de OR zal in 2018 hier uitvoering aan worden gegeven. De uitvoering borgt dat taken kwalitatief en kwantitatief goed worden uitgevoerd en dat de innovatie die nodig is om met minder geld de zorg te blijven bieden versnelt.

6.1.1 burger vindt snel informatie en de aanvraag van diensten/producten wordt snel afgehandeld

Wat willen we bereiken?

De toegang is de voordeur van de gemeente Den Helder, en dus ook voor het sociaal domein. Via de voordeur (KCC, website etc.) volgt de intake sociaal domein. Uitgangspunt is het meedoen van de inwoner zoveel mogelijk te waarborgen. Ondersteuning vindt plaats als dat echt nodig is. De intake voor WMO, bijzondere bijstand, jeugdzorg, participatie en schuldhulpverlening gaan we zoveel mogelijke uniform organiseren. De tijd tussen eerste aanmelding en bieden van de daadwerkelijke hulp wordt verkort.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voortzetten van het aanbieden van de digitale sociale kaart voor de inwoners in de vorm van de "Hulpwijzer Den Helder".
Onderzoeken of aansluiting bij de samenwerking gemeentelijke processen inkomen (GBI) meerwaarde biedt. Processen worden verder geautomatiseerd zover dat leidt tot verbeteringen.

6.2 Iedere inwoner van Den Helder kan meedoen in de samenleving, op eigen niveau en naar draagkracht

Wat willen we bereiken?

- Bevorderen van de zelfredzaamheid en eigen kracht van inwoners.
- Preventief acteren door inzet van laagdrempelige algemene voorzieningen, waardoor inwoners minder gebruik maken van maatwerkvoorzieningen. Het bieden van (zicht op) werk en het investeren in de groep van 0 tot 12-jarigen is hierbij belangrijk. Door preventief te werken willen we in een vroeg stadium voorkomen dat jeugdigen een beroep moeten doen op maatwerkvoorzieningen.
- Het bevorderen van de sociale samenhang, de mantelzorg, het vrijwilligerswerk, de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente.
- Langer zelfstandig thuis: corporaties, zorgorganisaties en gemeente werken samen aan de verandering in het woningaanbod met aandacht voor toegankelijkheid en betaalbaarheid.
- In positie brengen ouderen. Door de vergrijzing en daarmee gepaard gaande ontgroening en leeftijdstoename, zal geleidelijk de vraag naar voorzieningen en activiteiten veranderen. Er is een kanteling in denken en handelen nodig die leidt tot het actief houden van ouderen in de levensfase die aansluit op de arbeidsfase.
- Het voorkomen en terugdringen van eenzaamheid onder ouderen.
- Transformatie, inclusief innovatie. In het transformatieproces staat de vraag voorop hoe de zelfredzaamheid en participatie van inwoners bevorderd kan worden.
- Inwoners met een zorg- en ondersteuningsvraag worden, waar mogelijk, ondersteund door het inzetten van informele hulp (ouders, vrijwilligers, netwerk, bureaus e.d.). Er vindt een verschuiving plaats van meer formele naar informele hulp.
- Nieuwe Nederlanders, net als alle inwoners van Den Helder, volop mee laten doen in de samenleving.
- Verbinden van economie met sociaal domein.
- (Big)Data combineren met informatie van inwoners en partners zodat ons beleid effectiever wordt.

Wat gaan we daarvoor doen?

- (Door)ontwikkelen van preventief jeugdbeleid door het inventariseren van het huidige aanbod en de behoefte aan preventieve activiteiten. De uitkomsten van het onderzoek vertalen naar acties gericht op het voorkomen van ernstige problematiek bij jeugdigen.
- Uitvoeren activiteiten in het kader van de JOGG-aanpak (aanpak Jongeren Op Gezond Gewicht): bevorderen gezonde leefstijl (water drinken, gezond bewegen en gezonde voeding).
- Opstellen van een nota gezondheidsbeleid 2018 – 2021.
- Bieden van passende ondersteuning en waardering aan mantelzorgers.
- Het Europese subsidieprogramma Interreg 2-seas zoveel als mogelijk benutten om het proces te ondersteunen, dat nodig is om de ervaring, kracht en inzetbaarheid van ouderen na hun arbeidzame leven voor de samenleving beschikbaar te houden.
- Uitkomsten onderzoek naar eenzaamheid onder 75-plussers en informatie uit de evaluatie van de pilot aandachtsuur aanvullend op huishoudelijke hulp worden vertaald naar acties, gericht op eenzaamheidsbestrijding onder ouderen. De focus van de aanpak wordt daarnaast uitgebreid naar andere doelgroepen (o.a. jongeren, mantelzorgers, mensen met een beperking).
- Uitvoering pilotproject “Naar de voorkant”, gericht op preventie en vroegsignalering, versterken ondersteuningssysteem en beperken woonoverlast met betrekking tot zelfstandig wonende bewoners met psychiatrische of psychosociale problematiek.
- De sociale innovatie krijgt gestalte aan de hand van kansrijke pilots. De voornaamste pilots zijn:
  - Het inrichten van een testlocatie wijkcentrum Visbuurt 3.0, gericht op:
    - het stimuleren betrokkenheid buurtbewoners.
    - Het vraag- en buurtgericht organiseren van (preventieve) diensten en activiteiten
  - Slow Work: mensen met een (grote) afstand tot de reguliere arbeidsmarkt stromen door naar één van de vele werkgebieden die in de gemeente voorhanden zijn.
- De kennis en ervaring die zijn opgedaan in het innovatieproject Formele/Informeel Hulp Jeugd en Wmo (oftewel: “Netwerk versterkt”) worden doorontwikkeld en geborgd in de deelnemende organisaties aan de pilot. Het meer gebruik maken van informele hulp door de professionele hulpverlening maakt structureel onderdeel uit van de werkwijze. Kennis wordt gedeeld met andere zorgaanbieders.
- Faciliteren van activiteiten die leiden tot het meedoen van vluchtelingen die in Den Helder wonen. Deze activiteiten liggen op diverse terreinen als onderwijs, jeugdzorg, participatie en huisvesting.
- Verdiepende analyse van het klantenbestand om instrumenten voor toeleiding naar werk specifiek te kunnen inzetten, meer resultaat te boeken en succesfactoren beter te duiden en te evalueren.
- Richting arbeidsmarkt ook investeren in preventie met daarmee de focus op jongeren en Nuggers (niet uitkeringsgerechtigden).
- Investeren in de beheersing van de Nederlandse taal (brede zelfredzaamheid)
- Benutten van data (Urban data center) en informatie vanuit inwoners en partners om effecten van beleid te vergroten.

6.2.3 bieden van een vangnet (in de vorm van maatwerkvoorzieningen) voor inwoners die (tijdelijk) niet in staat zijn om op eigen kracht vorm en inhoud aan hun leven te geven

Wat willen we bereiken?

- Bieden van een vangnet voor inwoners die tijdelijk niet op eigen kracht kunnen functioneren.
- Preventief acteren door inzet van laagdrempelige algemene voorzieningen, waardoor inwoners minder gebruik maken van maatwerkvoorzieningen.
- De noodzakelijke specialistische jeugdhulp in de regio Noord-Holland Noord betaalbaar en beschikbaar houden. Het gaat vooral om de residentiële hulp, dus hulp in een instelling. Het streven is om een kostendaling van 30% te realiseren. Deze moet (deels) worden gebruikt om de ambulante jeugdhulpvoorzieningen te versterken.
- Een structurele aanpak om huiselijk geweld en kindermishandeling in alle uitingsvormen te voorkomen en te stoppen.
- Vanuit de toekomstvisie op beschermd wonen, die uitgaat van “de inclusieve samenleving” ook kwetsbare mensen zo lang mogelijk zelfstandig laten wonen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitkomsten cliëntervaringsonderzoek Wmo en cliëntervaringsonderzoek Jeugdhulp worden meegenomen in contractgesprekken of subsidiegesprekken met aanbieders en in verbeter- en implementatieplan wijkteam.
- Verscherpen van toezicht op de kwaliteit van jeugdhulpinstellingen en producten die geleverd moeten worden.
- Verbeteren overgang 18- / 18+ door afspraken tussen gemeente en aanbieders voor een integrale aanpak bij jeugdigen die gebruik maken van de jeugdhulpverlening, waaronder de alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
- Bevorderen van ambulante jeugdhulpvoorzieningen in het vrijwillige kader om residentiële opname, jeugdbescherming en jeugdreclassering te voorkomen en te beperken. Onder andere door het regionale innovatieproject “Waarom moeilijk doen als het makkelijk kan”.
- Uitvoering geven aan de thema’s die in de Inkoopstrategie Jeugd en Wmo 2017-2019 door de colleges van Den Helder, Schagen en Texel zijn vastgesteld. Onderdelen zijn selectieve preventie en afstemming gemeenten met zorgverzekeraars.
- Voorbereiden en uitvoeren van de inkoop van Jeugdhulp en Wmo-ondersteuning voor 2019 in bovenregionaal verband met de regio’s West-Friesland en Alkmaar en waar nodig samen met andere

regio's in Noord-Holland, invulling geven aan het betaalbaar en beschikbaar houden van specialistische jeugdhulp.

- In bovenregionaal verband ontwikkelen van één crisisdienst voor 0 -18-jarigen, met daarachter specialistische kennis voor crisisinterventies en –hulp.
- (Boven)regionale ontwikkeling Multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (MDA++).
- Verdere uitwerking en implementatie van Plan van aanpak Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
- Uitvoering Plan van aanpak personen met verward gedrag.

6.2.5 versterken van het armoedebeleid met een sterkere focus op preventie. Dit moet leiden tot minder inwoners die in armoede leven

Wat willen we bereiken?

- Kansen bieden aan kinderen die in armoede leven.
- Het bieden van (zicht op) werk en de uitstroom naar de arbeidsmarkt verhogen.
- Verminderen en voorkomen van stapeling van voorzieningen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Bevorderen van gebruik van bestaande inkomensvoorzieningen. Er wordt, meer dan nu al het geval is, proactief "reclame" gemaakt om bestaande voorzieningen te promoten. Verbeteren van de toegankelijkheid van inkomensvoorzieningen.
- Uitvoeren van een kindpakket voor kinderen die in armoede leven.
- Stappen zetten om beschermingsbewind door de gemeente of een aan de gemeente gelieerde stichting te laten uitvoeren waarbij de criteria aansturing, keuzevrijheid, kwetsbaarheid en kosten leidend zijn.

Toewerken naar een ketenaanpak voor financiële zaken en schuldenproblematiek waarbij de problematische schulden in Den Helder sterk verminderen:

- Gedragsverandering inwoner staat centraal.
- Voorkomen is beter dan genezen.
- Regie op netwerken en versterken samenwerking (maatschappelijke) organisaties om dreigende schuldenproblematiek tijdig te signaleren en aan te pakken.
- Uitvoering van schuldhulpverlening effectieven maken.

Effectindicatoren

Indicator	Basisjaar	Basis	2018	2019	2020	2021
Banen (per 1.000 inwoners 15-64 jaar)	2016	730,1	735,1	735,1	735,1	735,1
Jongeren (12-21 jaar) met delict voor rechter	2015	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2
Kinderen (tot 18 jaar) in uitkeringsgezin	2015	9,0	8,7	8,5	8,5	8,3
Netto arbeidsparticipatie (% beroepsbevolking)	2016	64,1	64,5	64,7	64,8	65,0
Achterstandsleerlingen (4-12 jaar)	2012	17,1	16,9	16,8	16,7	16,6
Werkloze jongeren (16-22 jaar)	2016	2,5	2,4	2,4	2,3	2,2
Personen met bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	2016	45,7	45,0	44,5	44,0	43,5
Lopende re-integratievoorzieningen per 1.000 inwoners 15-64 jaar	2016	16,3	17,5	19,0	21,0	22,0
% jongeren met jeugdhulp (tot 18 jaar)	2016	13,4	13,0	12,8	12,5	12,0
% jongeren met jeugdbescherming (tot 18 jaar)	2016	2,3	2,2	2,1	2,1	2,0
% jongeren met jeugdreclassering (12-23 jaar)	2016	0,7	0,5	0,5	0,4	0,4
WMO-cliënten met maatwerkarrangement per 1.000 inwoners	2016	58	57	56	55	54

Verbonden partij(en)

Begrote gemeentelijke bijdrage verbonden partij	Bedrag
Gesubsidieerde arbeid Kop van Noord-Holland	€ 6.561.461

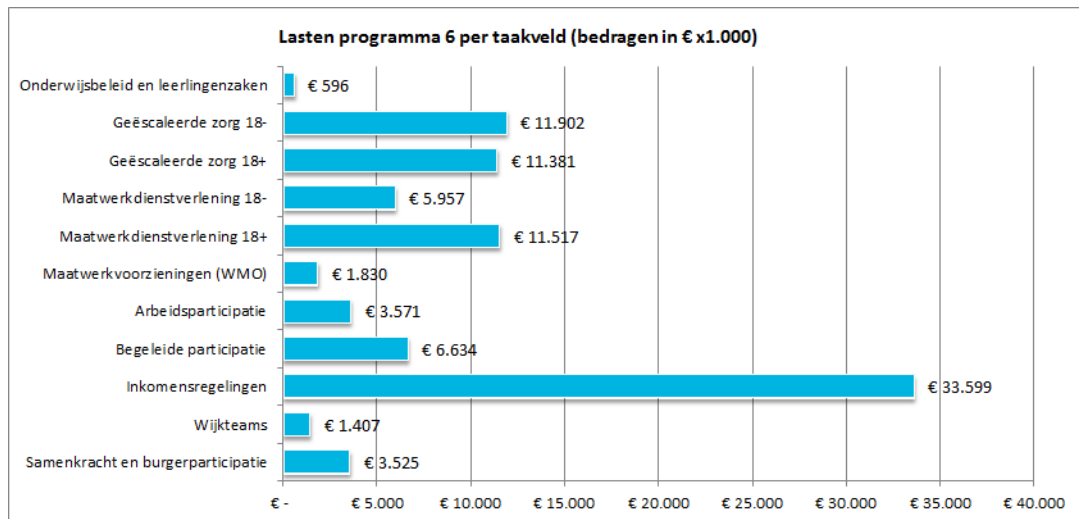
Wat gaat het kosten?

Tabel "Wat gaat het kosten?"

Programma 6 Sociaal Domein	Rekening			Begroting		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal lasten	92.396	87.218	91.919	91.768	91.743	91.576
Totaal baten	-25.497	-25.690	-27.175	-27.591	-27.896	-27.896
Saldo van baten en lasten	66.899	61.527	64.744	64.177	63.847	63.680
Totaal toevoegingen reserves	9.525	0	0	298	234	0
Totaal onttrekkingen reserves	0	-676	-1.943	-1.565	-1.640	-2.048
Geraamd resultaat	76.424	60.851	62.801	62.909	62.441	61.633

Toelichting "Wat gaat het kosten?"

Lasten (€ 4.701.000 hogere lasten)

De personeelskosten om alle taken binnen het sociaal uit te voeren stijgen door de 1% hogere loonsom en een uitbreiding van de formatie met bijna 20 formatieplaatsen. Daarnaast is er een effect door een wijziging in de BBV. In totaal stijgt de loonsom door deze oorzaken met € 1.859.000.

De lasten in verband met de verstrekking van bijstandsuitkeringen stijgen met € 2.417.000. Verschillen tussen lasten en baten op deze post worden verrekend in de reserve sociaal domein.

De subsidieverstrekking in het kader van de WSW (Noorderkwartier) daalt met € 228.000. Dit is in lijn met de korting die het Rijk doorvoert op de sociale werkvoorziening.

Het beroep op de inkomensondersteunende maatregelen van het minimabeleid stijgt. Onder andere de bewindvoeringskosten en de (nieuwe) kindregeling zorgen voor hogere lasten. In totaal gaat het om € 900.000.

Voor minderheden wordt minder geld van het Rijk ontvangen in het gemeentefonds. Het sluiten van de gezinslocatie en de lagere asielinstroom zijn hier de oorzaak van. De budgetten zijn daarom met € 675.000 verlaagd.

De impuls gelden voor peuterspeelzalen worden niet meer via het gemeentefonds verstrekt. De budgetten zijn daarom met € 100.000 naar beneden bijgesteld.

Voor algemene voorzieningen WMO en jeugd wordt € 159.000 meer subsidie verstrekt. Dit versterkt de aanpak aan de voorkant en voorkomt duurdere maatwerkvoorzieningen.

Voor maatschappelijke opvang wordt € 231.000 minder subsidie verstrekt. Dit is in lijn met de uitkering van het Rijk die we voor de uitvoering van de taak maatschappelijke opvang ontvangen.

De kosten voor Beschermd Wonen zijn € 440.000 hoger. Het volume stijgt en de prijzen naar zorgaanbieders zijn naar boven bijgesteld omdat ze eerder teveel waren gekort. De prijzen worden nu weer meer kostendekkend voor de aanbieders.

De lasten voor WMO-voorzieningen dalen met € 293.000.

Er wordt minder gebruik gemaakt van PGB's. De lasten dalen met € 495.000.

De kosten voor de jeugdzorg vertonen een stijgende lijn. De budgetten zijn met € 826.000 verhoogd.

Overige kleinere verschillen € 122.000.

Baten (€ 1.485.000 hogere baten)

De voorlopige uitkering van het Rijk voor de verstrekking van bijstandsuitkeringen (BUIG) is € 1.295.000 hoger dan in 2017. Dit geeft aan dat het de verwachting is dat landelijk gezien de uitkeringen gaan stijgen. Tegenover de stijging van inkomsten staan daarom hogere uitkeringslasten.

Binnen het product Reïntegratie komt meer geld binnen (€ 132.000) in de vorm van bijdragen voor de projectleider Werkgeversservicepunt en ESF-gelden.

Overige kleinere verschillen € 58.000.

Reserves

Onttrekkingen (€ 1.267.000 hoger)

De onttrekking heeft betrekking op het verschil tussen de geraamde baten en lasten van de bijstandsverstrekking. Het verschil komt ten laste van de reserve sociaal domein.

Programma 7 Volksgezondheid en milieu

In programma 7 staan we stil bij

- klimaatbestendigheid
- energiebesparing
- duurzame energie
- riolering
- terugdringen van hemelwater- & grondwateroverlast
- afvalinzameling.

7.1 Het klimaatbestendig maken van Den Helder

Wat willen wij bereiken?

Inspelen op de gevolgen van de veranderingen in het klimaat: grotere temperatuurverschillen en grote hoeveelheden neerslag in één keer.

Wat gaan we daarvoor doen?

Gemeente Den Helder en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) hebben een intentieovereenkomst getekend om de komende twee jaar te werken aan multifunctionele waterkeringen met de Helderse dijk als pilot. Het dijkproject uit van het programma De Kop Werkt! maakt hier onderdeel van uit.

Het beleid hiertoe zal worden uitgevoerd in de gebiedsgerichte aanpak. Wanneer hiertoe zal worden besloten, zal in de buurten die gekozen kansen worden benut om regenwater op een andere manier te verwerken, bijvoorbeeld door het rechtstreeks af te voeren naar het oppervlaktewater. Ook kijken we of we de hoeveelheid verhard oppervlak kunnen terugbrengen. Het introduceren van meer groen kan op locaties hitte stress voorkomen.

7.1.1 in herstructurering van Nieuw Den Helder bij de herinrichting van de openbare ruimte de benodigde kansen benutten

Wat willen we bereiken?

Faciliteren van Woningstichting Den Helder in de herstructurering van (een deel van) hun woningbezit in Nieuw Den Helder en gelijktijdig daarbij benutten van kansen voor verbetering van de openbare ruimte.

Wat gaan we daarvoor doen?

De transformatie van Nieuw Den Helder kent een procesmatige aanpak, waarin continu wordt gezocht naar momenten waarop activiteiten en mogelijkheden van klimaatbestendigheid op wijk-, buurt- en straatniveau kunnen worden gekoppeld. In bijvoorbeeld de Grote Rivierenbuurt, de Vechtbuurt en het Kreeppark werken partijen als Woningstichting Den Helder, Landschap Noord-Holland, HHNK, nutsbedrijven en de gemeente samen.

7.2 Het nemen van maatregelen op het gebied van energiebesparing, het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen en de overgang naar duurzame energie

Wat willen we bereiken?

Uitvoering van de doelstellingen om 2% energiebesparing per jaar te bereiken en de duurzame energieproductie zodanig te verhogen dat een totaalpercentage van 14% in 2020 behaald wordt.

Wat gaan we daarvoor doen?

We faciliteren ondernemers en overige externe partijen binnen o.a. de kaders van de Notitie zonneparken om het areaal van productie-eenheden zonne-energie te vergroten (zonneparken, zonnepanelen op daken van woningen, maatschappelijk vastgoed, bedrijven e.d.).

Den Helder heeft een intentieovereenkomst gesloten met diverse partijen om gezamenlijk te werken aan een

warmtenet.

De in maart 2017 vastgestelde "aanzet tot een duurzaamheidsagenda" wordt uitgevoerd. Het programma voor 2018 hangt voor een belangrijk deel af van de middelen die beschikbaar worden gesteld na afweging nieuw beleid.

7.2.1 toepassen van duurzame maatregelen in het gemeentelijk vastgoed

Wat willen we bereiken?

In aansluiting op de duurzaamheidsambities van de gemeente is het logisch om het eigen vastgoed zoveel mogelijk duurzaam te maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om de eerste stappen naar deze ambitie te realiseren is op 22 mei 2017 een krediet beschikbaar gesteld voor energetisch onderzoek om duurzame meerjaren onderhoudsplannen te kunnen maken. De resultaten daarvan zullen in 2018 leiden tot voorstellen voor uitvoering van de eerste jaarschijf.

7.3 Het functioneren van de riolering verder verbeteren

7.3.2 meer kostenbewust vervangen of renoveren van slechte riolering

Wat willen we bereiken?

Eind 2011 is het landelijk Bestuursakkoord Water in werking getreden. Gemeenten moeten in 2020 minstens 10% kostenreductie hebben bereikt door doelmatiger te werken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Deze doelmatigheidswinst realiseren wij door de "Samenwerkingsovereenkomst afvalwaterketen Noordkop gemeenten en HHNK". We delen kennis en voeren projecten gezamenlijk uit. We passen vaker levensduurverlengende maatregelen toe in plaats van vervanging van het riool. We optimaliseren de kwaliteit van het rioolbeheer door steeds meer gegevens over het riool te verzamelen.

7.3.3 intensiveren van riolinspecties. Alle riolen ouder dan 45 jaar, zijn eind 2017 geïnspecteerd

Wat willen we bereiken?

We willen beter inzicht in de technische staat van de riolering om het onderhoud gericht uit te voeren.

Wat gaan we daarvoor doen?

We inspecteren de riolering in een hoger tempo dan we in het verleden hebben gedaan. Eind 2017 hebben we 90% van de riolen ouder dan 45 jaar gedaan. De resterende 10% doen we in 2018.

7.3.4 monitoren van functioneren en oplossen eventuele knelpunten

Aan de hand van meldingen, riolinspecties en ervaringen onderzoeken we waar knelpunten zijn en hoe we die op kunnen lossen voordat ze tot (grote) problemen leiden.

7.4 Het terugdringen van structurele overlast door hemelwater of hoge grondwaterstanden

7.4.1 concrete aanpak van de zorgplichten hemel- en grondwater

Wat willen we bereiken?

Invulling geven aan de zorgplicht voor hemel- en grondwater door overlast en economische schade te beperken..

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2017 heeft de raad het ambitieniveau voor de zorgplicht voor hemel- en grondwater vastgesteld. In 2018 werken we concrete maatregelen uit en implementeren die. De extra kosten voor dit beleid worden met ingang van 2018 opgenomen in het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP)

7.5 Realiseren van de doelstelling van de rijksoverheid door gescheiden inzameling (bronscheiding) van huishoudelijk afval, in 2020 te komen tot 75% materiaalgebruik

In 2017 zijn de eerste fysieke maatregelen getroffen om te komen tot meer bronscheiding en materiaalhergebruik, waardoor het restafval in volume substantieel afneemt. De eerste resultaten zijn dan ook zeer positief. Ook zal vanaf eind 2017- gefaseerd - voor wat betreft de afvalinzameling een systeemwijziging (restafval op afstand) worden ingevoerd, te beginnen in Julianadorp. In 2018 zal de systeemwijziging ook in de wijken Nieuw Den Helder, De Schooten en Huisduinen worden ingevoerd. Voor de Stad binnen de Linie wordt in 2018 vanwege de infrastructurele beperkingen en de vaak kleine tuintjes gezocht naar een geschikte wijze

van afvalinzameling (maatwerk). Al deze maatregelen moeten uiteindelijk leiden tot 75% hergebruik van huishoudelijk afval in 2020, ofwel maximaal 100 kg per inwoner per jaar (doelstelling van het Rijk).

7.5.1 vanaf 2017 gefaseerd introduceren van een nieuwe afvalinzamelstructuur

Vanaf 1 maart 2017 is de frequentiewisseling m.b.t. restafval en plastic, pak & blik doorgevoerd, hetgeen al na twee maanden heeft geleid tot een reductie van het restafval en meer hergebruik van plastic c.a., papier en GFT. De verwachting is dat over het hele jaar gerekend 2017 een substantiële stijging valt waar te nemen m.b.t. het bronscheidingspercentage, dat in 2016 nog maar 44% bedroeg. Met ook de invoering van de per wijk gefaseerde systeemwijziging van de afvalinzameling (restafval op afstand) in 2017 (Julianadorp) en 2018 (De Schooten en Nieuw Den Helder), worden stappen gezet naar de afval-doelstelling van het Rijk (75% bronscheiding in 2020, ofwel maximaal 100 kg per persoon per jaar).

7.5.2 de burger zowel fysiek (verschillende containers) als organisatorisch (ophaalfrequentie) optimaal te faciliteren

Met de invoering van het inzamelingssysteem 'restafval op afstand' krijgen de inwoners een ondergrondse container voor restafval nabij hun woning en drie mini-containers aan huis (papier, GFT en plastic). Voor laagbouw zullen dan de zakken voor plastic afval tot het verleden behoren. Voor de wijk 'Stad binnen de Linie' wordt een systeem voor maatwerk ontwikkeld.

Tot aan de invoering van de systeemwijziging wordt - mede n.a.v. bewonersparticipatie - het plastic afval eens per twee weken opgehaald, waardoor de frequentie voor het ophalen van de grijze mini-container voor restafval naar eens per vier weken is teruggebracht.

Effectindicatoren

Indicator	Basisjaar	Basis	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk restafval in kg/inwoner	2015	271	200	180	170	170
Hernieuwbare elektriciteit	2015	2,51,7%	4%	5%	8%	8%

Verbonden partij(en)

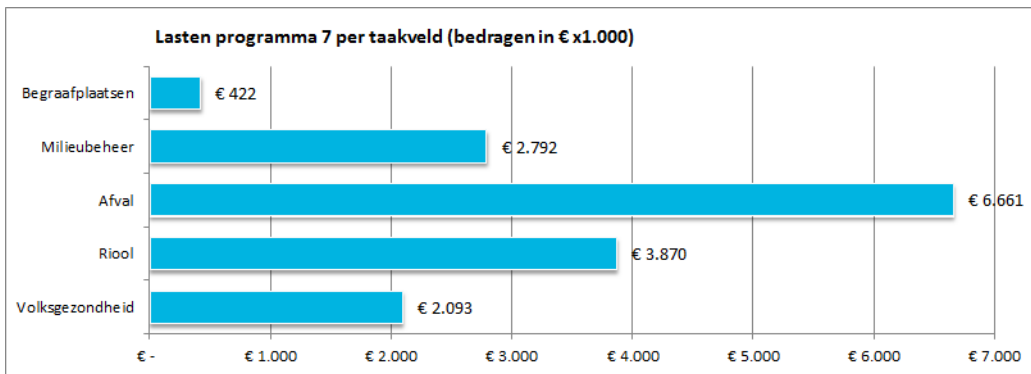
Begrote gemeentelijke bijdrage verbonden partij	Bijdrage
GGD Hollands-Noorden	€ 1.098.636
Bijdrage ambulancevervoer	€ 24.034
Cocensus	€ 221.409
Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Noord-Holland Noord	€ 804.696

Wat gaat het kosten?

Tabel "Wat gaat het kosten?"

Programma 7 Volksgezondheid en Milieu	Rekening		Begroting			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal lasten	18.049	15.990	15.838	15.742	15.540	15.370
Totaal baten	-14.752	-14.107	-14.232	-14.202	-14.202	-14.121
Saldo van baten en lasten	3.297	1.883	1.606	1.541	1.338	1.249
Totaal toevoegingen reserves	120	120	120	120	120	120
Totaal onttrekkingen reserves	-706	-224	-63	-12	-9	-8
Geraamd resultaat	2.711	1.779	1.664	1.648	1.449	1.362

Toelichting "Wat gaat het kosten?"

Lasten (€ 152.000 lagere lasten)

Met ingang van 2018 zijn er nieuwe BBV regels omtrent de rentetoekening op investeringen (zie de toelichting in hoofdstuk 3 financiële begroting). Voor de riolering leidt dit tot een voordeel van ruim € 5 ton op de rentelast. De kosten voor beheer en onderhoud daarentegen stijgen als gevolg van o.a. te nemen maatregelen hemelwateroverlast met € 140.000. Per saldo een voordeel van € 340.000 in 2018 ten opzichte van de begroting 2017.

De kosten voor afval stijgen. De belangrijkste oorzaak is een hertelling van het aantal wooneenheden in Den Helder. Deze neemt toe ten opzichte van de oude telling. Dit leidt tot een hogere bijdrage afvalverwerking aan de Huisvuilcentrale Alkmaar. Per saldo is het nadeel € 213.000 in 2018 ten opzichte van de begroting 2017.

In 2017 is er een eenmalig budget van € 100.000 beschikbaar gesteld voor nader onderzoek en ontwikkeling van de duurzaamheidsagenda. Voor de begroting 2018 levert dit ten opzichte van 2017 een voordeel op van € 100.000. Tegenover dit voordeel staat een lagere onttrekking uit de algemene reserve (zie onttrekkingen reserves).

Overige afwijkingen kleiner dan € 100.000 zijn per saldo € 75.000 nadelig.

Baten (€ 125.000 hogere baten)

Als gevolg van indexatie met 1,2% stijgt de opbrengst afvalstoffenheffing in 2018 met € 103.000 ten opzichte van 2017.

De lasten voor afval stijgen en ondanks toepassing van indexatie zakt het dekkingspercentage verder van 97% in 2017 naar 94% in 2018. Wij komen met een voorstel om het tarief voor de afvalstoffenheffing te verhogen. Daar tegenover staat dat er een nieuw gemeentelijk rioleringsplan 2018-2022 is opgesteld. Uitgaande van alle in het nieuwe GRP opgenomen uitgaven en de hoge stand van de egalisatievoorziening riolering zullen wij met een voorstel komen om het tarief voor de riolering te verlagen.

Overige afwijkingen kleiner dan € 100.000 zijn per saldo € 22.000 voordelig.

Reserves

Onttrekkingen (€ 161.000 lagere onttrekkingen)

Voor nader onderzoek en ontwikkeling van de duurzaamheidsagenda wordt er in 2017 eenmalig € 100.000 geïnvesteerd vanuit de algemene reserve. Voor de begroting 2018 levert dit ten opzichte van 2017 een nadeel op van € 100.000. Tegenover dit nadeel staan lagere lasten voor eenzelfde bedrag (zie lasten).

Conform de planning uit het in 2015 vastgestelde bodemprogramma neemt de onttrekking uit de bodemreserve in 2018 met € 60.500 af ten opzichte van 2017.

Programma 8 Ruimte en Stedelijke Vernieuwing

De gemeente Den Helder streeft naar prettige en veilige woonmilieus. We kiezen niet voor kwantiteit, maar voor kwaliteit. Daarbij zoeken we naar functionele invullingen die bijdragen aan de ambities van de stad. Door in te zetten op veelzijdigheid maken we van Den Helder een aantrekkelijke stad om te wonen en creëren we maximale kansen voor economische ontwikkeling. Bij de ruimtelijke ontwikkeling en inrichting houden we rekening met de dynamiek van de stedelijke omgeving en ook met de rust en ruimte van het open landschap en de kustzone. Een goede balans daarin is een belangrijk aandachtspunt.

8.1 Het stadshart biedt ruimte voor: genieten (stadspark, terrasjes, ijsbaan), gezellig winkelen, ondernemen en initiatieven ontplooiën, aantrekkelijke plek om te wonen, uitnodigende en aantrekkelijke entrees en goede bereikbaarheid

Ontwikkeling Halter Bellevue;
Ontwikkeling Anton Pieckplein;

Aanpak aanloopstraten Koningstraat en Spoorstraat;
Inrichting stationsvoorziening;
Ontwikkelen horeca Willemsoord;
Herstructurering aanloopstraten Koningstraat en Spoorstraat.

8.1.1 ontwikkeling Halter Bellevue

Wat willen we bereiken?

Het realiseren van een compact en aantrekkelijk winkelhart.

Wat gaan we daarvoor doen?

Woningstichting ontwikkelt Halter Bellevue aan de rand van het stadspark en aan de Spoorstraat en kiest daarbij voor een gefaseerde ontwikkeling. De ontwikkeling van de eerste fase (realisatie woningen) kan in 2018 plaatsvinden nu de omgevingsvergunning is verleend.

8.1.2 ontwikkeling Anton Pieckplein

Wat willen we bereiken?

Realisatie van het project Anton Pieckplein als onderdeel van de gewenste ontwikkeling van het stadshart.

Wat gaan we daarvoor doen?

Faciliteren van de initiatiefnemers in de realisatie van hun plannen conform de met hen gesloten uitvoeringsovereenkomst.

8.1.5 ontwikkelen horeca Willemsoord

Wat willen we bereiken?

Willemsoord ontwikkelen tot levendig stadsdeel.

Wat gaan we daarvoor doen?

Horecaondernemers uit de Koningstraat hebben hun plan voor een horecaplein nabij gebouwen 52 en 51 verder uitgewerkt. In afgelopen maanden zijn de plannen van de ondernemers steeds concreter geworden. Naar verwachting wordt eind 2017 een aanvraag omgevingsvergunning ingediend voor de eerste fase.

8.3 Stad en platteland hebben ruimtelijke kwaliteit die aansluit bij de identiteit van de stad

Wat willen we bereiken?

Stapsgewijze implementatie Omgevingswet met pilots in de geest van deze wet mede in aansluiting op gebiedsgerichte aanpak.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aansluitend op de ontwikkeling van de omgevingsvisie Huisduinen worden nieuwe pilotprojecten opgezet, gericht op het opstellen van een omgevingsvisie voor andere delen van Den Helder. Diverse (verplichte) themagerichte programma's, bijvoorbeeld omtrent geluid en luchtkwaliteit, zullen tevens in 2018 worden voorbereid. Dit wordt in samenwerking met relevante ketenpartners als de RUD en Veiligheidsregio gedaan. De ervaringen vanuit de pilotprojecten zullen worden meegenomen in een nota van uitgangspunten. Hierin worden de gemeentelijke uitgangspunten voor de implementatie van de wet vastgelegd. Bij het actualiseren van bestemmingsplannen in het kader van de reguliere herziening zal zoveel mogelijk worden voorgesorteerd op de overgang richting het omgevingsplan. In 2018 zal het bestemmingsplan Nieuw Den Helder op deze manier worden geactualiseerd. Ook wordt voorbereid op de digitalisering van het omgevingsplan. Daarbij zijn we deels afhankelijk van het tempo waarop het Digitaal Stelsel Omgevingswet beschikbaar komt.

De bestemmingsplannen Julianadorp en Nieuw Den Helder worden geactualiseerd in het kader van de reguliere herziening. Daarnaast zal de raad ook bestemmingsplannen moeten vaststellen om ontwikkelingen te faciliteren, zoals die van camping Noordersand en Zonnepark Kooypunt.

Effectindicatoren

Indicator	Basisjaar	Basis	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde WOZ waarde: x duizend euro	2016	142	142	142	142	142
Aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen	2014	3,1	4,9	4,9	4,9	4,9
% demografische druk	2017	71,2	72	73	74	75
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in euro's)	2017	602	599	599	599	599

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in euro's)	2017	711	707	707	707	707
---	------	-----	-----	-----	-----	-----

Verbonden partij(en)

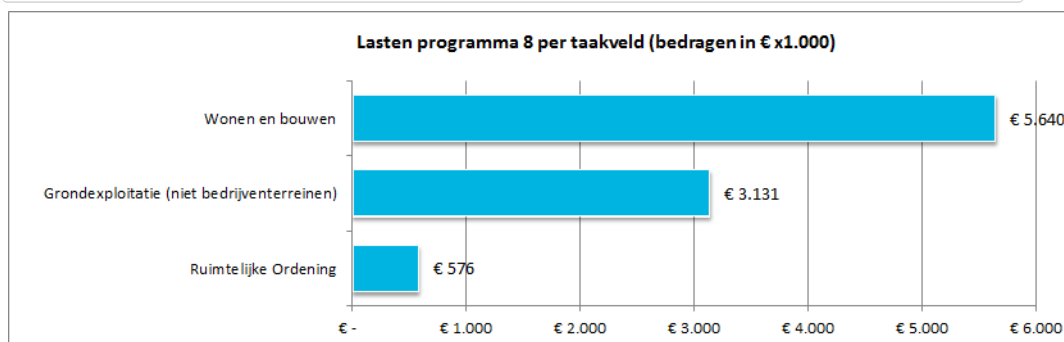
Begrote gemeentelijke bijdrage verbonden partij	Bedrag
Cocensus (belastingen)	€ 17.431

Wat gaat het kosten?

Tabel "Wat gaat het kosten?"

Programma 8 Ruimte en stedelijke vernieuwing	Rekening		Begroting			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal lasten	11.586	9.799	9.348	8.351	8.116	7.986
Totaal baten	-7.050	-7.108	-6.915	-6.594	-6.406	-6.284
Saldo van baten en lasten	4.536	2.692	2.432	1.757	1.710	1.702
Totaal toevoegingen reserves	1.485	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	-1.113	-1.741	-712	-76	-76	-76
Geraamd resultaat	4.908	950	1.721	1.681	1.634	1.626

Toelichting "Wat gaat het kosten?"

Lasten (€ 451.000 lagere lasten)

Onder invloed van de vernieuwing van de B.B.V regelgeving over kwalificering van salaris als overhead doet zich, als gevolg van een meer nauwgezette toerekening van werkzaamheden, een daling van salariskosten (€ 167.000) binnen dit programma voor.

Er is sprake van een daling van de Woningwet gerelateerde leningen waardoor de hieraan verbonden rentekosten (€ 309.000) dalen. Een gelijke daling van baten hangt hier mee samen.

De wijziging van het onderhoudsregime van gemeentelijke gebouwen (zoals toegelicht in de raadscommissie B & M van 8 mei 2017) verloopt gemeentebreed weliswaar budgettair neutraal, maar binnen dit programma doet zich als gevolg hiervan een stijging van kosten (€ 256.000) voor.

In 2017 waren er eenmalige budgetten beschikbaar voor ontwikkeling van het nieuwe vastgoed beheer systeem en doorlichting van de gemeentelijke panden op mogelijkheden voor het doorvoeren van duurzaamheidsmaatregelen (€ 167.000). Deze vervallen in 2018.

Overige afwijkingen, kleiner dan € 100.000, zijn per saldo € 64.000 voordelig

Baten (€ 193.000 lagere baten)

De doorbelaste rente baten in verband met Woningwet gerelateerde leningen neemt voor een gelijk bedrag als de gedaalde rentelasten (€ 309.000) af.

Ter gedeeltelijke compensatie van de binnen dit programma toegenomen gebouw onderhoudskosten wordt een bedrag (€ 140.000) uit de onderhoudsvoorziening onttrokken. Het resterende bedrag van de toegenomen onderhoudslast wordt binnen de overige programma's gecompenseerd.

Overige afwijkingen, kleiner dan € 100.000, zijn per saldo € 24.000 nadelig.

Reserves

Onttrekkingen (€ 1.029.000 lagere onttrekkingen)

In 2017 werd er een eenmalige geïnvesteerd (€ 756.000) vanuit de bestemmingsreserve A. Pieck geraamd en een eenmalige investering (€ 120.000) uit de reserve Drooghe Weert voor parkeervoorzieningen in de Schooten welke in 2018 niet voorkomen. Voorts is er in 2018 sprake van een daling (€ 58.000) van de onttrekking uit de reserve aankopen Stadshart wet Voorkeursrecht in verband met beheer van panden in het Stadshart en vervalt een eenmalige onttrekking (€ 95.000) uit de algemene reserve in verband met de kosten van doorlichting van gemeentelijke panden op mogelijke duurzaamheidsmaatregelen.

Programma 9 Gebiedsgerichte aanpak

Waarom een nieuw programma?

Zoals in de kaderbrief 2018-2021 is toegelicht staan de plannen die we als gemeente hebben en de activiteiten die we ondernemen niet op zichzelf. Ze dragen vaak bij aan meerdere doelstellingen. We zien dat een integrale blik steeds belangrijker is om goed in beeld te hebben wat we allemaal doen en wat we ermee willen bereiken. Daarbij zien we kansen in de verbinding tussen het sociale en fysieke domein. Wanneer deze op elkaar afgestemd worden, bereiken we onze doelen op een efficiëntere en effectievere manier.

Ook de rol van de gemeenten verandert. Allereerst hebben we er taken bij gekregen op het gebied van zorg en veiligheid. Daarnaast komt de Omgevingswet eraan – die vereist een meer oplossingsgerichte houding en vraagt om een integrale aanpak van buurten. Een andere ontwikkeling is dat inwoners steeds vaker willen meedenken en meewerken aan oplossingen. De gemeente krijgt steeds meer de rol om inwoners te stimuleren initiatieven te ontwikkelen en hen te faciliteren bij de uitvoering daarvan.

De gebiedsgerichte aanpak helpt ons om samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners vraagstukken tijdig te signaleren, de verschillende vraagstukken in een gebied met elkaar te verbinden en integraal op te lossen.

Tussen 2018 en 2020 kiezen we elk jaar drie nieuwe gebieden om de gebiedsgerichte aanpak uit te werken en toe te passen. We kijken vanuit verschillende invalshoeken naar een gebied en spelen zoveel mogelijk in op de behoeften van de inwoners. We werken met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners samen. Daardoor ontstaat er een lokaal netwerk. Dat helpt om oplossingen op maat te ontwikkelen, waar draagvlak voor bestaat.

Beleidsonderwerpen

In het programma 9 brengen we bestaand en nieuw beleid in.

Bestaand beleid

Het bestaand beleid stond voorheen in andere programma's en een deel van de activiteiten van deze andere programma's worden overgeheveld naar programma 9. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- Sociaal cultureel werk: Ondersteunen van buurt- en multifunctionele centra;
- Wijk aanpak: Ondersteunen van buurt- en wijkprojecten om de leefbaarheid en vitaliteit in buurten en wijken te versterken, het slagvaardig inspelen op ontwikkelingen in de wijken, integraal werken en het bevorderen en activeren van bewonersparticipatie;
- BOA's: Betreft hier de project inzet van BOA's openbare ruimte / OOV;
- Wijkgericht werken: Uitvoeringsbudget voor de wijkmanagers voor onder meer de wijkplatforms en buurtbemiddeling;
- Innovatie sociaal domein: Innovatie om de transformatie te realiseren. Hierbij staat de vraag centraal hoe we de zelfredzaamheid en participatie van inwoners kunnen bevorderen. Sociale innovatie vindt plaats aan de hand van pilotprojecten zoals wijkcentrum Visbuurt 3.0 en Slow Work;
- Bestaande subsidies bewonersorganisaties: Subsidies aan bewonersorganisaties voor activiteiten in de buurt.

Nieuw beleid

Het nieuwe beleid in dit programma richt zich alleen op één of meerdere gebieden. We pakken het beleid integraal op, dus niet per probleem. We zoeken één of meerdere oplossingen voor meerdere problemen. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- Programma Nieuw perspectief: We willen een veilige, schone, door iedereen gewaardeerde én optimaal gebruikte openbare ruimte. Belangrijke speerpunten zijn klimaatbestendigheid en duurzaamheid, samenwerking, differentiatie, uitnodigend en bruikbaar, en groenwaarden. We werken ook het achterstallig onderhoud in 10 jaar weg.
- Armoedebeleid: Gericht op preventie en de omslag maken van inkomensondersteuning naar het voorkomen dat mensen in de financiële problemen raken. Er ligt een focus op het bieden van kansen voor kinderen, het verlagen van de werkloosheid en het verminderen van stapeling van voorzieningen.
- Veiligheid: De veiligheidsvraagstukken worden per buurt bekeken en opgepakt. Verloedering, woonoverlast, ouderenuitbuiting en/of cybercrime zijn enkele thema's die in buurt kunnen spelen. Succesvolle projecten kunnen gemeente breed worden uitgerold. Daarnaast wordt geïnvesteerd in actuele thema's als ondermijning en CTER (Contra Terrorisme, Extremisme en Radicaliseren). Waarbij

de gebiedsgerichte aanpak ook een belangrijk onderdeel is.

Voor de drie (te selecteren) gebieden per jaar geldt dat we het beleid in dit programma Gebiedsgerichte aanpak, zowel het bestaande als het nieuwe beleid, op de manier zoals bedoeld is in de gebiedsgerichte aanpak: zoveel mogelijk samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners, vanuit een brede invalshoek en zoveel mogelijk gecombineerd met ander beleid.

9.1 Er is een integrale aanpak

9.1.1 De gemeente kiest voor een integrale gebiedgerichte aanpak, waarbij acties op het sociale en fysieke domein in een gebied versterken

9.1.2 Informatie uit verschillende bronnen (inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners, CBS, gemeente en overige beschikbare data) wordt samengevoegd en benut bij het ontwikkelen van plannen

Wat willen we bereiken?

Een integrale aanpak per gebied waarin alle beleidsvelden op elkaar zijn afgestemd en waar inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en de gemeente samenwerken. Hierbij ontstaat maatwerk per gebied waarbij we de acties met elkaar uitvoeren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Gebiedsgerichte aanpak is een nieuwe manier van denken en werken. Daar moeten inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en de gemeente ervaring mee krijgen. Dat gaan we in drie gebieden per jaar doen. We proberen meerdere werkwijzen uit. Zodoende leren we wat werkt en wat niet werkt. Oplossingen die goed werken, kunnen we ook in andere gebieden toepassen als er gelijksoortige omstandigheden zijn.

9.2 Centrale rol inwoner in gezamenlijke aanpak van een gebied

9.2.1 Participatie van de inwoners staan centraal

9.2.2 De wensen en behoeften van inwoners worden inzichtelijk gemaakt

9.2.3 Samen met de inwoners (en ondernemers en maatschappelijke partners) worden plannen ontwikkeld

9.2.4 Inwoners nemen zelf initiatieven en de gemeente faciliteert waar mogelijk en nodig

9.2.5 Er ontstaan lokale netwerken

Wat willen we bereiken?

We willen inwoners (en ondernemers en maatschappelijke partners) die zich betrokken voelen bij hun buurt.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ontwikkelen samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners een agenda voor de buurt. Ook stimuleren we hen om activiteiten en initiatieven te ontwikkelen.

9.3 Per gebied wordt een specifieke gebiedsgerichte aanpak samengesteld

9.3.1 De informatie uit verschillende bronnen vormt de basis voor de programma's per gebied. In 2018 wordt voor de gebieden Visbuurt, Schooten Noordwest en Kruiszwijn een aanpak uitgewerkt en ingevuld

9.3.2 Zowel het fysieke domein als het sociaal domein maken deel uit van de gebiedsgerichte aanpak

Focuspunten hierbij zijn:

- Fysieke domein: de leefbaarheid en veiligheid van de buurt. Concrete uitwerking door het inhalen van achterstallig onderhoud, duurzaamheid en klimaatbestendigheid.
- Sociaal domein: meedoen en sociale veiligheid. Concrete uitwerking door werk (werk, vrijwilligerswerk (in de buurt)), versterken zelfredzaamheid, wegnemen van blokkades (armoedebeleid, schuldsanering), sociale activering (aanpak eenzaamheid en stimuleren vrijwilligerswerk) en aanpak overlast.

Wat willen we bereiken?

Met de gebiedsgerichte aanpak in de drie geselecteerde gebieden per jaar gaan wij, met de integrale aanpak, extra stappen maken om onze doelstellingen te verwezenlijken. De uiteindelijke doelstellingen worden vastgesteld nadat de inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners betrokken zijn. Om u echter wel alvast een beeld te geven, weergeven we hieronder een aantal doelstellingen die wij op dit moment als denkrichting hanteren:

- Inzicht krijgen in de sociale positie van de wijken en inspelen op de behoeften van de wijk;
- De betrokkenheid en het aantal initiatieven van inwoners vergroten;
- De sociale omgeving van inwoners versterken;
- Meer samenwerkingsverbanden en coalities in een wijk tussen organisaties en inwoners;
- Meer bekendheid geven aan preventieve voorzieningen zodat inwoners ze beter benutten;

- Mensen wonen zo lang mogelijk in hun vertrouwde omgeving en doen mee in de maatschappij;
- Minder eenzaamheid;
- Minder overlast van verwarde personen;
- Een veilige leefomgeving;
- Minder verloedering en woonoverlast;
- Een optimale inrichting van de openbare ruimte op basis van de principes uit nieuw perspectief en inspeland op de sociale en veiligheidsvraagstukken.

Wat gaan we daarvoor doen?

De activiteiten die ondernomen worden, kunnen we pas definitief bepalen nadat de doelstellingen zijn vastgesteld. Denkrichtingen die wij hebben, op basis van bovenstaande doelstellingen, betreffen de volgende activiteiten:

- Met inwoners en maatschappelijke organisaties in gesprek en data benutten om de positie van de wijk inzichtelijk te maken;
- De functie van buurthuizen en wijkcentra meer benutten;
- Stimuleren en ondersteunen van samenwerkingsverbanden en initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners;
- Zorgen dat voorzieningen in de wijk aanwezig zijn en deze ook promoten;
- Inzetten op participatie door onder meer inwoners te begeleiden naar werk en/of inwoners iets te laten betekenen voor de omgeving;
- Levensloopbestendige woningen stimuleren en realiseren;
- Eenzaamheid aanpakken door eerdere signalering, een integrale aanpak en een meer persoonsgerichte ondersteuning;
- Ervaringsdeskundige ondersteuning bieden aan verwarde mensen, met nadruk op preventie van overlastsituaties;
- Inspelen en inzetten op bestaande en nieuwe projecten rond woonoverlast, ouderenuitbuiting, onveiligheidsgevoelens, sociale veiligheidsproblematiek, cybercrime en handhaving tegen verloedering van de woonomgeving;
- In gesprek met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners over de inrichting van de openbare ruimte, waarbij er een focus is op dat deze inrichting bijdraagt aan het oplossen van de sociale en veiligheid gerelateerde vraagstukken;
- Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners stimuleren om actie te nemen gericht op klimaatbestendigheid en duurzaamheid.

9.4 Monitoring en evaluatie

9.4.1 Het ontwikkelen van een specifieke aanpak per gebied en vervolgens het uitvoeren van activiteiten wordt gemonitord en geëvalueerd zodat er inzicht ontstaat in de werking, het effect en de kosten en opbrengsten van de gebiedsgerichte aanpak

Wat willen we bereiken?

Inzicht in wat wel werkt en wat niet werkt en waarom dat is. Deze ervaringen nemen we mee in de aanpak voor de drie gebieden in 2019.

Wat gaan we daarvoor doen?

Allereerst zorgen we ervoor dat we de vraag en behoefte in de buurten inzichtelijk maken. Ook voeren we een nulmeting uit. Op basis daarvan stellen we concrete doelstellingen voor een buurt vast (waarbij de gewenste resultaten zo veel als mogelijk worden uitgedrukt in cijfers of percentages). Nadat de activiteiten van start zijn gegaan meten we, zowel kwantitatief als kwalitatief, de resultaten. Verder experimenteren we met meerdere werkwijzen in gebieden en evalueren dit aan het einde van het jaar, zodat duidelijk wordt wat goed werkt en wat minder goed werkt.

3. Financiële begroting

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk besteden wij aandacht aan een aantal financiële aspecten van de begroting. Als eerste staan we stil bij de ontwikkeling en samenstelling van de algemene middelen. Vervolgens lichten we de ontwikkeling van het geraamde saldo naar 2021 toe. Daarna volgt een onderdeel met daarin opgenomen de meerjarige balansen; deze zijn voorgeschreven door het BBV. Tot slot zijn de technische uitgangspunten opgenomen, die gebruikt zijn voor het actualiseren van de begroting.

3.2 Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen moeten volgens het BBV afzonderlijk worden toegelicht, maar hangen samen met verschillende programma's. Met een omvang van ongeveer € 122 miljoen beslaat dit onderdeel ruim meer dan de helft van de totale baten van de gemeente.

Deze algemene middelen zijn vrij om in te zetten en worden gebruikt om de publieke taken te bekostigen die niet met andere specifieke middelen (eigen bijdragen, doeluitkeringen) worden bekostigd in de programma's. In

deze paragraaf lichten we de algemene dekkingsmiddelen toe. Het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen geeft het volgende beeld:

Algemene dekkingsmiddelen		Realisatie	Begroting	Begroting
Bedragen (x € 1.000)		2016	2017	2018
Lokale heffingen	Lasten	865	278	279
	Baten	-13.915	-14.444	-14.618
Algemene uitkering	Lasten			
	Baten	-63.623	-59.254	-63.174
Deelfonds Sociaal Domein	Lasten			
	Baten	-45.664	-44.618	-43.898
Opbrengst deelnemingen	Lasten	361	281	140
	Baten	-734	-636	-636
Saldo financiering functie	Lasten	-380	-189	-228
	Baten	-1.855	-1.873	-264
Saldo van baten en lasten		-124.945	-120.455	-122.397
Toevoegingen reserves		482	733	4.022
Onttrekkingen reserves				-1.497
Geraamde resultaat		-124.463	-119.722	-119.872

Toelichting

Lokale heffingen (€ 173.000 gesaldeerd voordelig effect ten opzichte van 2017)

De lokale heffingen bestaan uit de onroerende zaakbelasting, toeristenbelasting, forensenbelasting en de precariobelasting. Op de heffingen is een inflatiecorrectie van 1,2% toegepast in overeenstemming met de technische uitgangspunten. Dit zorgt voor een stijging van de baten met een bedrag van € 173.000. Deze stijging doet zich voornamelijk voor op de onroerende zaakbelasting. De omvang van de begrote lasten (de kosten die gemaakt worden om de belastingen te innen) blijft vrijwel gelijk.

Algemene uitkering (€ 3.920.000 hogere baten ten opzichte van 2017)

De algemene uitkering 2018 stijgt fors ten opzichte van 2017. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- De omvang van het gemeentefonds is voor 2018 ten opzichte van 2017 gegroeid. Dit komt onder andere door het zogeheten accres (de algemene ontwikkeling vanuit het Rijk), maar ook door ontwikkelingen in aantallen zoals bij de bijstandsontvangers en het aandeel vanuit de BTW compensatiefonds. Er vindt per saldo een stijging plaats van € 3,6 miljoen. De meicirculaire is een beleidsarme circulaire. De reden hiervoor is dat er ten tijde van het samenstellen van de meicirculaire nog geen nieuw kabinet was gevormd. Hierdoor zijn de ruimtevragende plannen nog niet meegenomen in de berekeningen van het accres. Wat overblijft zijn mutaties als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen. Maar ook een compensatie voor de gestegen pensioenpremies ABP waarmee de gemeenten worden geconfronteerd.
- De zogeheten suppletiereregeling groot onderhoud loopt in 2018 met € 0,3 miljoen terug. De suppletiereregeling houdt in dat incidentele compensatie wordt ontvangen voor het feit dat wij nadeelgemeente zijn bij de herverdeling van het gemeentefonds.
- Bij de integratie- en decentralisatieuitkeringen zijn ten opzichte van 2017 ook verschillende ontwikkelingen. Met name de nieuwe decentralisatieuitkering Armoedebestijding kinderen is nieuw ten opzichte van de begroting 2017. Per saldo is een stijging te zien van € 0,3 miljoen bij de uitkeringen.
- Ten opzichte van de begroting 2017 zijn wij minder voorzichtig voor wat betreft de stelpost Plafond BTW-compensatiefonds. Hier is in de aanvulling op de begroting 2017 al deels rekening mee gehouden. Maar uit de actuele berekening blijkt dat wij dit nog wat verder kunnen bijstellen. Per saldo leidt dit tot een voordelig effect van € 0,1 miljoen. In de septembercirculaire krijgen wij weer informatie omtrent de ontwikkelingen van deze post, mogelijk kunnen we de stelpost dan nog wat scherper inzetten.

Integratie-uitkering Sociaal Domein (€ 720.000 lagere baten ten opzichte van 2017)

Zoals reeds eerder is gemeld daalt de integratie-uitkering Sociaal Domein minder hard dan in eerste instantie was verwacht en komt structureel op een hoger niveau uit dan bij de start van decentralisaties werd aangegeven. Dat neemt niet weg dat er nog steeds een daling zichtbaar is. Ten opzichte van de begroting 2017 is er een daling van € 0,7 miljoen zichtbaar. Dit vertaalt zich in de budgetten van het Sociaal Domein en de eventuele mutaties in de bestemmingsreserve van het Sociaal Domein.

Opbrengst deelnemingen (€ 141.000 lagere lasten ten opzichte van 2017)

In verband met de aanpassingen van de regels omtrent de rentetoe rekening is de rentetoe rekening naar de afzonderlijke onderdelen van de gemeentelijke begroting lager dan in 2017 het geval was. De daling van de lasten bij de opbrengst deelnemingen is hier volledig aan toe te schrijven.

Saldo financiering functie (€ 1.570.000 lagere baten ten opzichte van 2017)

Met ingang van 2018 zijn wij verplicht om de nieuwe regels omtrent de rentetoe rekening binnen de

gemeentelijke administratie vanuit de BBV op te volgen. Dit houdt in dat onder andere de zogeheten rente-omslag anders berekend moet worden. Sinds 2016 is al de rentetoerekening aan de grondexploitatie gewijzigd. Verder doet het BBV een stellige uitspraak om geen rente meer aan het eigen vermogen toe te rekenen. Hier geven wij gehoor aan, met als uitzondering de reserves die wij gebruiken als dekking voor de kapitaallasten; hier wordt nog wel rente aan toegerekend. Het gevolg van deze wijziging is dat het rente-omslagpercentage is gedaald van 4% naar 2%. Hierdoor is er sprake van een daling van de rentebaten op de financieringsfunctie. Daar staat tegenover dat de rentelasten bij de taakvelden ook is gedaald.

Naast deze wijzigingen doen zich op de reguliere rentelasten/-baten ook ontwikkelingen voor. Dat betreft met name aanpassingen van het rentepercentage dat wij aan de verschillende leningen moeten betalen.

Als we rekening houden met de daling van de rentelasten op de taakvelden en de daling van de rentebaten binnen de financieringsfunctie is er een nadelig effect van ongeveer € 0,6 miljoen zichtbaar op gemeentebreed niveau.

Reserves

Toevoeging aan reserves (€ 3.289.000 hogere toevoeging ten opzichte van 2017)

Vanuit de financieringsfunctie (met name de renteberekening) wordt in 2018 voor € 0,5 miljoen minder toegevoegd aan de reserves. Dit heeft alles te maken met de wijziging in de rentetoerekening zoals hierboven is toegelicht.

De overige reservemutaties die onder de algemene dekkingsmiddelen plaatsvinden, komen vanuit het Sociaal Domein. Het gaat hierbij om de ruimte die aanwezig is tussen de budgetten en de integratie-uitkering Sociaal Domein. Zodra deze ontstaat wordt dit aan de reserve Sociaal Domein toegevoegd tot het maximum van de reserve.

Onttrekking van reserves (€ 1.497.000 hogere onttrekking ten opzichte van 2017)

Ten behoeve van het Sociaal Domein wordt in 2018 een bedrag van € 1.497.000 uit de reserve besteed. Dit heeft een voordelig effect.

3.3 Overhead

Met ingang van de begroting 2017 hebben wij voor het eerst het een overzicht inzake overhead ingericht conform de aangepaste voorschriften zoals in het Bbv is aangegeven. Wij zijn verplicht om de kosten van overhead anders te registreren en te presenteren. Tot en met 2016 werden de kosten van overhead door middel van de uren-opgaven van afdelingen verdeeld over de programma's en maakte de overhead daar dus onderdeel van uit.

De nieuwe systematiek houdt in dat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces onder overhead vallen. Deze overheadkosten mogen niet worden doorberekend aan de verschillende programma's. Uitzonderingen zijn:

- grondexploitaties;
- investeringen;
- (subsidie) projecten.

De doorbelastingen hiervan moeten als een aftrekpost worden opgenomen onder het onderdeel overhead. Het resterende saldo op de overheadkosten moet afzonderlijk zichtbaar gemaakt worden zoals in onderstaand "Overzicht van de begrote baten en lasten 2018". De programma's zijn daarmee geschoond van overheadkosten.

Concreet komt het erop neer dat van de € 37 miljoen aan overheadkosten ongeveer € 15 miljoen aan bovenstaande uitzonderingen kunnen worden doorberekend. Dit resulteert in een saldo van € 22 miljoen op het taakveld Ondersteuning organisatie (kosten overhead).

Voor de tarieven en leges moet apart een opslagpercentage voor de overhead worden berekend. In de paragraaf Lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van de verschillende tarieven en leges, rekening houdend met de opslagpercentage overhead, aangetoond. De kosten van overhead vormen onder andere:

- ICT;
- huisvestingslasten;
- personele kosten;
- juridische kosten.

Doordat wij voor de tweede begrotingsjaar op rij de nieuwe systematiek hanteren kunnen wij een beter vergelijk maken tussen begrotingsjaar 2017 en begrotingsjaar 2018.

Ten opzichte van het begrotingsjaar 2017 zijn de overheadkosten met € 1,7 miljoen gestegen. Deze stijging komt voornamelijk voor rekening van de drie volgende onderdelen:

- **Personele lasten:**
Een stijging van de personele kosten met ongeveer € 0,6 miljoen, onder andere door de uitbreiding van het aantal FTE's bij het Sociaal Domein en de procentuele stijging vanuit de loonontwikkeling.
- **Overige goederen en diensten:**
Bij de goederen en diensten is vanuit de technische uitgangspunten ook gewerkt met een procentuele verhoging op de derdenleveranties. Dit resulteert in een stijging van € 0,2 miljoen.
- **Afschrijvingen:**
In verband met de actualisatie van de staat van geactiveerde uitgaven zijn bij de overheadkosten de afschrijvingslasten gestegen. Dit resulteert in een stijging van € 0,2 miljoen.

- Overige:
Onder andere door een verlaging van overige verrekeningen is er sprake van een daling van de baten onder de overheadkosten met een bedrag van € 0,5 miljoen.

Overzicht baten en lasten				
2018	Baten	Lasten	Saldo	
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning	-6.742	17.924	11.182	
Programma 2 Openbare ruimte	-740	11.147	10.407	
Programma 3 Economische zaken		1.751	1.751	
Programma 4 Onderwijs	-1.121	7.874	6.753	
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	-919	9.293	8.374	
Programma 6 Sociaal domein	-27.175	91.919	64.744	
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	-14.232	15.838	1.606	
Programma 8 Ruimte en stedelijke vernieuwing	-6.915	9.348	2.432	
Algemene dekkingsmiddelen	-122.589	192	-122.397	
Overhead	-1.340	23.992	22.652	
Heffing VPB				
Bedrag onvoorzien				
Saldo van baten en lasten	-181.774	189.279	7.505	
<i>Toevoeging reserves:</i>				
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning		450	450	
Programma 2 Openbare ruimte				
Programma 7 Volksgezondheid en milieu		120	120	
Algemene dekkingsmiddelen		4.022	4.022	
<i>Onttrekking reserves:</i>				
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning	-3.398		-3.398	
Programma 2 Openbare ruimte	-772		-772	
Programma 3 Economische zaken	-100		-100	
Programma 4 Onderwijs	-662		-662	
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie				
Programma 6 Sociaal domein	-1.943		-1.943	
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	-63		-63	
Programma 8 Ruimte en stedelijke vernieuwing	-712		-712	
Algemene dekkingsmiddelen	-1.497		-1.497	
Resultaat	-190.919	193.870	2.951	

De ontwikkelingen op de programma's worden bij de programma's zelf toegelicht. De ontwikkeling van de algemene dekkingsmiddelen is hiervoor toegelicht.

In dit overzicht zijn nog niet de effecten van de voorstellen nieuw beleid, moties en voorstellen van het college opgenomen. Deze effecten worden in een apart document aangeboden.

3.4 Meerjarenbegroting

Totaal						
Bedragen (x € 1.000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	176.687	189.889	189.279	184.124	183.139	182.297
Baten	-181.268	-181.047	-181.774	-181.292	-179.980	-179.754
Saldo van baten en lasten	-4.581	8.842	7.505	2.831	3.160	2.543
Toevoegingen reserves	18.271	6.177	4.592	4.672	3.939	3.949
Onttrekkingen reserves	-17.861	-15.154	-9.145	-4.864	-4.530	-4.283
Geraamde resultaat	-4.171	-135	2.951	2.640	2.569	2.209

De (meerjaren)begroting is met inachtneming van de technische uitgangspunten, uitgezonderd van het nieuwe beleid en nadere (dekkings)voorstellen van het college, opgesteld. De ontwikkeling van het saldo van de (meerjaren)begroting zal in de inleiding onder "Begrotingsresultaat" worden toegelicht.

3.5 Vennootschapsbelasting

Het proces van het structureel borgen van de vennootschapsbelasting is nog niet afgerond. Het implementeren van het softwarepakket en de processen in onze financiële administratie vergt meer tijd dan we in eerste instantie hadden ingeschat. Ten aanzien van de eerste aangifte voor de vennootschapsbelasting over 2016 is uitstel aangevraagd en verleend. Hierdoor moeten wij nu voor 1 november de aangifte doen over 2016. Het streven is dan ook om het implementatieproces in 2017 afgerond te hebben. De verwachting is dat vooralsnog voor de gemeente geen last in de (meerjaren)begroting inzake de vennootschapsbelasting opgenomen hoeft te worden.

3.6 Onvoorzien

Er is hier zoals gebruikelijk geen bedrag voor opgenomen.

3.7 Geprognotiseerde balansen

Conform de wijzigingen vanuit de Bbv zijn wij verplicht om een geprognotiseerde begin- en eindbalans voor het begrotingsjaar en de drie jaren volgend op het begrotingsjaar op te nemen. Op deze manier krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van het EMU-saldo, de solvabiliteit en liquiditeit van de gemeente in een meerjarig perspectief. Als afgeleide hiervan ook de ontwikkeling in onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte.

Geprognotiseerde balans						
Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021
Activa						
Materiële vaste activa	86.681.601	104.205.169	104.785.458	101.145.871	97.586.229	93.993.754
Financiële vaste activa	78.985.815	75.781.380	72.497.567	69.699.268	57.005.474	54.092.761
Totaal vaste activa	165.667.416	179.986.549	177.283.025	170.845.139	154.591.703	148.086.515
Onderhanden werk	5.106.335	6.510.858	6.392.979	4.247.394	3.120.893	1.667.140
Overige voorraden	3.798	3.798	3.798	3.798	3.798	3.798
Vorderingen	15.430.426	15.430.426	15.430.426	15.430.426	15.430.426	15.430.426
Liquide middelen	46.130.415	14.411.361	2.938.761	4.477.499	4.222.878	5.182.321
Overlopende activa	8.558.630	8.558.630	8.558.630	8.558.630	8.558.630	8.558.630
Totaal vlottende activa	75.229.605	44.915.074	33.324.595	32.717.748	31.336.626	30.842.316
Totaal activa	240.897.021	224.901.623	210.607.620	203.562.887	185.928.329	178.928.831
Passiva						
Algemene reserve	25.568.325	24.582.777	24.146.342	21.182.554	18.534.094	15.957.538
Bestemmingsreserve	41.046.588	37.226.865	33.244.751	33.065.320	32.483.645	32.157.244
Resultaat jaarrekening	4.171.173	135.013	-2.951.315	-2.639.556	-2.568.999	-2.209.357
Voorzieningen	15.209.882	14.603.627	14.036.091	14.313.189	14.468.046	14.787.483
Onderhandse leningen	126.863.384	120.315.674	114.094.084	109.603.712	94.973.875	90.198.256
Vaste schulden	212.558	212.558	212.558	212.558	212.558	212.558
Totaal vaste passiva	213.071.910	197.076.512	182.782.510	175.737.776	158.103.219	151.103.720
Liquide middelen	0	0	0	0	0	0
Kortlopende schulden	23.675.875	23.675.875	23.675.875	23.675.875	23.675.875	23.675.875
Overlopende passiva	4.149.236	4.149.236	4.149.236	4.149.236	4.149.236	4.149.236
Totaal vlottende passiva	27.825.111	27.825.111	27.825.111	27.825.111	27.825.111	27.825.111
Totaal passiva	240.897.021	224.901.623	210.607.621	203.562.887	185.928.330	178.928.831

Het EMU-saldo wordt in de begroting in de financieringsparagraaf vermeld en nader toegelicht. In dat overzicht

worden de begroting 2017, 2018 en de meerjarenbegroting 2018 behandeld. In het kader van het vernieuwde Bbv is het ook verplicht om de overige jaren te benoemen, dat ziet er als volgt uit:

- 2017: 9.769 -/-
- 2018: 7.899 -/-
- 2019: 3.711
- 2020: 2.017
- 2021: 3.143

Voor 2018 is het EMU-saldo minder nadelig dan ten opzichte van 2017. Dit wordt onder andere veroorzaakt door lagere investeringen en gunstigere uitkomsten binnen de grondexploitatie. Voor de jaren 2019 tot en met 2021 dalen de investeringen en de correcties vanuit de reserves waardoor het EMU-saldo voor die jaren voordelig wordt.

3.8 Technische uitgangspunten

Samenvatting uitgangspunten:

Loonontwikkeling	1,00%
Prijsontwikkeling	1,20%
Gemeenschappelijke regeling	3,02%
Subsidies gesubsidieerde instelling	1,08%
Gemeentelijke heffingen (m.u.v. rioolrecht)	1,20%

Ontwikkeling loon- en prijsniveau

Bij de ontwikkeling van het loon- en prijsniveau worden de ontwikkelingen binnen de gemeente aan de ene kant en bij de gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen aan de andere kant onderscheiden. Voor de ontwikkelingen wordt gebruik gemaakt van de informatie die het Centraal Planbureau^[1] (CPB) in december 2016 en in maart 2017 heeft gepubliceerd.

Loonontwikkeling

Voorgesteld wordt in de begroting 2018 uit te gaan van een loonontwikkeling van 1,00% opgebouwd uit:

- incidentele loonontwikkeling (periodieken) 0,50 %
- sociale lasten / autonome loonontwikkeling CAO 0,50 %
- totaal loonontwikkeling 1,00 %

Prijsontwikkeling

Op basis van de CPB-ramingen wordt een prijsontwikkeling (prijsontwikkeling bruto binnenlands product) verwacht van 1,20 %.

Gemeenschappelijke regelingen (GR-en)

Voor de gemeenschappelijke regelingen wordt voor de looncompensatie uitgegaan van de cao gemeenten die op 7 april 2016 definitief is geworden. Voor 2017 is daarin een salarisverhoging overeengekomen van 0,40%. Bij de bepaling van de loonindexatie is verder rekening gehouden met de recent aangekondigde stijging van de ABP premies (2,70%).

Conform de uitgangspunten gemeenschappelijke regelingen worden eventuele afwijkingen groter dan 0,50% na afloop van het begrotingsjaar verrekend. Dit uitgangspunt is voor het indexcijfer toegepast en dat betekent een verrekening van 0,70%.

Voor de prijsontwikkeling wordt uitgegaan van de meest actuele cijfers van het CPB (2017). Volgens de meest recente raming bedraagt deze 1,20%.

De toe te passen indexering heeft betrekking op de gemeentelijke bijdrage. Van belang daarbij is de verhouding tussen loon- en prijsgevoelige componenten. Bij een verhouding van 70/30 tussen loon en prijsgevoelige elementen stijgt de gemeentelijke bijdrage met 3,02 % ($70 \% \times 3,80 \% + 30 \% \times 1,20 \%$).

In een bestuurlijk overleg van december 2014 is het volgende afgesproken:

- Geen loon- en prijscompensatie toe te kennen voor gemeenschappelijke regelingen voor 2016 tot en met 2018 (bezuinigingsopdracht ter grootte van de indexatie);
- De gemeentesecretarissen opdracht geven om te komen met een plan van aanpak dat resulteert in besluitvorming over eventuele aanvullende meerjarenafspraken bezuinigingen gemeenschappelijke regelingen. Hierbij moest een relatie worden gelegd met de takenpakketten.

Deze laatste actie heeft nog niet plaatsgevonden. Daarom wordt nu gerekend met indexering van de GR-en. Op 11 januari 2017 is er bestuurlijk overleg geweest met bestuurders uit de drie regio's om te komen tot overeenstemming over de indexatie 2018. Hierbij constateren we dat alle deelnemers, zijnde de gemeente Hoorn, Medemblik, Hollands Kroon, Schagen, Alkmaar, Heerhugowaard en Den Helder zich kunnen vinden in de indexatie van 3,02 % voor 2018.

Voorgesteld wordt om in de begroting 2018 rekening te houden met indexering van de gemeentelijke bijdrage gemeenschappelijke regelingen.

Gesubsidieerde instellingen

Bij de gesubsidieerde instellingen is er sprake van een 80/20 verhouding tussen loongevoelig en prijsgevoelig deel van de uitgaven, hiermee komt de loon/prijsontwikkeling voor 2018 uit op 1,04 %.

Gemeentelijke heffingen

Met als uitgangspunt een 50/50-verhouding tussen loongevoelig en prijsgevoelig deel van de gemeentelijke uitgaven bedraagt het gemiddelde inflatieniveau voor 2018 1,20 %.

Voor de rioolheffing geldt dat op grond van het beheersplan, dat in 2017 opnieuw wordt opgesteld, de trendmatige aanpassing voor loon- en prijsstijgingen verhoogd wordt met het in het Gemeentelijk Rioleringsplan aangegeven percentage om tot een kostendeekkende exploitatie te komen.

Formatie

Peildatum voor de toegestane formatie is 1 februari 2017.

[1] Centraal Planbureau: decemberraming 2016, economische vooruitzichten 2017 d.d. 13 december 2016, korttermijneraming maart 2017 d.d. 24 maart 2017.

3.9 Overige

In het kader van de Bbv dienen wij nog aandacht te besteden aan de volgende onderdelen:

- De jaarlijks terugkerende arbeidskosten van vergelijkbare volume; dit heeft betrekking op de voorziening wachtgeld voormalige wethouders; zie voor een toelichting bij de desbetreffende voorziening.
- De investeringen, onderverdeeld naar investeringen met economisch en maatschappelijk nut; in de desbetreffende bijlage is een overzicht van investeringen opgenomen. In de huidige Bbv heeft de gemeente de vrijheid om investeringen met een maatschappelijk nut (wegen, parken, etc.) al dan niet te activeren en daarbij versneld af te schrijven. Dit leidt tot grote verschillen tussen gemeenten. In het nieuwe Bbv dienen investeringen met een maatschappelijk nut, evenals investeringen met een economisch nut, te worden geactiveerd en over de verwachte levensduur te worden afgeschreven.
- De financiering; dit onderdeel wordt behandeld in de financieringsparagraaf.
- De stand en het gespecificeerde verloop van reserves; in de bijlage staat een overzicht van reserves.
- De stand en het gespecificeerde verloop van voorzieningen; in de bijlage staat een overzicht van voorzieningen.

4. Paragrafen

4.1 Weerstandvermogen

4.1 Algemeen

Algemeen

Het weerstandvermogen is het vermogen van de gemeente Den Helder om risico's te kunnen opvangen, zodat we onze taken kunnen blijven uitvoeren. Het is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die niet op een andere wijze zijn afgedekt.

1. De weerstandscapaciteit betreft de beschikbare middelen en mogelijkheden om de niet begrote en onvoorzienbare kosten (risico's) op te kunnen vangen.
2. De risico's die we als organisatie lopen zijn de risico's van materiële betekenis waarvoor de gemeente geen maatregelen heeft getroffen. We willen over een toereikend weerstandvermogen beschikken om te voorkomen dat iedere financiële tegenvaller ons dwingt tot bezuinigingen of ten laste gaan van bestaande taken. Wij gaan in deze paragraaf in op de weerstandscapaciteit en de risico's.

Weerstandvermogen

De ratio van het weerstandvermogen moet vallen in de range van $1,0 < \text{ratio} > 1,4$.

De berekening is als volgt: Beschikbare weerstandscapaciteit : benodigde weerstandscapaciteit.

De beoordeling van de ratio en de te nemen maatregelen zijn in de volgende tabel weergegeven

Weerstandvermogen

De ratio van het weerstandvermogen moet vallen in de range van $1,0 < \text{ratio} > 1,4$.

De berekening is als volgt: Beschikbare weerstandscapaciteit : benodigde weerstandscapaciteit.

De beoordeling van de ratio en de te nemen maatregelen zijn in de volgende tabel weergegeven.

Ratio weerstandvermogen	Betekenis	Beheersmaatregel
$> 2,0$	Uitstekend	Extra risico nemen/investeren
$1,4 < \text{ratio} > 2,0$	Ruim voldoende	Ruim voldoende Weerstandscapaciteit niet verhogen
$1,0 < \text{ratio} > 1,4$	Voldoende	Voldoende Consolideren weerstandscapaciteit
$0,8 < \text{ratio} > 1,0$	Matig	Matig Weerstandscapaciteit verhogen
$0,6 < \text{ratio} > 0,8$	Onvoldoende	Onvoldoende Weerstandscapaciteit verhogen
$< 0,6$	Ruim onvoldoende	Ruim onvoldoende Bezuinigen of risico's mijden

De stand van de algemene reserve eind 2016 is € 25.568.000

Vastgestelde mutaties in 2017 leiden per saldo tot een besteding van: € 985.000

Beschikbare weerstandscapaciteit geprognoseerd ultimo 2017 bedraagt € 24.583.000

De ratio weerstandsvermogen komt dan uit op € 24.568.000 / € 10.376.500 = 2,36.

De ratio voldoet aan de door de raad gestelde minimumrange van 1,0 < ratio > 1,4.

Risico's

Per risico kijken we wat het financieel voor ons betekent als een risico zich voordoet.

Ook de frequentie in tijd is een wegingsfactor.

Al deze beoordelingen resulteren in een risicoscore.

Hieronder het overzicht van de rekenpercentages die horen bij de risicoscores.

Geactualiseerd overzicht van de risico's

Omschrijving risico	Max.Risico	Risicoscore	Reken%	Risicobedrag
Leningen en garantstellingen tm 31-12-2015	122.700.000		divers	3.561.518
Leningen en garantstellingen vanaf 01-01-2016	14.500.000		20%	2.900.000
Schadeclaims en planschades	2.575.000	15	40%	1.030.000
Grondexploitatie		10		1.847.000
Baggerbeheer B.V.	1.925.896	10	50%	962.948
Gemeentelijke heffingen	150.000	10	50%	75.000
Totaal				10.376.466

4.2 Risico's

Exploitatie Willemsoord BV

Eventuele verliezen komen voor rekening van de gemeente als 100% aandeelhouder.

Willemsoord BV heeft over 2016 een voordelig resultaat en ook voor 2018 wordt een voordelig resultaat begroot.

Als Willemsoord BV niet meer aan haar betalingsverplichtingen o.a. naar de BNG kan voldoen, wordt de gemeente hiermee belast. Gezien de voordelige resultaten, is geen risicobedrag meer opgenomen.

Baggerbeheer BV

Milieupark Oost is een publiek-private samenwerking tussen de gemeente Den Helder (50%) en aannemingsmaatschappij De Vries & van de Wiel (50%). De deelname van de gemeente loopt via Baggerbeheer Den Helder BV, waarvan het college van B&W 100% aandeelhouder is. Door de verslechterende grond- en baggermarkt is Milieupark Oost verliesgevend.

De negatieve resultaten komen voor 50% voor rekening van Baggerbeheer Den Helder BV. De prognose voor 2017 is een verlies van € 280.000. Onderzoek naar de herpositionering van Baggerbeheer Den Helder BV geeft aan dat voor het definitief afvoeren van niet-buikbare specie/grond, de reservering niet toereikend is. De risicokans is zeer hoog. Het risicobedrag komt daarmee op € 535.000 per jaarschijf.

Schadeclaims en planschade

Navolgend treft u een overzicht van door derden tegen de gemeente ingediende vorderingen tot schadevergoeding vanaf € 75.000,- (exclusief wettelijke rente). Vorderingen waarvan het mogelijke effect op de jaarrekening minder dan € 75.000,- is, zijn buiten beschouwing gelaten. Ook treft u een overzicht van risico's op planschade vanaf € 75.000,-, waarbij wordt opgemerkt dat door gewijzigde regelgeving naar verwachting minder vaak een beroep op vergoeding van planschade zal worden gedaan.

Vorderingen tot schadevergoeding

1. Vordering naar aanleiding van aanbestedingsprocedure Veeg- en onkruidbeheer, aanhangig gemaakt door een inschrijver (hierna: wederpartij). Aanvankelijk vorderde de wederpartij € 350.000,-. De rechtbank heeft de wederpartij in de hoofdprocedure in het gelijk gesteld en heeft de zaak doorverwezen naar de schadestaatprocedure om de precieze omvang van de schade te bepalen. De gemeente is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. Het hoger beroep dient in november 2017. De wederpartij heeft nu een claim neergelegd van € 1,9 miljoen. De gemeente heeft deze vordering afgewezen in afwachting van het hoger beroep en de eventuele schadestaatprocedure.
2. Vordering naar aanleiding van sluiting hotel. Een hotel in Den Helder vindt dat de gemeente onrechtmatig heeft gehandeld door het hotel gedurende een periode te sluiten en eist vergoeding van gestelde schade. De Rechtbank Noord-Holland heeft met de uitspraak van 23 september 2015 de vorderingen van het hotel afgewezen. Het hotel heeft hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof. Het hoger beroep dient in september 2017. Er is nog geen duidelijkheid over de hoogte van de schadeclaim, maar de vordering zal vermoedelijk hoger zijn dan € 75.000,-.
3. Vordering naar aanleiding van grondtransactie. Wederpartij vordert een schadebedrag van € 78.794,85, omdat zij vindt dat de gemeente schade heeft veroorzaakt door het niet nakomen van een overeenkomst tot koop/levering van een perceel bouwgrond. De rechtbank heeft op 17 augustus 2016 uitspraak gedaan en de vordering afgewezen. De wederpartij heeft hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof. De zaak is nog aanhangig.

Planschades

1. Bestemmingsplan Nieuw-Den Helder Centrum. Op dit moment bestaat een risico op planschade in verband met het bestemmingsplan Nieuw-Den Helder Centrum 2013 (vastgesteld op 18-11-2013). Een globale inschatting komt uit op maximaal € 250.000,-.
2. Ook besluiten op aanvragen omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder b,c of g van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, leveren de gemeente een risico van planschade op. Een inschatting hiervan leidt tot een risico van maximaal € 250.000. Hierbij wordt opgemerkt dat deze planschade doorgaans wordt verlegd naar de vergunninghouder / initiatiefnemer.
3. Tot slot kan voor planschade die het gevolg kan zijn van andere gewijzigde (bestemmings-)plannen een bedrag van € 100.000 worden geraamd.

Grondexploitatie

Op basis van de risicoanalyse per complex hebben we de conclusie getrokken dat geen van de aanwezige risico's zodanig concreet en onvermijdbaar is dat we hiervoor nu een (aanvullende) voorziening moeten treffen. We lopen voor de grondexploitatie risico op onvoorziene financiële tegenvallers. Het risico is gerelateerd aan de nog te realiseren kosten en opbrengsten. Grootste risico's schuilen in de opbrengstenkant van de projecten. De opbrengsten zijn later in de tijd gefaseerd dan de investeringen.

Een groot deel van de investeringen doen we vooraf (aankopen, bouwrijp maken en dergelijke) om het mogelijk te maken grond te verkopen en opbrengsten te realiseren. Vertraging in het project en hierdoor het later realiseren van de opbrengsten heeft dan ook een negatief effect op het resultaat van het project. Het ontwikkelrisico schatten we in op een bedrag van € 1.847.000. Dit bedrag is ongeveer gelijk aan voorgaande jaren. In de jaarrekening 2014 is een grote voorziening getroffen om toekomstige verliezen af te dekken en er is geen aanleiding geweest om deze te verhogen of te verlagen. In de paragraaf Grondbeleid lichten we de risico's verder toe.

Leningen en garantstellingen

We lopen risico met de instellingen waaraan we een lening hebben verstrekt of waarvoor we een garantie hebben afgegeven. We riskeren een financiële tegenvaller als zij niet aan de aflossing- en/of renteverplichtingen kunnen voldoen en we daarop door de geldverstrekker worden aangesproken. Eind 2016 hebben we een totaalbedrag van € 67.300.000 aan geldleningen verstrekt. Daarnaast hebben we eind 2016 waarborgen verstrekt van in totaal € 55.400.000. De garanties afgegeven aan Theater de Kampanje en de Port of Den Helder tot een bedrag van € 14.500.000 zijn in het risicobedrag van Garantstelling vanaf 1 januari 2016 opgenomen. Het totaal aan verstrekte leningen en risico's waaruit het risicobedrag wordt bepaald bedraagt € 137.200.000.

Daarnaast zijn garanties afgegeven aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het gaat om een bedrag van € 164.175.000. De systematiek van achtervang houdt in dat risico's met betrekking tot sociale woningbouw worden opgevangen door het WSW (de sector zelf). Pas in laatste instantie kan de gemeente worden aangesproken. Die wordt dan verplicht een renteloze lening te verstrekken. Het risico beperkt zich dan ook tot de mogelijke rentederving. Dit risico is zeer klein en daarom niet in een risicobedrag vertaald.

Op basis van de gedragslijn van de afgelopen jaren wordt 4% als risicobedrag opgenomen voor de garantstellingen voor 1 januari 2016 en voor de geldleningen en garantstellingen zonder achtervang na 1 januari 2016 een bedrag op basis van de risico in relatie tot de impactbenadering.

Gemeentelijke heffingen

Ten aanzien van de onroerende zaakbelasting (OZB) opbrengsten blijft het risico bestaan van de afwaardering van de grote met name incurante objecten als gevolg van bezwaar- en beroepsprocedures. Het gaat hier dan voornamelijk om objecten op het defensie terrein, ziekenhuis, verzorgingstehuizen, het terrein van Noorderhaven en van Woningstichting Den Helder. We zijn als gemeente extra gevoelig voor mutaties in de WOZ van deze instellingen, omdat ze een relatief groot deel uitmaken van de totale waarde van onroerende zaken in de gemeente.

Ten aanzien van de afvalstoffenheffing is de uiteindelijke opbrengst ook afhankelijk van het aantal kwijtscheldingen. De laatste jaren is er een tendens waar te nemen dat het aantal aanvragen om kwijtscheldingen toeneemt en door automatische toetsing via het Inlichtingenbureau er ook meer aanvragen gehonoreerd worden.

4.3 Stresstest

BBV verplichte kengetallen

Het BBV verplicht gemeenten om vanaf 2016 een zestal kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarrekening. De kengetallen geven een beeld van de financiële situatie van de gemeente. De provincie gebruikt de uitkomsten vanuit de taak van financieel toezichthouder. Normen voor deze kengetallen zijn er niet omdat ze in hun onderlinge samenhang moeten worden bekeken en een uitvloeisel zijn van het door een

gemeente gevoerde beleid.

Begroting 2018 Kengetallen:	Verloop van de kengetallen					
	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJR 2019	MJR 2020	MJR 2021
structurele exploitatieruimte	2	0	-2	-2	-1	-1
solvabiliteitsratio	29	27	26	25	26	26
netto schuldquote	43	59	63	59	52	49
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	4	21	27	26	25	23
grondexploitatie	3	5	4	2	2	1
belastingcapaciteit	99	98	*)	*)	*)	*)

*) de belastingcapaciteit voor de begroting 2018 kan pas worden bepaald als de belastingtarieven voor 2018 zijn vastgesteld.

Een korte betekenis van de berekende kengetallen:

1. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

3. Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde

Als gemeente hebben wij een eigen stresstest met normen ontwikkeld om zicht te hebben op de financiële stress binnen de gemeente. Alle door de BBV verplichte kengetallen komen ook terug in deze stresstest, maar zijn soms net even anders benoemd c.q. berekend. Zo vormt het kengetal netto schuldquote een onderdeel uit van de bepaling van de schuldpositie in de stresstest. In de nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de definities van de indicatoren en de normeringen die daaraan zijn gekoppeld opgenomen.

Nr.	Indicator	Zeer goed	Goed	Voldoende	Matig	Onvoldoende
1a	Begroting					
1b	structurele exploitatieruimte					
2a	Weerstandsvermogen					
2b	Solvabiliteitsratio					
2c	Reserve ontwikkeling					
2d	Voorzieningen					
3a	Schuld positie					
3b	Schuld ontwikkeling					
4a	Rentekosten					
4b	Renterisiconorm					
5a	Grondexploitaties					
7a	Lokale lastendruk					

Gelet op de uitkomsten van de verplichte kengetallen tezamen met het overzicht van de stresstest kan het volgende worden gemeld:

1a / 1b Begroting-structurele exploitatieruimte

1a. Deze indicator geeft aan in welke mate sprake is van een structureel meerjarig sluitende begroting. De begroting voor 2018 en volgende jaren is voor geen enkel jaar sluitend. Voor alle jaren zijn de lasten hoger dan de baten, ook nadat onttrekkingen uit reserves hebben plaatsgevonden. Voor de stresstest betekent dit een onvoldoende en de daarbij behorende rode kleur. Vorig jaar hadden we een matig sluitende begroting, omdat deze alleen voor de jaren 2017 en 2018 sluitend was.

1b. Deze indicator geeft aan in hoeverre de structurele lasten in de begroting worden gedekt door structurele uitgaven (zie ook verplicht kengetal nummer 1). Dit wordt bepaald door de totale uitgaven en inkomsten van de begroting te corrigeren met de incidentele uitgaven en inkomsten. Het kengetal dat hieruit komt is - 2. Dit betekent dat de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten. De begroting is hierdoor niet in evenwicht. Dit levert een onvoldoende op.

Door middel van het vaststellen van het nieuw beleid, zal de begroting weer sluitend gemaakt worden en de structurele lasten in evenwicht komen met de structurele baten.

2a Weerstandsvermogen

Het door de raad vastgestelde minimum van het weerstandsvermogen is 1,25. Voor de begroting 2018 komt dit kengetal uit op 2,36. Er is daarmee sprake van voldoende weerstandsvermogen om mogelijke risico's die de gemeente loopt af te dekken. De verbetering van dit kengetal ten opzichte van vorig jaar hangt samen met de actualisering van de risicobepaling, onder meer door de risico's verbonden aan garantstellingen aan woningbouwverenigingen.

2b / 2c Reserves

Iets meer dan een kwart van de balans bestaat uit eigen vermogen (algemene + bestemmingsreserves). Dit is voldoende om beleidsprioriteiten in te vullen, meerjarig beleid mogelijk te maken en risico's af te dekken. Dit wel met de kanttekening dat het hierbij moet gaan om incidentele posten.

2d Voorzieningen

De dotaties aan voorzieningen zijn voldoende hoog geweest om de verwachte kosten in de toekomst te kunnen betalen. Er hoeft niet tussentijds te worden bijgestort.

3a / 3b Schuldpositie en schuldontwikkeling

De schuldpositie is goed. Er worden al jaren geen leningen meer opgenomen, alleen maar jaarlijks afgelost. Doordat we gaan investeren verschuift de schuldontwikkeling van voldoende naar matig. De schuldpositie neemt hierdoor niet toe, omdat we dit uit eigen middelen kunnen betalen. Bij de verplichte kengetallen is een sterke daling van de netto schuldquote van 2019 naar 2020 te zien. Dit wordt veroorzaakt door de aflossing van een lening aangegaan voor Woningstichting. Deze daling is niet te zien in het kengetal netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, omdat dit kengetal wordt gecorrigeerd voor alle leningen die zijn aangegaan en weer worden doorgeleend.

4a / 4b Rentekosten en renterisiconorm

Doordat de schuldenlast jaarlijks licht daalt nemen ook de rentekosten af. De renterisiconorm is hierdoor zeer goed (zie ook de paragraaf financiering voor de onderbouwing van de renterisiconorm)

5a Grondexploitatie

De twee grondexploitaties zijn Willem Alexander Hof en Doggerswijk West. De waarde van de grondexploitatie ten opzichte van het totaal van de baten van de exploitatie is relatief laag. Door deze lage grondpositie is ook het risico laag.

7a Lokale lastendruk

De lokale lastendruk beweegt zich rond het landelijk gemiddelde. Onderstaand overzicht geeft een indruk van de lokale lasten van Den Helder ten opzichte van vergelijkbare gemeenten en gemeenten die bij ons in de omgeving liggen over 2017.

gem. woonlasten meerpersoonshuishouden	2015	2016	2017
Den Helder	697	707	711
Hollands Kroon	769	772	778
Schagen	666	716	723
Assen	695	710	700
Almelo	733	775	773
Gem. Nederland	716	723	723

Bron: Coelo, Atlas van de lokale lasten

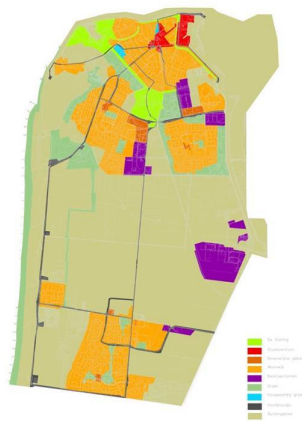
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

4.2.1 Kapitaalgoederen

Deze paragraaf geeft inzicht in het onderhoud van kapitaalgoederen. De kapitaalgoederen in Den Helder zijn verdeeld in de categorieën:

1. wegen
2. civiele kunstwerken
3. openbaar groen
4. riolering
5. openbare verlichting
6. spelen
7. watergangen
8. gemeentelijke gebouwen

Het onderhoudsniveau van de eerste zeven kapitaalgoederen bepalen we aan de hand van met de raad afgesproken kwaliteitseisen en landelijk gebruikelijke normen. Op 10 april 2017 heeft de raad het [beleidskader openbare ruimte](#) vastgesteld. Daarin is Den Helder in verschillende gebieden ingedeeld (zie de illustratie) en is het gewenste kwaliteitsniveau van die gebieden bepaald. Dit zijn de gebieden en hun kwaliteit:

- Stadscentrum niveau A
- De Stelling: niveau B
- Bovenwijkse gebieden: niveau B
- Woonwijken niveau B
- Bedrijventerrein niveau B
- Groen niveau B
- Hoogwaardig groen niveau B
- Hoofdroutes niveau B
- Buitengebied niveau C (asfaltverharding op niveau B)

In het beleidskader openbare ruimte is ook aangegeven welk jaarlijks bedrag hierbij hoort. Ook staat daarin

- welke bedragen nodig zijn om de openbare ruimte klimaatbestendig, duurzaam en goedkoper beheerbaar te maken
- dat we te maken hebben met achterstallig onderhoud ter grootte van €13,3 miljoen

4.2.2 Wegen

Basisgegevens

De gemeente Den Helder beheert in totaal meer dan drie miljoen vierkante meter wegverharding.

Verhardingstype	2012	2013	2014	2015
Asfaltverharding (m ²)	832.000	869.000	869.000	879.800
Elementenverharding (m ²)	2.316.400	2.230.908	2.230.908	2.141.000
Overige verharding (m ²)	17.000	17.000	17.000	17.000

Kerncijfers kwaliteit

Na de toetsing van alle geconstateerde schadebeelden op wegverhardingen aan de onderhouds- en waarschuwingsrichtlijn is het volgende gemiddelde cijfer voor de onderhoudskwaliteit van de wegverhardingen in de gemeente Den Helder berekend

Kwaliteit	Asfalt			Elementen		
	2011	2013	2015	2011	2014	2015
Voldoende	79%	78%	72%	68%	64%	64%
Matig	10%	5%	14%	3%	4%	4%
Slecht	11%	17%	14%	29%	32%	32%

De meest recente inspectie dateert uit november 2015. Daarna zijn diverse wegvakken van asfalt vernieuwd, wat een positief effect heeft op de inspectie cijfers van de komende jaren. Die komen echter pas in beeld bij de eerstvolgende inspectie. Die is in 2017 uitgevoerd. De uitslag van de inspectie was op het moment van schrijven van dit document nog niet beschikbaar. De afgelopen drie jaar zijn vooral wegvakken en paden ingepland die zonder onderhoud zouden leiden tot kapitaalvernietiging of onveilige situaties. Tenslotte is niet elk wegvak met een slechte kwaliteit per definitie risicovol. Een flinke inhaalslag is behaald voor de hoofdwegen, fietspaden en trottoirs. De percentages voor matig en slecht hebben dan vooral betrekking op wegvakken en paden die extensief gebruikt worden of geen verhoogd risico geven op zwaar letsel.

Het beleidskader

Het beheerplan Wegen 2013-2017 geeft in hoofdlijnen antwoord op de vraag hoeveel wegverharding onderhoud nodig heeft en hoeveel dit onderhoud kost. Het plan is vastgesteld op 23 april 2012. Voor 2018 zal een nieuw beheerplan vastgesteld moeten worden.

De hoeveelheid benodigd onderhoud is bepaald op basis van de wegbeheersystematiek van de CROW.

Uitgangspunt is om zoveel mogelijk levensduur verlengende maatregelen aan de wegverhardingen uit te voeren die passen bij de geconstateerde schadebeelden. Daar waar sprake is van meerdere typen schadebeelden of gepland onderhoud bij andere beleidssectoren (bijvoorbeeld riolering) vindt een afstemming plaats om enerzijds hinder voor de omgeving tot een minimum te beperken en anderzijds kapitaalvernietiging (economische schade) te voorkomen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties:

Het is niet mogelijk om met de beschikbare financiële middelen al het geplande onderhoud uit te voeren volgens de wegbeheersystematiek van de CROW. Er zijn daarom prioriteiten gesteld, waarbij we gekeken hebben naar factoren als veiligheid, ontsluitingsfunctie en acceptabele hinder. Voor de periode 2013-2017 ligt onze prioriteit bij hoofdwegen (asfalt), fiets- en voetpaden.

Vanuit de visie Perspectief openbare ruimte zijn twee ontwikkelingen van belang voor het beheer en onderhoud

aan wegen; Gebiedsgerichte aanpak en differentiatie in kwaliteitsniveaus. De gebiedsgerichte aanpak houdt in dat het onderhoud aan geprioriteerde wegtypen meer wordt geclusterd in geografische gebieden. De bedoeling is dat werkwijze meer kansen biedt voor een (esthetische) kwaliteitsverbetering in het geclusterde gebied. Indien een kwaliteitsverbetering mogelijk is, neemt ook de onderhoudskwaliteit van niet-geprioriteerde wegtypen toe.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Om het regulier onderhoud uit te voeren en achterstallig onderhoud binnen de planperiode weg te werken, is een jaarlijks budget van € 1,56 miljoen nodig.

Deze berekening is geactualiseerd in het eerste kwartaal van 2016 op basis van inspectiegegevens uit 2014 en 2015.

In 2017 was € 1,18 miljoen beschikbaar voor groot onderhoud. Dit is € 0,38 miljoen minder dan volgens het vastgestelde beheerplan nodig is om de doelstellingen te halen. Met de huidige beschikbare middelen lukt het niet om het onderhoud op acceptabel niveau te krijgen. De technische kwaliteit van het areaal wegen neemt daardoor geleidelijk af.

De afgelopen jaren is in de begroting geen prijsindexatie toegepast. Ter compensatie van de ontbrekende indexatie en de gewenste kwaliteitsverbeteringen zullen extra middelen nodig zijn.

Het beleidskader Openbare Ruimte in nieuw perspectief, zoals verwoord in de bijlage van het raadsvoorstel RVO17.009, geeft handvatten voor de afweging van de beheerniveau's vanuit de financiële kaders van de gemeente.

4.2.3 Civiele kunstwerken

Basisgegevens

In totaal beheert de gemeente 151 kunstwerken, waarvan 92 bruggen, 50 duikers en 9 tunnels/viaducten.

Type kunstwerk	2012	2015	2016
Bruggen	88	92	92
Viaducten	4	4	4
Tunnel	5	5	5
Duiker	47	50	5

Kerncijfers kwaliteit

De kwaliteit van de civiele kunstwerken moet voldoen aan diverse wet- en regelgeving, zoals de Wegenwet 1930 en het Bouwbesluit 2012. Veiligheid, functionaliteit en constructieve duurzaamheid zijn de uitgangspunten voor het bepalen van het onderhoud. We hebben niet gekeken naar de esthetische kwaliteit (toonbaarheid).

De geïnspecteerde objecten hebben gemiddeld gezien een redelijke tot goede staat van onderhoud.

Het beleidskader

Het beheerplan Civiele kunstwerken 2013-2016 is het beleidskader dat aangeeft hoe de kwaliteit van de objecten is gemeten. Het plan is vastgesteld op 3 december 2012.

De gewenste staat van onderhoud komt overeen met kwaliteitsniveau B volgens de CROW-richtlijn. De prijs-kwaliteitsverhouding voor het onderhoud aan de civiele kunstwerken is dan optimaal.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties:

Het benodigde onderhoud is bepaald op gronden van veiligheid, duurzaamheid en functionaliteit. We kijken kritischer naar de noodzaak voor conserverend onderhoud. Deze insteek heeft invloed op het benodigde onderhoudsbudget

Inzet voor de komende jaren is vooral het gebruik van onderhoudsarme of vrije materialen (Composit) Verder is het afgelopen jaar een technische check up uitgevoerd op een 18 tal bruggen . Dit zijn o.a houten bruggen waar de gemeentelijke onderhoudsdiensten gebruik van maken en betonnen bruggen waar zwaar verkeer over komt. Uit de check up zijn een aantal extra maatregelen geadviseerd. Deze zullen in 2018 uitgevoerd gaan worden en kunnen meegenomen worden in het onderhoudsprogramma.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het beleidskader Openbare Ruimte in nieuw perspectief, zoals verwoord in de bijlage van het raadsvoorstel RVO17.009, geeft handvatten voor de afweging van de beheerniveau's vanuit de financiële kaders van de gemeente.

Brug 36 (Julianadorp) Fietspad naast Zuidwal . Balken omdraaien vervangen dekconstructie

4.2.4 Openbaar groen

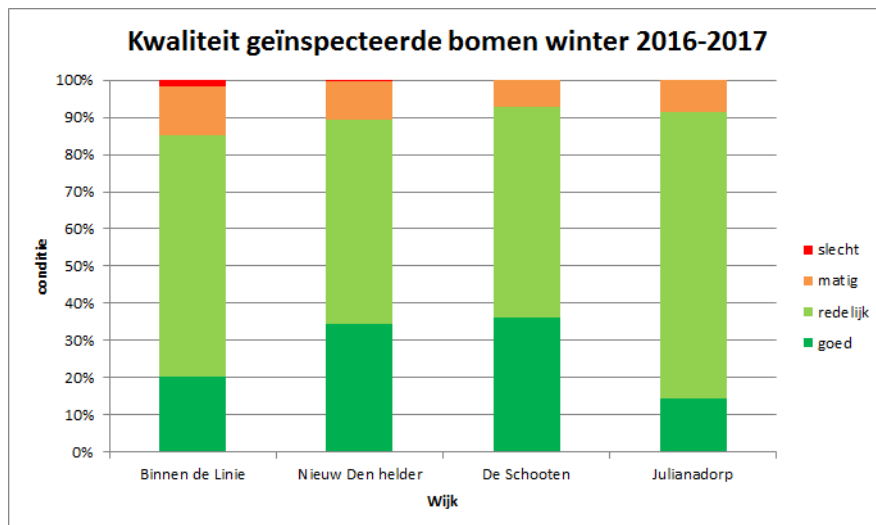
Basisgegevens

De gemeente Den Helder heeft in totaal 373 hectare openbaar groen:

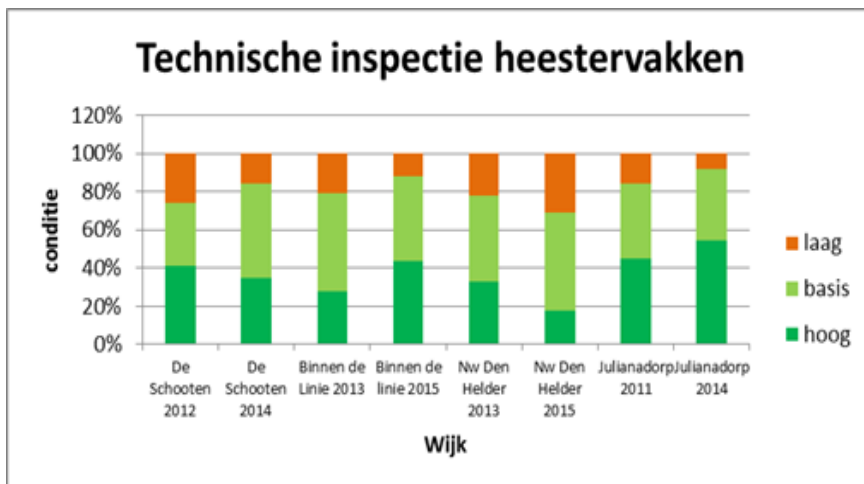
- 91 ha heesters
- 28 ha bos
- 254 ha gras
- 22.500 geregistreerde straat-, laan-, en parkbomen

Kerncijfers kwaliteit

In de winterperiode 2016-2017 zijn 4328 bomen geïnspecteerd op veiligheid. Deze selectie bestaat uit bomen waarbij in eerdere inspecties een knelpunt is aangetroffen en alle esdoorns en essen van 15 jaar en ouder. Van deze groep verkeren 461 bomen in een matige of slechte conditie.

De inspectie van de heesterbeplanting gebeurt volgens de landelijke normering van de CROW. De beplanting wordt beoordeeld op de technische kwaliteit van beschadiging, kale plekken, snoeibeeld en vitaliteit. In 2016 heeft er geen heesterinspectie plaatsgevonden vanwege de implementatie van het nieuwe beheersysteem. Heesters hebben een lager veiligheidsrisico dan bomen of speeltoestellen. De inspectie van de heesters is daarom uitgesteld naar 2017. De uitslag van de inspectie is nog niet beschikbaar.

Het beleidskader

Het gemeentelijk beleidskader voor het onderhoud aan het openbaar groen bestaat uit twee beheerplannen en een leidraad:

- * Beheerplan Stedelijk groen- vastgesteld op 18 november 2013;
- * Beheerplan Bomen - vastgesteld op 17 december 2012;
- * Leidraad bestendig beheer gemeentelijke groenvoorzieningen;

Voor het groenbeheer gebruiken we de landelijke beeldkwaliteitsnormen van de CROW. Uitgangspunt is het duurzaam in stand houden van de gemeentelijke groenvoorzieningen. Bij het stedelijk beheer en onderhoud hebben we te maken wetgeving, zoals de nieuwe natuurwet (voorheen Flora - en faunawet en) en de wettelijke zorgplicht aan bomen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

In het Beheerplan Stedelijk groen staat hoe we op een planmatige werkwijze het groen duurzaam kunnen onderhouden. Vanwege onvoldoende budget voor vervangingsonderhoud kunnen heesters en bomen aan het einde van hun levensduur maar beperkt vervangen worden. Hierdoor bouwen we achterstallig onderhoud op.

Bomen die een verhoogd risico geven voor de veiligheid van mensen en/of ernstige schade worden verwijderd.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het beleidskader Openbare Ruimte in nieuw perspectief, zoals verwoord in de bijlage van het raadsvoorstel RVO17.009, geeft handvatten voor de afweging van de beheerniveau's vanuit de financiële kaders van de gemeente.

4.2.5 Riolering

Basisgegevens

De gemeente Den Helder beheert in totaal circa 320 kilometer vrijverval riolering, 35 kilometer persleiding/mechanische riolering en 145 gemalen.

De gemiddelde leeftijd van de vrijverval riolering is 30 jaar. Nagenoeg alle riolering van voor of net na de 2e Wereldoorlog is inmiddels vervangen of gerenoveerd.

Er is op dit moment nog een kleine achterstand in de inspecties van de vrijverval riolering. Begin 2018 is de achterstand voor een groot deel weggevoerd. Net als in 2017 wordt in 2018 een dubbele hoeveelheid (40 km) geïnspecteerd.

Een exact overzicht van de kwaliteit van de gehele riolering (vrijverval en drukriolering) is nog niet beschikbaar.

Er is eind 2016 een medewerker aangesteld om het gegevensbeheer te verbeteren. Begin 2019 wordt verwacht als moment dat de kwaliteit van al het areaal inzichtelijk is.

Het beleidskader

Het beleidskader wordt gevormd door het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) en het Bestuursakkoord Water (BAW).

In 2017 is het GRP geactualiseerd. Vaststelling vindt eind 2017 plaats. Samen met het waterschap en de omliggende gemeenten Texel, Schagen en Hollands Kroon is regionaal beleid opgesteld hoe we willen omgaan met de zorgplichten en de rol van bewoners, bedrijven en projectontwikkelaars. De gemeente Den Helder heeft op 7 november 2016 een eigen beleidskader opgesteld hoe concreet wordt omgegaan met de zorgplichten voor hemelwater en grondwater. Voor elke zorgplicht is een ambitieniveau vastgesteld waarin streefwaarden van (klimaat)overlast zijn opgenomen en globale maatregelen zijn geformuleerd om deze overlast zoveel mogelijk te voorkomen. Dit beleidskader gaat 1-op-1 over in het GRP voor de gemeente Den Helder.

Resultaten van projecten die vanuit het Bestuursakkoord Water worden uitgevoerd ter verbetering van de kwaliteit, verminderen van kwetsbaarheid en het besparen op kosten, zijn in het nieuwe GRP opgenomen. Voorbeelden zijn klimaatadaptatie, een theoretisch langere levensduur, meer levensduurverlengend onderhoud en risicogestuurd beheer (assetmanagement).

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Aanpassingen aan de openbare ruimte om de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan, worden integraal aangepakt. Bewoners worden betrokken voor bewustwording en participatie op eigen terrein. Met de methode Gebiedsgerichte aanpak gaan we 3 buurten per jaar integraal aanpakken. Het nemen van maatregelen om elke mate van wateroverlast te voorkomen, doen we niet. Gekozen is voor een haalbaar ambitieniveau "af en toe wateroverlast mag" waarbij maatregelen worden gepland op de meest kwetsbare locaties op basis van uitgevoerde stresstesten. Dit past binnen de uitgangspunten van het Bestuursakkoord Water (doelmatig en kostenbewust).

Oriënterende gesprekken met projectontwikkelaars en woningcorporaties zijn uitgevoerd om te inventariseren in welke mate deze partijen rekening houden met ontwikkelen van een klimaatadaptieve woonomgeving. Bij nieuwbouw liggen de grootste kansen om toekomstige problemen te voorkomen. De samenwerking tussen beheer- en ontwikkelafdeling van de gemeente wordt vergroot en gezamenlijk willen we de komende jaren werken aan een pakket van eisen waar nieuwbouw aan moet voldoen.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De exploitatiebegroting voor de riolering is naar aanleiding van het geactualiseerde GRP bijgesteld. Een besparing van meer dan 10% (doelstelling BAW) op de bestaande beheerkosten is doorgevoerd en realiseerbaar. Verlaging van de toegerekende rente van 4 naar 2% op lopende en nieuwe investeringen heeft hierin een aandeel. In de nieuwe exploitatiebegroting is ruimte gemaakt voor een concrete aanpak van de verbrede zorgplicht (grondwater en hemelwater) inclusief klimaatadaptieve maatregelen. Daarnaast zijn er budgetten toegewezen voor samenwerking in de regio om de kwaliteit van het rioolbeheer te verbeteren en de kwetsbaarheid te verminderen.

4.2.6 Openbare verlichting

Basisgegevens

Het areaal van de openbare verlichting gemeente Den Helder bestaat uit ongeveer 12.500 lichtmasten, 12.950 armaturen, 13.100 lampen, 300 km elektriciteitsnet en 170 voedingskasten en 160 koppel / doorschakelkasten.

Kerncijfers kwaliteit

Lichtmasten

Van de 12.500 masten bestaat het overgrote deel (ca. 90%) uit stalen masten. Hiervan heeft 13% (ca. 1617 masten) de technische levensduur van 40 jaar overschreden. De achterstand vertegenwoordigt een waarde van € 637.000. Bij deze masten is de kans op uitval het grootst. De totale vervangingswaarde bedraagt ca. € 5,8 miljoen.

Armaturen

Van de 12.950 armaturen is ruim 23% (ca. 3.000) van de armaturen ouder dan de technische levensduur van 20 jaar en dringend aan vervanging toe. De achterstand vertegenwoordigt een waarde van € 995.000. Van armaturen, die ouder zijn dan 20 jaar, daalt de lichtopbrengst. Dat is niet goed voor de sociale- en verkeersveiligheid. De technische levensduur van 20 jaar is in mindere mate van invloed op de constructieve kwaliteit. De kans op afbreken van het armatuur neemt weliswaar toe maar blijft klein. Het risico hierop wordt afgedekt doordat het armatuur bij de (periodieke) vervanging van lampen wordt geïnspecteerd. De totale vervangingswaarde bedraagt ca. 4,6 miljoen.

Lampen

Voor het vervangen van lampen wordt de economische levensduur aangehouden volgens opgave van de fabrikant. Dit betekent in de praktijk dat lampen groepsgewijs worden vervangen voordat ze stuk zijn. Hierdoor worden de continuïteit en kwaliteit gewaarborgd en worden veel meldingen voorkomen.

Eigen kabelnetwerk

Van de 12.500 aansluitingen (lichtmasten) zijn er c.a. 10.600 aangesloten op het eigen netwerk. De overige aansluitingen zijn aangesloten op het combi-net van Liander. Het eigen net is ca. 300 km lang en heeft ca. 150 voedingskasten. Er zijn weinig beheergegevens van het kabelnetwerk aanwezig. De komende jaren wordt extra aandacht gegeven aan inspecties. De totale nieuwwaarde van het eigen netwerk bedraagt ca. € 7,2 miljoen

In het beleidsplan openbare verlichting (2014-2018) staan de kaders voor de instandhouding en beheer van een verantwoorde openbare verlichtingsinstallatie. Het beheerplan liep tot en met 2015. Het nieuwe beheerplan wordt in 2018 gemaakt. De belangrijkste doelstellingen uit het beleidsplan zijn een veilige stad en installatie, duurzame verlichting, inhalen achterstallig onderhoud, uitfaseren combinat en vervangen door solonet (leidt tot minder storingen), standaardisatie van masten en armaturen, terugdringen areaalgrootte en samenwerking met andere beleidsvelden.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

De onderhoudskwaliteit 'basis' is het uitgangspunt. Dan is de verlichting voldoende veilig. Om dat niveau te bereiken, moeten we het achterstallig onderhoud inhalen. Daarvoor zijn extra investeringen nodig.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Om ervoor te zorgen dat de verlichting blijft branden moet er regelmatig onderhoud worden uitgevoerd en materialen worden vervangen. Bij het vervangen van materialen worden de volgende vervangingsgrondslagen aangehouden: 60 jaar voor het netwerk, 40 jaar voor masten en 20 jaar voor armaturen. De beschikbare financiële middelen nopen ons tot het maken van keuzes. Middelen voor regulier onderhoud worden in toenemende mate aangewend voor het verhelpen van klachten en storingen om te voldoen aan veiligheidseisen. Daarmee bestaat het risico van een oplopend achterstallig onderhoud. De inzet van het revolving fund bood ons de mogelijkheid om enigszins versneld conventionele verlichting te vervangen door LED-verlichting en het combinatietoestel te vervangen door solonet.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het beleidskader Openbare Ruimte in nieuw perspectief, zoals verwoord in de bijlage van het raadsvoorstel RVO17.009, geeft handvatten voor de afweging van de beheerniveau's vanuit de financiële kaders van de gemeente.

4.2.7 Spelen

Basisgegevens

De gemeente Den Helder heeft 498 speeltoestellen in de openbare ruimte staan verspreid over 157 speelplekken

Het beleidskader

Het beheer en onderhoud aan de speeltoestellen wordt uitgevoerd op basis van het beheerplan Spelen. Een belangrijk element is hierbij het waarborgen van de veiligheid zoals omschreven staat in het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).

Het doel is om kinderen op goede en veilige speeltoestellen te kunnen laten spelen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Jaarlijks worden de verplichte veiligheidsinspecties uitgevoerd. Op basis van deze resultaten worden de diverse onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Is de slijtage en/of schade niet meer te herstellen dan verwijderen we het speeltoestel zodat het geen gevaar voor kinderen oplevert. Per speeltoestel houden we een logboek bij. Hierin staan de technische gegevens, inspectieresultaten en uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het beleidskader Openbare Ruimte in nieuw perspectief, zoals verwoord in de bijlage van het raadsvoorstel RVO17.009, geeft handvatten voor de afweging van de beheerniveau's vanuit de financiële kaders van de gemeente.

4.2.8 Watergangen

Basisgegevens

Begin 2017 is al het areaal van watergangen en objecten in en langs watergangen geïnventariseerd en

opgenomen in beheerssoftware. De gemeente beheert 50 kilometer oeverbescherming, circa 300 steigers van verschillend formaat en ca. 32 kilometer watergangen.

Kerncijfers kwaliteit

Met de kwaliteit van de watergangen wordt vanuit beheer de mate van doorstroming bedoeld. Het referentiekader is de Legger van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Op basis van profielmetingen is voor elke watergang inzichtelijk gemaakt hoeveel slib er boven de norm van de Legger aanwezig is. Kijkend naar de functie in het watersysteem (primaair, secundair of tertiaire watergang), is een overzicht van onderhoudstoestand te bepalen.

Oordeel	Maatregel	Grootte van areaal
Goed	geen	24,50%
Matig	onderhoudsplan voor de komende 10 jaar	16,80%
Slecht	onderhoudsplan voor de komende 2 jaar	53,70%
Overig	betreft drooggevallen greppels	5,00%

Met de kwaliteit van de oeverbescherming is het redelijk goed gesteld. Wel zijn er veel delen met kleinschalige, technische mankementen. Deze kunnen met het onderhoudsprogramma worden hersteld.

Oordeel	Grootte van areaal
Voldoende/goed	80,90%
Matig	13,30%
Slecht	5,80%

Actuele cijfers van de kwaliteit van steigers zijn niet voorhanden. Het overgrote deel hiervan is in redelijke tot goede staat vanwege de jonge leeftijd. Daarnaast worden sinds 2015 de aanlegsteigertjes voor kleine bootjes (ruim 2/3e van het areaal) vernieuwd. Dit vervangingsprogramma is in 2018 afgerond. Groot onderhoud aan steigers is de komende 4 jaar verder niet te verwachten.

Het beleidskader

In 2015 zijn door het college van burgemeester en wethouders beleidsuitgangspunten voor beheer, onderhoud, gebruik en inrichting van watergangen en aanverwante zaken vastgesteld. Een volgende stap is om de beleidsuitgangspunten en recente kwaliteitscijfers te vertalen naar een beheerplan/uitvoeringsplan. Dit is in voorbereiding.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Voor goed en rationeel beheer van het nieuwe areaal is berekend hoeveel middelen (formatie en budget) benodigd is. Er is een voorziening voor onderhoud watergangen ingesteld ter grootte van € 669.000,-. Een plan hoe de voorziening gebruikt wordt, zal onderdeel uitmaken van het beheerplan/uitvoeringsplan. Het uitgangspunt is om de komende vier jaar (2018-2021) al het achterstallig onderhoud weg te werken en de voorziening hiervoor volledig te benutten

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het beleidskader Openbare Ruimte in nieuw perspectief, zoals verwoord in de bijlage van het raadsvoorstel RVO17.009, geeft handvatten voor de afweging van de beheerniveaus vanuit de financiële kaders van de gemeente.

4.2.9 Gemeentelijke gebouwen

De gemeentelijke gebouwenportefeuille bestaat uit ca 204 objecten* en kan als volgt worden ingedeeld:

Aantal en categorie vastgoed conform afstootnota:

Gemeentelijk vastgoed	Aantal
Huisvesting eigen organisatie	4
Strategisch gelegen	21
Maatschappelijk belang	63
Commercieel vastgoed	116
Totaal	204

*Dit is exclusief het vastgoed van verbonden partijen en onderwijsvastgoed

Gemeentelijke vastgoedportefeuille

In 2017 heeft een actualisatie van de onderhoudsvoorzieningen voor gemeentelijk vastgoed plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot nieuwe Meerjarenonderhoudsplanningen voor de vastgoedportefeuille. Sindsdien worden de volgende uitgangspunten gehanteerd, met betrekking tot het onderhoud van de gemeentelijke vastgoedportefeuille:

Financieel:

- Budgettair onderscheid tussen planmatig-, contract- en dagelijks onderhoud.
- Eén onderhoudsvoorziening voor de gemeentelijke gebouwen (excl. verbonden partijen en schoolgebouwen).
- De jaarlijkse dotatie als afgeleide uit de gemiddelde onderhoudslasten voor planmatig onderhoud voor de komende tien jaren.

- Een jaarlijkse toetsing van de stand van de voorziening om te bepalen of aanvullende middelen benodigd zijn.

Technisch:

- het onderhoudsniveau wordt beschreven op basis van NEN 2767, waarbij standaard conditieniveau 2 (goed onderhoud) wordt gehanteerd. Met uitzondering van een aantal objecten waarvoor een basis onderhoudsniveau wordt gehanteerd doordat er concreet zicht is op verkoop, herontwikkeling of renovatie.
- voor elk gemeentelijk gebouw wordt een MOP opgesteld, tenzij er op korte termijn concreet uitzicht is op verkoop of herontwikkeling.

Afstootnota

In 2017 is de nota 'afstoten gemeentelijk vastgoed (2017-2018)' vastgesteld die de huidige stand van zaken met betrekking tot de nota 'afstoten gemeentelijk vastgoed (2011-2014)' bespreekt, inclusief een doorkijk naar de toekomst.

Duurzaamheid vastgoedportefeuille

In de nota 'Hoofdlijnen van aanpak voor een duurzaam en klimaatbestendig Den Helder' (juni 2015) zijn globale doelstellingen geformuleerd c.q. ambities

uitgesproken om te komen tot energiebesparing.

Om de duurzaamheids-ambitie nader te concretiseren is in de raadsvergadering van juli 2016 een motie aangenomen om de Gemeente Den Helder in 2040

volledig energieneutraal te hebben. Om de eerste stappen naar deze ambitie te realiseren is op 22 mei 2017 het Plan van Aanpak 'Verduurzaming Gemeentelijk Vastgoed'

door de gemeenteraad vastgesteld; een stappenplan om te komen tot inzicht in energieprestaties en mogelijke energetische verbeterpunten van gebouwen, teneinde diverse duurzaamheidsambities te behalen.

Aan de hand van het in eind 2017 op te leveren uitvoeringsplan verduurzaming gemeentelijk vastgoed zal er in 2018 een start worden gemaakt met de uitvoering van duurzaamheidsmaatregelen, teneinde in hetzelfde jaar 2% besparing op het finaal energieverbruik van het gemeentelijk vastgoed te behalen.

Onderwijshuisvesting

De basis voor (vervangende) nieuwbouw van schoolgebouwen is bepaald in de Huisvestingsverordening en het Integraal Huisvestingsplan 2015–2030.

De raad heeft dit Integraal Huisvestingsplan 2015-2030 op 12 oktober 2015 vastgesteld. Met ingang van 2015 is de wetgeving gewijzigd en ontvangen schoolbesturen de vergoeding voor het buitenonderhoud rechtstreeks van het Rijk.

De verantwoordelijkheid voor bekostiging van nieuwbouw van schoolgebouwen ligt nog bij de gemeente.

(Vervangende) nieuwbouw gebeurt conform

het in het Integraal Huisvestingsplan vastgestelde investeringsoverzicht.

Financieel gezien vormt onderwijshuisvesting een gesloten systeem. Mee- en tegenvallers in de uitgaven aan onderwijshuisvesting verrekenen we met de egalisatiereserve onderwijshuisvesting.

De eindstand van de egalisatiereserve onderwijshuisvesting is per 31 december 2016 € 4.222.630,-

De egalisatiereserve voldoet om de komende drie jaren dit tekort op te vangen. Conform het nieuwe integrale huisvestingsplan is met ingang van 2021

het gesloten systeem beëindigd en met ingang van 2016 zijn de fictieve inkomsten bevroren op het niveau van 2016.

4.3 Financiering

4.3.1 Algemeen

In deze paragraaf doen we verslag van de wijze waarop de treasurytaken worden uitgevoerd. Daarbij gaan we in op recente ontwikkelingen, risicobeheer en financiering.

Treasury: alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Op 1 januari 2001 is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO) in werking getreden. Het doel van deze wet is het beheersen van financieringsrisico's. Dat uit zich in een aantal randvoorwaarden voor het treasurybeleid:

- Het aangaan en verstrekken van leningen en het verlenen van garanties is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak. De raad heeft de uitgangspunten hiervoor vastgelegd in de nota Gemeentelijke garanties en geldleningen (RB.140136).
- Uitzettingen moeten een prudent karakter hebben.
- De gemeente moet voldoen aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Grondslag voor de financieringsparagraaf is het Treasurystatuut 2014. De regels voor de uitvoering van de treasuryfunctie en de daarbij behorende bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn hierin vastgelegd. Ons

Treasurystatuut heeft als doelstellingen:

- Het verzekeren van een duurzame toegang tot Europese financiële markten tegen acceptabele condities.
- Het beschermen van het gemeentelijk vermogen- en (rente)resultaten tegen ongewenste financiële risico's.
- Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.
- Het realiseren van een flexibel en controleerbaar cashmanagement in de gemeentelijke organisatie.
- Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet FIDO, de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden, de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo), de Wet verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden en de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden respectievelijk de limieten en richtlijnen van het Treasurystatuut 2014.

4.3.2 Economisch vooruitzicht

De wereldeconomie groeit in 2017 naar verwachting wat sterker dan vorig jaar, namelijk met ongeveer 3,5%. In de opkomende landen zal de economische groei hoger uitkomen onder invloed van een licht herstel van de bedrijvigheid in Rusland en Brazilië. De Chinese economie groeit in 2017 met circa 6,5%, ongeveer gelijk aan de verwachte groei in 2016.

De Amerikaanse economie groeit dit kalenderjaar naar verwachting met 2,2%, 0,6 procentpunt meer dan in 2016. De aanhoudende groei van de bedrijvigheid is vooral te danken aan de private consumptie en de investeringen. De invoer neemt daardoor relatief sterk toe. De inflatie loopt in de Verenigde Staten op van 1,3% in 2016 naar 2,2% in 2017 onder invloed van een stijging van de energieprijzen en de loonkosten.

De economische groei in de eurozone blijft in 2017 ongeveer stabiel op 1,8%. De gematigde economische expansie in het eurogebied wordt gedragen door zowel de binnenlandse vraag als de uitvoer. In Spanje wordt de hoogste economische groei verwacht, terwijl Italië wat achterblijft. De Nederlandse economie groeit in 2017 naar verwachting met 2,5%. De inflatie loopt in de eurozone op van 0,2% in 2016 naar 1,7% in 2017. De toename van de geldontwaarding wordt voornamelijk veroorzaakt door oplopende energieprijzen.

4.3.3 Rentervisie

Een belangrijke factor bij het uitvoeren van het treasurybeleid is het verwachte en werkelijke verloop van de rentestand. Deze is afhankelijk van de economische ontwikkelingen in de Europese Unie en in de rest van de wereld.

De ECB zal vanwege de gematigde inflatieverwachtingen een ruim monetair beleid blijven voeren. De officiële tarieven zullen in 2017 naar verwachting ongewijzigd blijven. De lange rentetarieven zullen mede onder invloed van een aantrekkende inflatie naar verwachting wat gaan oplopen.

4.3.4 Ontwikkelingen op het gebied van gemeentefinanciën

4.3.4.1 Schatkistbankieren

Per 13 december 2013 is de Wet financiering decentrale overheden inzake schatkistbankieren gewijzigd en is de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden van kracht geworden. Schatkistbankieren houdt in dat decentrale overheden hun overtollige (liquide) middelen aanhouden in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Dit betekent dat vanaf 15 december 2013 overtollige gelden niet langer bij bijvoorbeeld banken mogen worden weggezet. Wel mogen decentrale overheden overtollige middelen aan elkaar uitlenen, zolang er geen sprake is van een toezichtrelatie, om zodoende een beter rendement te halen dan bij de schatkist. De schatkist biedt geen leen- of roodstand- faciliteiten aan. Deelname van decentrale overheden aan het schatkistbankieren draagt bij aan een lagere EMU (Europese Monetaire Unie) schuld van de collectieve sector, waardoor de externe financieringsbehoefte van het rijk minder wordt. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld. Voor gemeenten geldt een doelmatigheidsdrempel van 0,75% van het begrotingstotaal. Dit houdt voor Den Helder in dat gemiddeld een bedrag van ca. € 1,5 miljoen in de gemeentekas mag blijven voordat tot schatkistbankieren moet worden overgegaan.

4.3.4.2 Wet houdbare overheidsfinanciën (Hof)

De Wet Hof is met ingang van 11 december 2013 van kracht. Deze wet is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van decentrale overheden om binnen het EMU-aandeel van 3% te blijven. Gemeenten moeten een gelijkwaardig aandeel leveren in het terugdringen van het EMU-tekort. Brussel en de landelijke overheid maken gebruik van een ander boekhoudsysteem (kasstelsel) dan de decentrale overheidssector (baten-lastensysteem). Hoewel in beide boekhoudsystemen de uitgaven en ontvangsten in evenwicht zijn, overschrijdt de decentrale overheidssector de norm bij toepassing van het boekhoudsysteem van het rijk. Dit kunnen decentrale overheden oplossen door het terugdringen van investeringen of het verhogen van de belastingen. Bij overschrijding van de norm kan het rijk een sanctie opleggen. Deze moet wel eerst worden voorgelegd aan de Tweede Kamer. Voor Den Helder kan het betekenen dat we op termijn geremd worden in onze ambities. Om hierop te anticiperen, kunnen we dan naar methoden kijken waarbij de investering niet in één keer betaald wordt, maar gespreid over de gebruiksduur van het te gebruiken goed. Denk aan PPS (publiek-private samenwerking)-constructies en leasen.

4.3.5 Treasury

Lenen kost geld. Het is dus van belang om een goed inzicht te hebben in het verloop van de uitgaven en inkomsten en welke inkomsten en uitgaven worden op welk moment verwacht. Hiermee kunnen we sturen op de voor de komende jaren benodigde liquiditeiten. De in de begroting 2018 opgenomen meerjarige investeringsplanning zijn een belangrijk onderdeel van de liquiditeitsprognose. Onder andere op grond hiervan bekijken we of er voldoende eigen financieringsmiddelen zijn of dat we externe financiering moeten aantrekken. De afgelopen jaren is er sprake geweest van een liquiditeitsoverschot en is het niet nodig geweest om vaste financieringsmiddelen aan te trekken.

4.3.6 Financiële risico's

4.3.6.1 Kasgeldlimiet

De begrenzing van de renterisico's op de kortlopende middelen vindt plaats door het bepalen van een kasgeldlimiet. Deze limiet is vastgesteld als een maximum percentage van het begrotingstotaal, dat met kortlopende middelen mag worden gefinancierd. De minister van Financiën heeft het percentage vastgesteld op 8,5. De afgelopen jaren is er sprake geweest van een liquiditeitsoverschot en is het niet nodig geweest om korte financieringsmiddelen aan te trekken.

In onderstaande tabel zetten we voor 2018 de kasgeldlimiet af tegen de verwachte ontwikkeling van de netto vlottende schuld.

Kasgeldlimiet	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
1. Begrotingstotaal	180.432	180.432	180.432	180.432
2. Vastgesteld percentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
3. Kasgeldlimiet (1x2)	15.337	15.337	15.337	15.337
4. Financieringsmiddelen (gemiddeld per kwartaal)	-29.469	-36.569	-43.369	-36.869
5. Ruimte kasgeldlimiet (3-4)	44.806	51.906	58.706	52.206

Tabel 35: kasgeldlimiet (x € 1.000)

4.3.6.2 Renterisiconorm

De begrenzing van de renterisico's op de gemeentelijke langlopende geldleningenportefeuille (zowel opgenomen als uitgezet) vindt plaats door het vaststellen van een renterisiconorm. Dit is het maximum percentage van het begrotingstotaal, waarvan de rente door herfinanciering of renteherziening mag worden gewijzigd. De minister van Financiën heeft het percentage vastgesteld op 20. Dit komt overeen met een gemiddelde rentevast-periode van vijf jaar. Stijgt de marktrente in een jaar sterk, dan werkt dat door in maximaal 20% van het begrotingstotaal.

In onderstaande tabel zetten we de norm af tegen de feitelijke situatie. Duidelijk blijkt dat de gemeente ruimschoots aan de risiconorm voldoet.

Renterisiconorm	2018	2019	2020	2021
1 Begrotingstotaal	180.432	180.432	180.432	180.432
2 Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
3 Renterisiconorm (1x2)	36.086	36.086	36.086	36.086
4 Renteherziening	0	318	0	0
5 Aflossingen	6.222	4.490	14.630	4.776
6 Renterisico (4+5)	6.222	4.808	14.630	4.776
7 Ruimte (+)/Overschrijding (-) (3-6)	29.864	31.278	21.456	31.3

Tabel 36: renterisiconorm en renterisico op vaste schuld (x € 1.000)

4.3.6.3 Krediet-/debiteurenrisico

Bij de krediet-/debiteurenrisico's bestaat de kans op een waardedaling van een uitstaande vordering als gevolg van het niet (tijdig) nakomen van de verplichtingen door een debiteur. Debiteurenbeheer is gerelateerd aan reguliere bedrijfsactiviteiten van de gemeente. Door een goed invorderingsbeleid is het kredietrisico als laag te kwalificeren.

Daarnaast staan we garant voor het betalen van de rente en aflossingen van geldleningen van verschillende partijen. Hierbij maken we onderscheid in directe garantstelling of als achtervangpositie bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw WSW). Bij de achtervangpositie van het WSW staat de gemeente voor 50% garant. Stichting Woontij, Vestia Groep, Stichting Woonzorg Nederland en de Woningstichting Den Helder zijn aangesloten bij het WSW.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gewaarborgde geldleningen per 31 december 2016.

Tabel 37: gewaarborgde geldleningen

Instelling (bedragen x € 1.000)	Oorspronkelijk bedrag	Gewaarborgd %	Schuld 1-1	Schuld 31-12
Woningstichting Den Helder	7.170	100,00%	4.942	4.790
NV Huisvuilcentrale Noord-Holland	463.572	3,84%	22.782	22.358
ROC Kop van Noord-Holland	5.445	100,00%	2.904	2.723
Gemini ziekenhuis	6.000	100,00%	6.000	6.000
St. Dierentehuis Den Helder	113	100,00%	20	20
Willemsoord BV	21.000	100,00%	15.000	15.000
Veiligheidsregio Noord-Holland Nrd	53.503	8,94%	4.783	4.051
Regionaal Historisch Centrum Alkmaar	338	13,42%	45	34
N.V. Port of Den Helder	26.300	100,00%	12.050	11.525
Stichting Blijf van mijn Lijf	500	100,00%	406	406
Subtotaal garanties zonder achtervang	583.941		68.932	66.907
St. Woontij	57.774	50,00%	31.162	30.125
Woningstichting Den Helder	137.500	50,00%	114.500	127.500
St. Woonzorg Nederland	6.349	50,00%	2.923	2.797
Vestia Groep	4.674	50,00%	3.849	3.753
Subtotaal garanties met achtervang WSW	206.297		152.434	164.175
Totaal	790.238		221.366	231.082

* Voor zowel Willemsoord BV als voor Port of Den Helder NV geldt dat zij beide nog een rekening-courant verhouding hebben, welke nog niet is meegenomen in bovenstaand overzicht. Ze maken wel onderdeel uit van de maximale garantstelling zoals opgenomen op de volgende bladzijde.

In bovenstaande tabel worden de bedragen genoemd per 31 december 2016 waarvoor de gemeente garant staat.

Er zijn instellingen waarbij een maximum is afgesproken voor wat betreft de garantstellingen, deze zijn als volgt:

- Woningstichting Den Helder waarbij een maximale garantstelling van € 250 miljoen geldt;
- Stichting Woontij waarbij een maximale garantstelling van € 10 miljoen en een looptijd tot en met 31 maart 2019 geldt. Deze voorwaarde is per april 2016 ingegaan;
- Willemsoord BV waarbij een maximale garantstelling van € 21 miljoen geldt;
- Port of Den Helder BV waarbij een maximale garantstelling van € 26,3 miljoen geldt.

Dit houdt in dat bovenstaande instellingen tot het door de gemeente vastgestelde maximum geldleningen kunnen aantrekken zonder tussenkomst van de gemeente. Uit de cijfers afkomstig van deze tabel blijkt dat bovengenoemde instellingen nog ruimte hebben ten aanzien van het gestelde maximum.

4.3.6.4 Opgenomen langlopende geldleningen

In 2018 wordt er geen lening afgelost.

Tabel 38: opgenomen langlopende geldleningen (x € 1.000.000)

Leningen OG (opgenomen gelden)	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022
Algemene financiering	57,9	54,7	52,7	50,7	48,5
ten behoeve van scholen	0	0	0	0	0
Ten behoeve van Woningstichting	62,4	59,4	56,9	44,3	41,7
Totaal	120,3	114,1	109,6	95,0	90,2

4.3.6.5 Verstrekte langlopende geldleningen

Per 1 januari 2018 hebben we € 65,6 miljoen aan verstrekte langlopende geldleningen uitstaan. Voor ongeveer € 62,5 miljoen betreft het geldleningen verstrekt aan de Woningstichting Den Helder en € 2,5 miljoen aan Schouwborg De Kampanje. In 2018 vinden er geen aflossingen van geldleningen plaats.

Tabel 39: verstrekte langlopende geldleningen (x 1.000.000)

Leningen UG (uitgeleende gelden)	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022
Overige instellingen	3,1	2,9	2,7	2,7	2,5
Woningstichting	62,5	59,5	57,0	44,3	41,7
Totaal	65,6	62,4	59,7	47,0	44,2

4.3.6.6 Kapitaallasten

Onder kapitaallasten maken we melding van de rentelasten die in 2018 aan de reserves worden toegerekend. In 2018 voegen we in totaal begroot € 0,2 miljoen aan de reserves toe. Dit is minder dan in voorgaande jaren. Zoals in hoofdstuk 3 Financiële begroting reeds is toegelicht heeft deze daling te maken met de veranderingen in hoe wij de rente mogen gaan toerekenen.

4.3.6.7 Begrotingsgegevens Europese Monetaire Unie (EMU)

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de overheid. Een negatief saldo geeft aan dat de overheid een tekort heeft: de uitgaven zijn groter dan de inkomsten. Het EMU-saldo van de lokale overheden telt mee voor het saldo van de totale Nederlandse overheid en draagt daarmee dus bij aan het EMU-tekort of overschot van de landelijke overheid.

In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Op basis van de Wet FIDO behoort ingrijpen door de centrale overheid tot de mogelijkheden bij een dreigende overschrijding van het 3% EMU-tekort voor zover dit wordt veroorzaakt door een ongewenste ontwikkeling van het saldo van de lokale overheid. Afspraak is dat het EMU-saldo in de begroting van de lokale overheden wordt opgenomen, zodat er inzicht is in de ontwikkeling daarvan.

Het EMU-saldo heeft alleen betrekking op de overheidssector. Bedrijfsmatige activiteiten zoals haven, parkeren en markten worden buiten beschouwing gelaten.

Voorheen werd in de septembercircularis van het gemeentefonds elk jaar een referentiewaarde voor het EMU-saldo afgegeven. Met ingang van de begroting 2016 is dat aangepast naar een norm op macroniveau voor gemeenten. Op dit moment is er een EMU-saldo voor 2018 berekend van € 7,9 miljoen nadelig. Dit wijkt af van de begroting 2017. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een iets gunstigere saldo op de grondexploitatie en lagere investeringen. In deze berekening is overigens deels rekening gehouden met de effecten van het nieuwe beleid.

Omschrijving	2017	2018	2019
	x € 1000,- Volgens primitieve begroting 2017	x € 1000,- Volgens begroting 2018	x € 1000,- Volgens meerjarenbegroting 2018
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.956	-6.983	-2.497
+/- Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	5.168	5.737	5.806
+/- Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.082	1.350	1.389
-/- Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	10.746	6.402	2.251
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij investeringen in (im)materiële vaste activa			
-/- Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	1.335		
Baten bouwgrondexploitatie:			
+/- Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord		416	2.477
-/- Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	982	2.018	1.212
Verkoop van effecten:			
-/- Wat is bij de verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo	-9.769	-7.899	3.711

4.4 Bedrijfsvoering

1. Inleiding

In deze paragraaf staan de belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen in de bedrijfsvoering: informatiebeveiliging, personeelsbeleid en organisatie(ontwikkeling) en planning & control en financiën. De paragraaf sluit af met de onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid.

2. Informatieveiligheid

Betrouwbare informatiebeveiliging is een belangrijke randvoorwaarde voor het realiseren van excellente dienstverlening. De doelenboom voor dit onderdeel is:

1. De basis van de informatiebeveiliging is eind 2018 100% op orde
  - 1.1 De Baseline informatiebeveiliging (BIG) is eind 2018 volledig ingevoerd
  - 1.2 De medewerkers en het gemeentebestuur zijn zich bewust hoe ze verstandig omgaan met informatiebeveiliging en privacy
  - 1.3 Volledig geslaagd voor alle audits
2. Bescherming van de privacy van de burger en de omgang met vertrouwelijke informatie is geborgd
  - 2.1 De Algemene Verordening Gegevensbescherming is medio 2018 ingevoerd

Deze doelenboom werken we hierna uit.

Beleidsdoel 1. De basis van de informatiebeveiliging is eind 2018 100% op orde

1.1 Operationeel doel: De Baseline informatiebeveiliging gemeenten (BIG) is eind 2018 volledig ingevoerd

De BIG is het normenkader dat de beschikbaarheid, integriteit en exclusiviteit van gemeentelijke informatie(systemen) bevordert. Het is een richtlijn die een totaalpakket aan informatiebeveiligingscontrols en -maatregelen omvat. Iedere gemeente is verplicht om deze in te voeren.

Activiteiten:

- We voeren de nog ontbrekende BIG-maatregelen in.
- We monitoren dat alle ingevoerde maatregelen conform de opzet worden uitgevoerd.
- We actualiseren het Informatiebeveiligingsbeleid.

1.2 Operationeel doel: De medewerkers en het gemeentebestuur zijn zich bewust hoe ze verstandig omgaan met informatiebeveiliging en privacy

Activiteiten:

- We voeren de interne bewustwordingscampagne uit.
- We verzorgen een onderdeel over informatiebeveiliging en bewustwording in het introductieprogramma van de nieuw gekozen gemeenteraad.

1.3 Operationeel doel: Volledig geslaagd voor alle audits

ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het verticale toezicht over BRP, PUN, DigiD, BAG, BGT en SUWInet te bundelen en de horizontale verantwoording door het college aan de raad te versterken. Het gemeentebestuur krijgt zo meer overzicht over de stand van zaken van de informatiebeveiliging en kan er ook beter op sturen.

Activiteiten:

- We voeren de ENSIA-audit uit bestaande uit de onderdelen:
  - zelfevaluatie
  - audit door een geregistreerde IT-auditor over Suwinet en Digid en bijbehorende collegieverklaring
  - collegeverklaring, assurance rapport en TPM's voor verticale toezichthouders (verticale verantwoording)
  - onderdeel Informatiebeveiliging in de paragraaf bedrijfsvoering in het jaarverslag (horizontale verantwoording)

Beleidsdoel 2. Bescherming van de privacy van de burger en de omgang met vertrouwelijke informatie is geborgd

2.1 Operationeel doel: De Algemene Verordening Gegevensbescherming is medio 2018 ingevoerd

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is één wetgeving voor de Europese Unie (ook genoemd: Europese Privacyverordening). Deze verordening richt zich in grote lijnen op een verbetering van de privacyrechten van personen en meer verantwoordelijkheden voor organisaties (met bijbehorende sancties). De verordening treedt in werking op 25 mei 2018.

Activiteiten uit:

- Voor 1 mei 2018 nemen we maatregelen die bijdragen aan correcte uitvoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.
- We voeren de taken van de functionaris gegevensbescherming uit.
- We waarborgen privacy bij initiatieven met open data, datagestuurde werken etc.

3. Personeelsbeleid (HRM-beleid) en Organisatie (ontwikkeling)

De opgaven voor onze gemeente zijn al jaren aanzienlijk. Zowel op het fysieke, economische, veiligheids als het sociale domein staan we voor grote uitdagingen. Om deze opgaven het hoofd te bieden, vragen we veel van onze organisatie en is deze continu in beweging. De doelenboom voor dit onderdeel is:

1. In het handelen van de medewerkers staan de kernwaarden vertrouwen, lef en trots centraal
  - 1.1 De kernwaarden zijn verankerd in houding en gedrag
2. De organisatie speelt in op de veranderende omgeving, werkt en organiseert op andere manieren en ontwikkelt nieuwe samenwerking samen met inwoners

- 2.1 We leveren excellente dienstverlening waarbij "Hostmanship" centraal staat
- 2.2 We werken gebiedsgericht waarbij integraal samenwerken voorop staat
- 2.3 We zijn een lerende organisatie die zicht aanpast aan de veranderende maatschappij
- 2.4 We bieden goed werkgeverschap
- 3. Een gezond evenwicht tussen interne en externe flexibiliteit
  - 3.1 De externe inhuur is afgenomen

Deze doelenboom werken we hierna uit.

Beleidsdoel 1 In het handelen van de medewerkers staan de kernwaarden vertrouwen, lef en trots centraal

1.1 Operationeel doel: De kernwaarden zijn verankerd in houding en gedrag

Kernwaarden zijn belangrijk voor de identiteit van onze organisatie. Ze geven ons richting in ons dagelijks handelen. Ze brengen het door de organisatie gewenste gedrag in beeld.

Beleidsdoel 2. De organisatie speelt in op de veranderende omgeving, werkt en organiseert op andere manieren en ontwikkelt nieuwe samenwerking samen met inwoners

2.1 Operationeel doel: We leveren excellente dienstverlening waarbij "Hostmanship" centraal staat

Onder hostmanship verstaan we klanten het gevoel te geven dat ze welkom zijn en gewaardeerd worden. We voeren onder meer klanttevredenheidsonderzoeken uit en zetten pre-mediation in.

2.2 Operationeel doel: We werken gebiedsgericht waarbij integraal samenwerken voorop staat

Door met een integrale blik te kijken naar de stad en onze inwoners kunnen we zaken tijdig signaleren en vraagstukken met elkaar verbinden. We bereiden ons o.a. via pilots voor op de Omgevingswet. Ook experimenteren we met gebiedsgerichte aanpak en stimuleren bewonersparticipatie.

2.3 Operationeel doel: We zijn een lerende organisatie die zicht aanpast aan de veranderende maatschappij

Een lerende organisatie is een organisatie die in staat is zich permanent te verbeteren, te vernieuwen en te ontwikkelen. En stelt zijn medewerkers in de gelegenheid zich in deze organisatie professioneel te ontwikkelen. We bereiden de medewerkers voor op de nieuwe manier van werken in het gerenoveerde stadhuis: het helder(s) werken.

2.4 Operationeel doel: We bieden goed werkgeverschap

Goed werkgeverschap houdt in dat de organisatie beleid voert om de randvoorwaarden te scheppen voor een positieve werkbeleving. We renoveren het stadhuis en ontwikkelen arbeidsmarktbeleid.

Beleidsdoel 3 Een gezond evenwicht tussen interne en externe flexibiliteit

3.1 Operationeel doel: De externe inhuur is afgenomen

Aansluitend bij het principeakkoord CAO gemeenten (juli 2017) streven we er naar de organisatie aan te passen aan de veranderende opgaven en taken zonder dat dit ten koste gaat van de zekerheid voor de werknemer. De verwachting is dat de behoefte aan externe inhuur kan afnemen door nieuwe initiatieven voor interne flexibiliteit te stimuleren.

4. Planning & Control en Financiën

De beoogde doelen voor de stad en de burgers zijn gerealiseerd binnen de beschikbare budgetten

Beleidsdoel 1: De sturing door de gemeenteraad is versterkt.

1.1 Operationeel doel: De evalueerbaarheid van het gevoerde beleid is vergroot.

Activiteiten:

Afronden van de projecten Modernisering Planning en Control, waaronder het verbeteren van de monitoring en het formuleren van beter meetbare doelstellingen in de begroting. Na de verkiezingen de nieuwe doelstellingen van de raad inbouwen in de systematiek.

1.2 Operationeel doel: De meerderheid van de raad is tevreden over de vernieuwingen in de P&C-cyclus.

Activiteiten:

In 2017 heeft een enquête plaatsgevonden naar de kwaliteit. De opmerkingen die daaruit kwamen, dienen als basis voor verdere aanpassingen van de P&C-documenten. Alle P&C-documenten worden in 2018 digitaal ter beschikking gesteld.

1.3 Operationeel doel: De grip op de Verbonden Partijen (waar de gemeente in participeert) is versterkt.

Activiteiten:

In 2017 wordt het beleid ten aanzien van de verbonden partijen geactualiseerd, mede op basis van de adviezen van de Rekenkamercommissie. In 2018 wordt in de P&C-cyclus gerapporteerd op basis van de risicoprofielen en (halfjaar)rapportages van verbonden partijen.

Beleidsdoel 2: De bedrijfsvoering is efficiënt en effectief

2.1 Operationeel doel: We voldoen aan geldende wet- en regelgeving.

Activiteiten:

- In 2018 is het laatste deel van de vernieuwing van de Bbv in de P&C-documenten verwerkt.

2.2 Operationeel doel. Het realiseren van de besparingen op de bedrijfsvoering.

Activiteiten:

- De opdracht om een besparing op de bedrijfsvoering te realiseren wordt actief ondersteund om de beoogde doelstelling te behalen. Verdergaande digitalisering en gebiedsgerichte aanpak.

2.3 Operationeel doel: Concerncontrol in de nieuwe structuur is geborgd.

Activiteiten:

- Het doorontwikkelen van de Verbijzonderde Interne Controle, ook in relatie tot de accountantscontrole. IPA Acon start in 2017 als nieuwe accountant van de gemeente. In overleg met deze accountant wordt het werkprogramma IC geactualiseerd en de verbijzonderde interne controle uitgevoerd.
- Het stapsgewijs invoeren van integraal risicomanagement. Het beleid ten aanzien van het risicomanagement wordt in 2018 beoordeeld en geactualiseerd en uitgedragen binnen de organisatie.
- Het optimaliseren en verbeteren van de werkprocessen, bijv. met toepassing van de zgn. LEAN-methodiek in het kader van zaakgericht werken. In 2018 wordt de omslag naar verder digitaal werken in aanloop naar meer flexibel kunnen werken doorgevoerd. Dit betekent dat processen opnieuw beoordeeld en aangepast moeten worden om maximaal te profiteren naar efficiëntiemogelijkheden.

5. Onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid

Onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid (onderzoeken ex art 213a Gemeentewet)

We hebben voor 2018 nog geen onderzoeken gepland omdat deze onderzoeken veel tijd vragen en vaak complex zijn. Daarnaast worden regelmatig onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid gedaan: onder andere door de Rekenkamercommissie, in het kader van benchmarks en voor de interne controle en rechtmatigheid. We richten ons vooral op de opvolging van daaruit voortkomende aanbevelingen.

Opvolging onderzoeken Rekenkamercommissie (RKC)

We starten de opvolging van aanbevelingen uit een RKC-rapport na het raadsbesluit over het rapport. Medio 2017 werken we aan de aanbevelingen uit de onderzoeken:

- Toekomstgericht formatiebeleid/externe inhuur van de gemeente Den Helder (2014);
- Evalueerbaarheid van beleid (2015);
- Onderzoek naar samenwerking met Marine (2015);
- Doorwerkingsonderzoek 'Informereren en Beheren' (2016);
- Informatievoorziening over verbonden partijen aan de gemeenteraad (2016).

In de jaarrekening 2017 nemen we de voortgang op over de opvolging van de aanbevelingen.

4.5 Verbonden partijen

4.5 Verbonden partijen

De verbonden partijen zijn de zogeheten "derde rechtspersonen", waarmee wij een bestuurlijke en financiële band zijn aangegaan. Daarbij gaat het om deelnemingen in gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en deelnemingen.

A. Deelname in gemeenschappelijke regelingen

1. Gesubsidieerde arbeid Kop van Noord-Holland

Schagen	Gemeenschappelijke regeling
Openbaar belang	

Integrale uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) en de Participatievoorziening beschut werk (artikel 10b Participatiewet) en de daaruit voortvloeiende en daarmee verband houdende voorschriften en regelingen.			
Deelnemende partijen	Gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. De GR heeft een 100% deelneming in Noorderkwartier N.V. te Schagen. Portefeuillehouder: P.J.R. Kos, F.F. van der Paard (plv)	Aandelenkapitaal		€ 50.000
	Leningen/garantstellingen		NVT
	Impuls		NVT
	Exploitatie		€ 7.716.000
Stemverhouding: %			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 50.000	€ 50.000	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	
Resultaat		€ 0	
Risico's			

2. Veiligheidsregio Noord-Holland Noord

	Gemeenschappelijke regeling		
Openbaar belang			
Het gezamenlijk behartigen van belangen die de schaal van de individuele gemeenten te boven gaan, ten behoeve van de veiligheid van de bevolking in het samenwerkingsgebied.			
Deelnemende partijen	Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel.		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, die dit lid vertegenwoordigt. Portefeuillehouder: K. Schuiling, B.O.B. Haitsma (plv)	Aandelenkapitaal		NVT
	Leningen/garantstellingen	€	
	Impuls		NVT
	Exploitatie		€ 3.510.629
Stemverhouding: %			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 6.568.000	€ 6.568.000	
Vreemd vermogen	€ 49.740.000	€ 47.106.000	
Resultaat		€ 0	
Risico's			
Deelnemende gemeenten 100% aansprakelijk voor tekort.			

3. Regionaal Historisch Centrum Alkmaar

Regionaal Archief Alkmaar

	Alkmaar	Gemeenschappelijke regeling	
Openbaar belang			
RHCA voert de wettelijk verplichte taak uit tot het beheer van het gemeentearchief. Het in het samenwerkingsverband vervullen van de functie van regionaal kennis- en informatiecentrum op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis door het opbouwen en beheren van een zo breed mogelijke collectie (regionaal) historisch bronnenmateriaal en deze op een zo actief mogelijke wijze dienstbaar maken voor een breed publiek.			
Deelnemende partijen		De gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Langedijk, Schagen, Texel en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.	
Bestuurlijk belang		Financieel belang	
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, die dit lid vertegenwoordigt. Portefeuillehouder: K. Schuiling, B.O.B. Haitsma (plv)		Aandelenkapitaal	NVT
		Leningen/garantstellingen	NVT
		Impuls	NVT
		Exploitatie	€ 223.560
Stemverhouding: %			
(Markt) ontwikkelingen			
Met name digitale ontwikkelingen o.g.v. E-depot			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 97.527	€ 81.183	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	
Resultaat		€ 0	
Risico's			
Deelnemende gemeenten zijn 100% aansprakelijk voor tekort. Laag risico.			

4. GGD Hollands Noorden

Samen werken aan gezond leven

GGD Hollands Noorden	Alkmaar	Gemeenschappelijke regeling	
Openbaar belang			
Het gezamenlijk behartigen van belangen die de schaal van de individuele gemeenten te boven gaan, ten behoeve van de gezondheid van de bevolking in het samenwerkingsgebied.			
Deelnemende partijen		Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuzen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel	
Bestuurlijk belang		Financieel belang	
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, die dit lid vertegenwoordigt. Portefeuillehouder: P.J.R. Kos, F.F. van der Paard (plv)		Aandelenkapitaal	NVT
		Leningen/garantstellingen	NVT
		Impuls	NVT
		Exploitatie	€ 993.834
Stemverhouding: %			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 30.000	€ 27.000	

Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Resultaat		€ 0
Risico's		
Na uitname van het tekort over 2016 daalt de algemene reserve naar € 27.000. De weerstandsratio is 0,05. Dit is onvoldoende om alle risico's, wanneer deze zich allemaal voordoen, op te vangen.		

5. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Noord-Holland Noord

	Hoorn	Gemeenschappelijke regeling	
Openbaar belang			
De regeling is getroffen ter ondersteuning van de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van vergunningsverlening, toezicht en handhaving (landelijke milieu- en Wabotaken).			
Deelnemende partijen		Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel	
Bestuurlijk belang		Financieel belang	
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een vastgesteld aantal stemmen, waarbij de stemverdeling voor de gemeenten is gebaseerd op de combinatie van inwoneraantal en in te brengen budget. Het aantal stemmen voor de Provincie is gebaseerd op het in te brengen budget. Portefeuillehouder: O.R.Wagner en L.Kuipers (plv).	Aandelenkapitaal		NVT
	Leningen/garantstellingen	€	
	Impuls		NVT
	Exploitatie		€ 769.028
Stemverhouding: %			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 1.042.838	€ 1.042.838	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	
Resultaat		€ 0	
Risico's			
Alle deelnemende gemeenten zijn 100% aansprakelijk voor een tekort.			

6. Cocensus

cocensus

	Hoofddorp	Gemeenschappelijke regeling	
Openbaar belang			
Het namens de elf deelnemende gemeenten zo efficiënt mogelijk heffen, invorderen en kwijtschelden van gemeentelijke belastingen, heffingen en rechten en het uitvoeren van de Wet WOZ en beheer vastgoed informatie .			
Deelnemende partijen		Gemeenten Alkmaar, Bergen, Beverwijk, Den Helder, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerhugowaard, Hillegom, Langedijk, Oostzaan, Wormerland.	
Bestuurlijk belang		Financieel belang	
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente die dit lid vertegenwoordigt. Portefeuillehouder: B.O.B. Krijns, E.M. Krijns (plv)	Aandelenkapitaal		NVT
	Leningen/garantstellingen		€ 2.610.000
	Impuls		NVT
	Exploitatie		€ 849.100
Stemverhouding: 8%			

(Markt) ontwikkelingen			
1. Voorgenomen plannen tot wettelijke wijziging van het lokale belastinggebied waardoor verschuiven belastingdruk naar gemeenten 2. Wijziging uitvoeringsregels in het kader van de BAG-WOZ koppeling waardoor mogelijk meer werk ontstaat en de GR meer formatie nodig heeft 3. Uitvoering BAG werkzaamheden voor deelnemende gemeenten			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 139.329	€ 0	
Vreemd vermogen	€ 3.200.000	€ 3.970.000	
Resultaat		€ 0	
Risico's			
De verbonden partij heeft geen eigen weerstandsvermogen. De deelnemende 11 gemeenten staan garant.			

B. Deelname in vennootschappen

7. Ontwikkelings- en Exploitatiemaatschappij Willemsoord BV

	Den Helder	Besloten vennootschap	
Openbaar belang			
De doelstelling van Willemsoord BV is "het (her)ontwikkelen van gronden, gebouwen en/of andere registergoederen te Den Helder, waaronder de Oude Rijkswerf Willemsoord".			
De kernactiviteiten van Willemsoord BV bestaan uit:			
- Het verhuren van gebouwen en terreinen met als resultaat een positief saldo ten gunste van de BV;			
- Het onderhouden van gebouwen en terreinen, waarbij een deel wordt gesubsidieerd middels de Brimgelden en een deel wordt gefinancierd uit de inkomsten van het parkmanagement; - Het ondersteunen van huurders op Willemsoord in het aantrekken van bezoekers door middel van marketingactiviteiten en evenementen.			
Deelnemende partijen		De gemeente Den Helder	
Bestuurlijk belang		Financieel belang	
Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. Portefeuillehouder: L. Kuipers.		Aandelenkapitaal	€ 6.100.000
		Leningen/garantstellingen	€ 14.600.000
		Impuls	€ 437.679
		Exploitatie	€ 144.697
Stemverhouding: 100%			
(Markt) ontwikkelingen			
De verhuurbaarheid van de panden op Willemsoord neemt de afgelopen jaren (o.a. door de komst van de schouwburg) toe.			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 6.471.908	€ 6.486.725	
Vreemd vermogen	€ 2.200.000	€ 1.800.000	
Resultaat		€ 14.817	
Risico's			
De opbouw van de vermogenspositie (variabele rente / rente swap). Op basis van het onderhoudsplan kost het planmatig onderhoud jaarlijks € 993.000. Een dergelijke financiële ruimte heeft Willemsoord BV niet. Onvoorziene ontwikkelingen (vondst van mogelijke niet geëxplodeerde explosieven)			

8. NV Port of Den Helder

	Den Helder	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang			

De vennootschap heeft ten doel het (doen) uitoefenen van het havenbedrijf en exploiteren van haven- en industrieterreinen.

Onderdeel van het doel van de vennootschap is:

- de ontwikkeling, de aanleg, het beheer en de exploitatie van haven- en industriegebieden, in de ruimste zin van het woord;
- de bevordering van een effectieve, veilige en efficiënte afhandeling van het scheepvaartverkeer en het zorg dragen voor nautische en maritieme orde en veiligheid in de door de vennootschap beheerde havens, alsmede het optreden als bevoegde havenautoriteit in het havengebied van Den Helder;
- het bevorderen van de economische ontwikkeling, het imago daaronder begrepen, binnen de door de vennootschap beheerde havens en industrieterreinen;
- het bevorderen van een veilige bedrijfsvoering, het stimuleren van een zo laag mogelijke milieubelasting en het betrachten van zorg voor een veilige woonomgeving;
- het opzetten, coördineren en uitvoeren van parkmanagement en het stimuleren en initiëren van samenwerking tussen bedrijven binnen de haven- en industrieterreinen;
- het bevorderen en tot stand brengen van civiel medegebruik van de onder het beheer van het ministerie van Defensie staande havens en terreinen in Den Helder;
- het bevorderen van haven gebonden werkgelegenheid in de gemeente Den Helder en omliggende regio;
- het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van, alsmede het (doen) financieren van andere ondernemingen, in welke rechtsvorm dan ook;
- het verstrekken en aangaan van geldleningen, het beheren van en het beschikken over registergoederen en het stellen van zekerheden, ook voor schulden van anderen.

De vennootschap tracht haar doel onder meer te bereiken door:

- het verwerven, vervreemden, bezwaren, stichten of doen stichten, ontwikkelen, exploiteren, beheren en administreren van registergoederen;
- het aangaan van joint ventures en het overigens deelnemen in het voeren van bestuur over andere ondernemingen en vennootschappen;
- het verlenen van diensten op administratief, (haven)technisch, financieel economisch of bestuurlijk gebied;
- het verwerven en/of exploiteren van vergunningen voor zover dienstbaar aan het in lid 2 (vgl. vorige bullet) bepaalde;
- en het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Deelnemende partijen	De gemeente Den Helder		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. Portefeuillehouder: E.M. Krijns	Aandelenkapitaal		€ 7.046.000
	Leningen/garantstellingen		€ 26.300.000
	Impuls		NVT
	Exploitatie		NVT
Stemverhouding: 100%			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 16.191.705	€ 16.191.705	
Vreemd vermogen	€ 5.422.000	€ 5.422.000	
Resultaat		€ 647.563	
Risico's			
Gemeente 100% aansprakelijk voor tekort			

9. Zeestad CV

Zeestad CV	Den Helder	Commanditaire vennootschap
Openbaar belang		

- Het verkrijgen, vervreemden, in (onder)erfpacht uitgeven, administreren, exploiteren, huren en verhuren van registergoederen.
- Het zelf ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen.
- Het geheel of gedeeltelijk doen ontwikkelen en/of realiseren en/of verkopen van registergoederen en/of doen aannemen en uitvoeren van bouwwerken.
- Het sluiten van overeenkomsten met gemeenten en/of andere overheidsinstellingen en/of derden in het kader van het ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen.
- Het optreden als tussenpersoon bij de aan- en verkoop en bij de huur en verhuur van registergoederen.
- Het ter leen verstrekken en het ter leen opnemen van gelden, al dan niet onder hypotheccair verband.
- Het op enigerlei wijze verstrekken van zekerheden of zich verbinden voor schulden en andere verplichtingen van de vennootschap of andere vennootschappen of ondernemingen die met haar in een groep zijn verbonden of van derden.
- Het deelnemen in en het voeren van beheer over andere ondernemingen van welke aard ook.
- En al hetgeen daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin, alles in de Plangebieden verband houdend met de Plangebieden.

In concreto richt de CV zich op het creëren van een levendig stadshart met een compacte en aantrekkelijke mix van stedelijke functies en activiteiten. Het realiseren van een fysieke en sociale structuurverbetering in de wijk Nieuw Den Helder. Herstel en ontwikkeling van de Stelling Den Helder.

Deelnemende partijen	Gemeente Den Helder (commanditair vennoot), Provincie Noord-Holland (commanditair vennoot), Zeestad BV (beherend vennoot)		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
De gemeente Den Helder is 49% aandeelhouder van beherend vennoot Zeestad BV. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. Portefeuillehouder: L. Kuipers	Aandelenkapitaal		NVT
	Leningen/garantstellingen		NVT
	Impuls		NVT
	Exploitatie		€ 0
Stemverhouding: 49%			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			
De bijdrage van de gemeente Den Helder in het vermogen van de CV bedraagt € 25.000.000. In de samenwerkingsovereenkomst is opgenomen dat de ingebrachte werkkapitalen als 'fonds stedelijke vernieuwing' worden aangewend. Het ingebrachte kapitaal in de CV is aangewend ter vorming van het fonds stedelijke vernieuwing.			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 43.640.000	€ 36.825.000	Geen begrotingsgegevens 2018 beschikbaar.
Vreemd vermogen	€ 1.386.000	€ 699.000	
Resultaat	€ 0		
Risico's			
Gemeente en provincie 100% aansprakelijk voor tekort			

10. Zeestad Beheer BV

Zeestad BV	Den Helder	Besloten vennootschap	
Openbaar belang			

De rol van de gemeente als participerende partij komt als volgt tot uiting:

- Het optreden als beherend vennoot van een commanditaire vennootschap;
- Het oprichten van-, het deelnemen in-, het financieren van-, het samenwerken met-, het voeren van directie over - en het verlenen van adviezen en andere diensten aan vennootschappen of ondernemingen;
- Het verkrijgen, vervreemden, in (onder)erfpacht uitgeven, administreren, exploiteren, huren en verhuren van registergoederen;
- Het zelf ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen;
- Het geheel of gedeeltelijk doen ontwikkelen en/of realiseren en/of verkopen van registergoederen en/of doen aannemen en uitvoeren van bouwwerken;
- Het sluiten van overeenkomsten met gemeenten en/of andere overheidsinstellingen en/of derden in het kader van het ontwikkelen en/ of realiseren van registergoederen;
- Het optreden als tussenpersoon bij de aan- en verkoop en bij de huur en verhuur van registergoederen;
- Het ter leen verstrekken en het ter leen opnemen van gelden, al dan niet onder hypothecair verband;
- Het op enigerlei wijze verstrekken van zekerheden of zich verbinden voor schulden en andere verplichtingen van de vennootschap of andere vennootschappen of ondernemingen die met haar in een groep zijn verbonden of van derden;
- Het verkrijgen, exploiteren en vervreemden van industriële en intellectuele eigendomsrechten;
- Alsmede het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Deelnemende partijen	De gemeente Den Helder, Provincie Noord-Holland		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Gemeente Den Helder is 49% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. Portefeuillehouder: L. Kuipers	Aandelenkapitaal		€ 18.000
	Leningen/garantstellingen		NVT
	Impuls		NVT
	Exploitatie		NVT
Stemverhouding: 49%			
(Markt) ontwikkelingen			
Positief: de markt trekt weer aan			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 18.000	€ 18.000	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	
Resultaat		€ 0	
Risico's			
De projecten vallen duurder uit			

11. Baggerbeheer Den Helder BV

	Den Helder	Besloten vennootschap	
Openbaar belang			
De activiteiten van Baggerbeheer BV bestaan uit het deelnemen in Milieupark Oost, welke als activiteit uitoefent het exploiteren van een tijdelijk baggerspeciedepot c.q. gronddepot. Daarnaast bestaan de activiteiten uit het ontvangen en bewerken van organische bedrijfsafvalstoffen en het hergebruik van het gecomposteerde product.			
Deelnemende partijen	De gemeente Den Helder		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. Portefeuillehouder: O.R. Wagner	Aandelenkapitaal		€ 18.151
	Leningen/garantstellingen		€ 0
	Impuls		€ 0
	Exploitatie		€ 0
Stemverhouding: 100%			
(Markt) ontwikkelingen			
Afbouw milieuactiviteiten Milieupark Oost en daarmee ontmanteling Baggerbeheer BV. Gekozen is voor de variant "Beëindigen op termijn" Planning: - v.m. Insteekhaven: medio 2017 wordt het eeuwigdurende beheer overgedragen aan de provincie Noord-Holland. - locatie Oost 1: deel ontruimingen 2017-2019. Beëindiging medio 2020 - locatie Oost 2: beëindiging Baggerbeheer na 2020			
Financiële positie			
	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen

Eigen vermogen	€ 1.021.148		Bijstorten jaarverliezen € en afvoer niet reinigbare grond
Vreemd vermogen	€ 0		€
Resultaat	€ 340.000	€ 345.000	
Risico's			
<ul style="list-style-type: none"> - marktontwikkeling is niet positief. Exploitatie blijft in de rode cijfers. - onderzoek kwaliteit en kosten afzetgebied afvoeren niet te reinigen grond vindt plaats in 2017. - het opheffen van de drie locaties duurt langer dan verwacht; - het financieel bijstorten door de aandeelhouder. 			

12. NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC)

	Naamloze vennootschap		
Openbaar belang			
De NV HVC heeft als doel zijn meerwaarde en maatwerk leveren op het gebied van hergebruik van grondstoffen, afvalbeheer en het opwekken en leveren van duurzame energie. De HVC streeft de landelijke doelstelling van 75% gescheiden inzameling en hergebruik van huishoudelijk afval in 2020 na. HVC draagt bij aan het realiseren van de ambitie voor gemeenten en waterschappen van 14% duurzame energie in 2020. Als aandeelhoudende gemeente heeft Den Helder met HVC een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor de inzameling van huishoudelijk afval.			
Deelnemende partijen	46 gemeenten in Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en Friesland en 6 waterschappen in Noord- en Zuid-Holland.		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. Gemeente Den Helder is 4,4% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. Den Helder is in gezamenlijkheid met de VVI Alkmaar bevoegd tot het benoemen van een lid van de Raad van Commissarissen. Portefeuillehouder: O.R. Wagner	Aandelenkapitaal		€ 245.430
	Leningen/garantstellingen		€ 26.000.000
	Impuls		€ 0
	Exploitatie		€ 0
Stemverhouding: 4.4%			
(Markt) ontwikkelingen			
HVC is actief op het gebied van afvalinzameling, verwerken van afval- en grondstoffen en productie en levering van duurzame energie. HVC verzorgt de afvalinzameling voor gemeenten waarmee langjarige dienstverleningsovereenkomsten zijn afgesloten. Een op dit moment licht afnemend aanbod aan brandbaar restafval afkomstig van de aandeelhouders, wordt gecompenseerd met extra afval vanuit de markt (o.a. import vanuit Engeland). Er is sprake van een toenemende afzet van warmte en duurzame elektriciteit. De sterk gedaalde opbrengsten van met name de niet-groene energie zijn van invloed op de inkomsten van HVC.			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 101 miljoen	€ 116 miljoen	Opbouw eigen vermogen
Vreemd vermogen	€ 742 miljoen	€ 721 miljoen	Afbouw vreemd vermogen
Resultaat		€ 15 miljoen	
Risico's			
De gemeente Den Helder is houder van 112 van de 2.914 uitstaande aandelen A van de NV. De aandeelhouders staan garant voor een bedrag van maximaal € 670 miljoen aan aangegane leningen. Op 31 december 2016 bedroeg de garantstelling voor de gemeentelijke aandeelhouders (aandeelhouders A) € 600 miljoen (aandeel Den Helder ca. € 26 miljoen). Het risico, dat de aandeelhouders van HVC door banken worden aangesproken onder de garantie, achten wij minimaal, gelet op enerzijds de waarde van de activa versus de omvang van de leningen, die voorfinanciering van deze activa zijn aangetrokken, en anderzijds de ook op langere termijn nog essentiële rol van deze activa binnen het (Europese) afvalstoffenbeleid.			

13. Luchthaven Den Helder BV

	Den Helder	Besloten vennootschap	
Openbaar belang			
<ul style="list-style-type: none"> Het exploiteren van de luchthaven Den Helder door diensten te verlenen aan de offshore helikopter vervoersmarkt en de algemene luchtvervoersmarkt. Het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met en het voeren van de directie over andere ondernemingen met een soortgelijk of aanverwant doel alsmede het (doen) financieren - ook door middel van het stellen van zekerheden - van andere ondernemingen, met name die waarmee de vennootschap in een groep is verbonden. 			
Deelnemende partijen		De gemeente Den Helder	
Bestuurlijk belang		Financieel belang	
Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. De gemeente heeft de bevoegdheid voor de benoeming van leden Raad van Commissarissen en directie van de BV. Portefeuillehouder: E.M. Krijns		Aandelenkapitaal	€ 45.378
		Leningen/garantstellingen	NVT
		Impuls	NVT
		Exploitatie	€ 0
Stemverhouding: 100%			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 6.594.260	€ 6.743.631	Geen begrotingsgegevens 2018 beschikbaar.
Vreemd vermogen	€ 4.918	€ 7.197	
Resultaat	€ 149.371		Resultaat 2016
Risico's			

14. Bank Nederlandse Gemeenten NV

	Den Haag	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang			
Het behouden van substantiële marktaandeelen in het Nederlandse publiek en semipublieke domein en het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders. Voorwaarden voor het realiseren van deze doelstellingen zijn het handhaven van de excellente kredietwaardigheid, het behoud van een scherpe inkooppositie en een zo effectief en efficiënt mogelijke bedrijfsvoering. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is inherent aan de kernactiviteiten van BNG.			
Deelnemende partijen		Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap.	
Bestuurlijk belang		Financieel belang	
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. De gemeente Den Helder bezit 0.39% van de aandelen, dat zijn 211.731 aandelen met een nominale waarde van 2,50 per stuk. Portefeuillehouder: B.O.B. Haitsma		Aandelenkapitaal	€ 529.328
		Leningen/garantstellingen	€ 0
		Impuls	€ 0
		Exploitatie	€ 0
Stemverhouding: 0.39%			
(Markt) ontwikkelingen			

Op langere termijn houdt de bank rekening met een verschuiving van kredietverlening direct aan overheden naar financiering van projecten waarbij de overheid betrokken is, zoals publiek-private samenwerking. Daarnaast verwacht de bank dat een deel van de kredietvraag van de corporaties buiten de werkingssfeer van de overheidsachtervang zal gaan plaatsvinden, zoals ook het geval is in de zorgsector.

Financiële positie

Jaarrekening	31-12-20105	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 4.163.000.000	€ 4.486.000.000	Geen begrotingsgegevens 2018 beschikbaar.
Vreemd vermogen	€ 145.348.000.000	€ 149.514.000.000	
Resultaat	€ 369.000		Cijfers 2016

Risico's

BNG Bank behoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld met credit ratings: AAA S&P, Aaa Moody's en AA+ Fitch. Verder leent de gemeente geld van de BNG Bank, niet andersom.

15. NV Houdstermaatschappij Gasbedrijf Kop van Noord-Holland

NV Houdstermaatschappij GKNH

	Amsterdam	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang			
De GKNH beheert de aandelen Nuon van de deelnemende gemeenten in het voormalig Gasbedrijf. Hiermee is de zeggenschap over het netwerkbedrijf gewaarborgd. Het deelnemen in, het voeren van beheer over, het besturen en financieren van andere ondernemingen en vennootschappen, het verlenen van diensten aan ondernemingen en vennootschappen, waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en het stellen van zekerheid voor schulden van anderen.			
Deelnemende partijen		Gemeenten uit Noord-Holland.	
Bestuurlijk belang		Financieel belang	
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. De gemeente Den Helder bezit 12% van de aandelen. Bevoegdheid om in samenspraak met de gemeenten in de Kop van Noord-Holland een voordracht te doen tot benoeming van een lid van de Raad van Commissarissen. Portefeuillehouder: B.O.B. Haitsma	Aandelenkapitaal Den Helder	€ 252.127	
	Leningen/garantstellingen	€ 0	
	Impuls	€ 0	
	Exploitatie	€ 0	
Stemverhouding: 12%			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2014	31-12-2015	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 91.557.000	€ 29.879.000	Geen begrotingsgegevens 2018 beschikbaar.
Vreemd vermogen	€ 4.802.000	€ 2.468.000	
Resultaat	€ 2.418.000		Cijfers 2015
Risico's			

16. Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord NV

	Alkmaar	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang			

(Zoals beschreven in de statuten van de NV)

- Het behouden en stimuleren van de groei van het bestaande bedrijfsleven in de noordelijke regio van Noord-Holland, alsmede het begeleiden van bedrijven bij verplaatsing of uitbreiding en het aantrekken van nieuwe bedrijven in deze regio;
- Het afstemmen en desgevraagd begeleiden van de ontwikkeling, uitgifte en/of herstructurering van bedrijventerreinen in de noordelijke regio van Noord-Holland;
- Het stimuleren van ontwikkeling en innovatie bij bedrijven en de samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs en kennisinstellingen in de noordelijke regio van Noord-Holland;
- Het versterken van de economische structuur op het gebied van met name (gemeentegrens overstijgend) agribusiness, energie, marien/maritiem en offshore, health en vrijetijdseconomie in de noordelijke regio van Noord-Holland, en al hetgeen met het voorgaande verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn.

Deelnemende partijen	Provincie Noord-Holland, Gemeente Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Koggenland, Hollands Kroon, Hoorn, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel.		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Elke aandeelhouder heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. Aandelenverdeling: 49 % provincie Noord-Holland 17 % gemeenten in de regio Kop van Noord-Holland 17 % gemeenten in de regio Alkmaar 17 % gemeenten in de regio West-Friesland Portefuillehouder: E.M. Krijns	Aandelenkapitaal		€ 3.177
	Leningen/garantstellingen		€ 0
	Impuls		€ 0
	Exploitatie		€ 110.706
Stemverhouding: 5,88 %	Aandeelhouder (5,88%), subsidierelatie (t/m 2017), jaarlijkse fin bijdrage (per 2018)		
(Markt) ontwikkelingen			
Er is besloten tot een aandeelhouders- en een dienstverleningsovereenkomst voor de periode 2018-2025.			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 0	€ 0	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	
Resultaat		€ 0	
Risico's			
De inkomsten van de NV bestaan vrijwel alleen uit de subsidiebijdragen c.q. financiële bijdragen van de aandeelhouders (hetgeen conform afspraken is.)			

D. Deelname in verenigingen

19. Vereniging Nederlandse Gemeenten

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

	Den Haag	Vereniging	
Openbaar belang			
- Haar leden collectief en individueel bij te staan bij de vervulling van hun bestuurstaken; - Voor de leden of groepen van leden afspraken maken met andere overheden over het arbeidsvoorwaardenbeleid in de overheidssector en overeenkomsten inzake arbeidsvoorwaarden van personeel in de sector gemeenten aangaan met werknemersorganisaties.			
Deelnemende partijen	390 gemeenten		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Den Helder is lid van de vereniging. Portefuillehouder: nnb	Leningen/garantstellingen		€
	Impuls		€
	Exploitatie		€ 72.000
Stemverhouding: %			
(Markt) ontwikkelingen			
Financiële positie			

Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 64.156.000	€ 65.568.000	Cijfers van de begroting 2018 zijn niet bekend.
Vreemd vermogen	€ 79.299.000	€ 73.004.000	
Resultaat		€ 757.000	
Risico's			

20. Vereniging van Waddenzeegemeenten

	Delfzijl	Vereniging	
Openbaar belang			
Voornamelijk het tot stand brengen en in stand houden van een overlegstructuur voor het Waddenzegebied om te komen tot een samenhangend beleid voor dit gebied.			
Deelnemende partijen	De gemeenten Oldambt, Delfzijl, Eemmond, De Marne, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Het Bildt, Franekeradeel, Harlingen, Súdwest-Fryslân, Hollands Kroon, Den Helder		
Bestuurlijk belang	Financieel belang		
Den Helder is lid van de vereniging en heeft zitting in zowel het Algemeen als Dagelijks bestuur. Portefeuillehouder: E.M. Krijns	Leningen/garantstellingen		€ 0
	Impuls		€ 0
	Exploitatie		€ 20.000
Stemverhouding: 13.01%			
(Markt) ontwikkelingen			
Voor de Waddenzee wordt in 2017/2018 een gebiedsagenda opgesteld, waarbinnen de rol van de vereniging steeds belangrijker/groter kan gaan worden.			
Financiële positie			
	01-01-2018	31-12-2018	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 25.000	€ 25.000	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	
Resultaat		€ 0	
Risico's			
Op dit moment worden geen risico's gezien.			

4.6 Grondbeleid

Algemeen

In deze paragraaf grondbeleid voor de begroting staat de wijze waarop de gemeente haar grondbeleid uitvoert en uit gaat voeren centraal. Er wordt een actuele prognose gegeven van de te verwachten resultaten van alle door de gemeenteraad vastgestelde grondexploitaties. Daarnaast worden de financiële risico's voor de vastgestelde grondexploitaties in beeld gebracht.

De afgelopen jaren zijn er ontwikkelingen geweest, die de aanpak van ruimtelijke ontwikkelingen sterk hebben beïnvloed. Deze ontwikkelingen hebben ervoor gezorgd dat de gemeente Den Helder zich heeft bezonnen over haar rollen en activiteiten in de ruimtelijke ontwikkeling van de stad.

Van ontwikkeling naar herontwikkeling

De aandacht van de gemeente is verschoven van de ontwikkeling van uitbreidingslocaties naar de herontwikkeling van de bestaande stad: de stedelijke vernieuwing. Prioriteit wordt gegeven aan de ontwikkeling van het stadshart door Zeestad en de ontwikkeling van de haven. Hiervoor is Port of Den Helder opgericht.

De gemeente kan als één van de grootste eigenaren van vastgoed een prominente rol spelen in de leefbaarheid en herontwikkeling van de stad. Zij kan immers door goed beheer en (her)gebruik van het vastgoed voorkomen dat de omgeving verloedert en kan in andere situaties het in onbruik geraakte vastgoed slopen en zo plaats maken voor nieuwe ontwikkelingen. Om die leidende rol op te pakken zal de gemeente zelf pro-actief moeten handelen bij potentiële ontwikkellocaties. Dit kan enerzijds door deze locaties actief zelf te ontwikkelen, anderzijds kan de gemeente de markt faciliteren zonder er zelf riscodragend in te zitten.

Meer partijen krijgen invloed op ontwikkelingen

Het krachtenveld dat invloed uitoefent op de ontwikkeling van de stad is complexer geworden. Bestaande en toekomstige bewoners willen meer inspraak en ondernemers willen actiever betrokken worden. En natuurlijk willen ontwikkelaars, beleggers en corporaties hun inbreng hebben. Deze ingewikkelde mix van visies, belangen en competenties vraagt om een goede regisseur van het ontwikkelproces.

De gemeente kan haar regierol versterken, door partijen samen te brengen en meer aandacht te geven aan bijzondere ambities die externe partijen niet zelf oppakken. De regie hebben is belangrijker dan het zelf te doen.

Financieel rendement en risicobeheersing komen onder druk

De standaard grondexploitatie voor uitbreidingslocaties is verschoven naar de ontwikkeling van inbreilocaties die over het algemeen meer geld kosten en herontwikkeling waar naar alternatieve financieringsconstructies moet worden gezocht om deze projecten te kunnen financieren. Den Helder moet een balans vinden tussen winst- en verliesgevende ontwikkelingen. Met alleen subsidies kunnen onze ambities niet bereikt worden.

Als onderdeel van een adequate ontwikkelstrategie moet in elk nieuw project een beargumenteerde keuze worden gemaakt over de regierol c.q. productierol die de gemeente Den Helder gaat invullen. Deze keuze wordt mede bepaald door het risicoprofiel en geldelijk en maatschappelijk voordeel dat is te behalen.

Macro-economische invloeden

Het economisch tij is in positieve zin gekeerd. De bouwsector is opgebloeid en er is weer meer vraag naar woningen. De negatieve effecten van voorgaande jaren op de in exploitatie genomen gebieden zijn, waar voorzienbaar, verwerkt in de exploitaties en prognoses. De gronden die niet in exploitatie zijn genomen, zijn afgewaardeerd of in ontwikkeling gebracht. Dit betekent dat er in het kader van de begroting 2018 voldoende mogelijkheden zijn om bij te sturen naar aanleiding van veranderende (markt-) omstandigheden. Ook met een aantrekkelijke markt houdt de gemeente vast aan een terughoudende rol.

Wijze van grondbeleid

Het grond- en vastgoedbeleid is een belangrijk instrument voor een gemeente die zichzelf succesvol wil ontwikkelen in een veranderende wereld. De gemeente kan met haar beleid veel invloed uitoefenen op haar eigen ontwikkelingen en die van andere partijen, waaronder ontwikkelaars, corporaties en ondernemers.

Het grond- en vastgoedbeleid staat in dienst staan van de politieke ambities van de stad. Het is dus geen doel op zichzelf, maar een middel om de visie op de stad te realiseren. Deze visie heeft de gemeente vastgelegd in de Strategische Visie 2020, de programmabegroting en de diverse kaderstellende beleidsvisies. De genoemde documenten geven aan wat de gemeente wil bereiken, oftewel: wat zijn de ambities.

Het grond- en vastgoedbeleid zegt (op een specifiek onderdeel) hoe we deze ambities gaan bereiken. De activiteiten die de gemeente op het gebied van grond en vastgoed onderneemt, zijn te onderscheiden in twee categorieën: transformatie en beheer. Transformatie is het tot stand brengen van ruimtelijke ontwikkelingen. Kerngedachte hierbij is dat de bestaande situatie niet voldoet en dat een verandering dus noodzakelijk is. Beheer is in dit kader het beheren en exploiteren van gemeentelijke vastgoedobjecten. Het doel hiervan is het verhogen van het maatschappelijk en financieel rendement. Het logische verband tussen transformeren en beheer is dat na de realisatie van een ruimtelijke ontwikkeling weer een periode aanbreekt waarin op verantwoorde wijze beheerd moet worden.

In de aanpak van de ruimtelijke ontwikkelingen is uiteraard ingespeeld op de veranderingen uit de omgeving zoals hiervoor omschreven. Op 4 november 2013 is de Nota Grondbeleid 2013 door de raad vastgesteld en hiermee is het kader aangegeven waarbinnen het grondbeleid kan opereren.

Uit de Nota Grondbeleid volgen de volgende ruimtelijke doelstellingen voor het grondbeleid:

1. Realiseren van het centrale beleidskader uit Strategische Visie 2020 en Structuurvisie en de regionale afspraken met betrekking tot volkshuisvesting è prioriteit aan ontwikkeling stadshart, Willemsoord, haven;
2. Afmaken van bestaande projecten die een boekwaarde hebben die moet worden terug verdiend è Willem-Alexander Hof (Julianadorp Oost), Doggerswijk West, OS&O-terrein;
3. Op adequate wijze stimuleren van en omgaan met initiatieven uit de markt, zodat ontwikkelingen mogelijk zijn maar niet ten koste gaan van de centrale ruimtelijke doelstellingen en de overige eigen projecten.

Deze doelstellingen sluiten ook aan op de doelenboom zoals geformuleerd in programma 8 Ruimtelijke en Stedelijke Vernieuwing van de kadernota 2017-2020.

Gronden per 1-1-2016 in ontwikkeling genomen

Onderstaand geven we een analyse van het geprognosticeerde plan resultaat van de per 1 januari 2017 in

exploitatie genomen gronden. Het betreft de projecten Willem-Alexander Hof en Doggerswijk West.

Complex	Boekwaarde complex	Resultaat (NCW)
(negatieve bedragen betekenen voordelig)	31-12	Incl. voorzieningen
<i>Doggerswijk West</i>	Grondexploitatie	-311.000
	Voorziening	0
<i>Willem-Alexanderhof</i>	Grondexploitatie	12.724.000
	Voorziening	-7.315.000
	Totaal	5.098.000

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat gronden die we in exploitatie hebben genomen per 1 januari 2017 (netto contante waarde, NCW) een voordelig resultaat van € 2.781.000 hebben.

Dit resultaat is inclusief de getroffen voorzieningen van € 7.315.000 (voorziening is bepaald op eindwaarde).

Analyse

De grondexploitaties van plangebieden hebben we doorgerekend met parameters voor rente, kostenstijging en opbrengstenstijging om het resultaat van kosten en opbrengsten op einddatum te kunnen berekenen. Vervolgens hebben we het resultaat contant gemaakt (NCW) naar een gewenste peildatum (meestal het begin van het lopend jaar).

We hebben de volgende parameters gehanteerd:

Willem-Alexander Hof: rente 3,08%, kostenstijging 2,0% en de opbrengstenstijging 0%.

Doggerswijk West: rente 3,08%, kostenstijging 1,5% en de opbrengstenstijging 0,5%.

We hebben de grondexploitaties op netto contante waarde gebracht met een disconteringsvoet van 2% conform de nieuwe regelgeving BBV (Besluit Begroting en Verantwoording)

BBV, aangepaste richtlijnen

Gewijzigde regels BBV

De richtlijnen voor de BBV zijn aangepast. Deze richtlijnen zijn een belangrijk instrument om de eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV te bevorderen. Voor de grondexploitaties zijn de volgende richtlijnen, waarvan verwacht wordt dat deze opgevolgd worden, het belangrijkste:

Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken mag de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar bedragen.

De toegestane toe te rekenen rente aan bouwgrond in exploitatie moet worden gebaseerd op de daadwerkelijke te betalen rente over het vreemd vermogen.

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde voor het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties wordt voor alle gemeenten gelijk gesteld.

Bovenstaande richtlijnen zijn verwerkt in de grondexploitaties.

Willem-Alexander Hof

Het financiële resultaat van de huidige grondexploitatie is neutraal. De grondexploitatie gaat uit van een afzet van ca. 30 woningen per jaar. Op dit moment is meer dan 2/3 van de woningen in fase 1 verkocht.

De verwachting is dat fase 1 in 2017 nagenoeg uitverkocht raakt. Gezien de bouwopgave die er nog ligt en het risico dat we daar financieel in lopen, is het gewenst dat de verkoop doorloopt en we een volgende fase oppakken. Een volgende fase is in voorbereiding waarvan start verkoop eind 2017 wordt verwacht. Hierdoor blijft een continue bouwstroom gegarandeerd en blijft de grondexploitatie binnen de financiële, ruimtelijke en juridische kaders zoals is vastgelegd. Doorlopende aandacht voor ontwikkeling van het gebied is nodig op het gebied van marketing en communicatie, tijdelijkheid (het in de etalage zetten van je gebied), de woonproducten zelf (aansluiting op de markt), doorstroming op de woningmarkt.

Doggerswijk West

Per 1 januari 2017 is het voordelig planresultaat € 2.781.000 (NCW). Bedrijvenpark De Dogger ligt volledig bouwrijp gemaakt en ingericht klaar voor de verkoop van de kavels. Er zijn nog geen kavels verkocht. Op korte termijn wordt er ook geen verkoop van de gronden verwacht, omdat er in regionaal verband veel aanbod is. Gezocht wordt of er ook andere mogelijkheden zijn om de grond een positieve bijdrage te laten leveren aan Den Helder en daarmee een (tijdelijke) invulling aan het gebied te geven. Onderdeel van de grondexploitatie is ook de aanleg van een fietspad en een fiets- en voetgangersbrug om de verbinding tussen station Zuid, wijk, scholen en winkels te verbeteren. Op dit moment wordt er over het bedrijventerrein gefietst. Dit is ongewenst. Ook door de komst van het AZC is het wenselijk het fietspad en de brug nu aan te leggen. Ter medefinanciering van de aanleg van brug en fietspad hebben we een provinciale subsidie ontvangen. De aanleg is in 2017.

Risico's

Aan gebieden die we in ontwikkeling nemen, zijn risico's verbonden. Zoals tegenvallende grondverkoop, waardoor de exploitatieperiode langer wordt, afwaardering van de grondprijzen door de actuele marktsituatie en

kostenstijgingen die optreden. Andere voorbeelden van risico's zijn noodzakelijke, onverwachte investeringen en planologische procedures die langer duren en daardoor vertragend en kostenverhogend werken. Om de gevolgen van risico's financieel te kunnen opvangen, maken we hiervoor een reservering in de algemene reserve.

De gehanteerde risicoanalyse bestaat uit een opslag op de nog te maken kosten en een opslag op de nog te realiseren opbrengsten. Hieronder geven we het risico weer van de per 1 januari 2017 in exploitatie zijnde gronden.

Het betreft de gebieden Willem-Alexander Hof en Doggerswijk West.

In de onderstaande tabel hebben we voor de locaties van in exploitatie genomen gronden de risico-opslag en de daaruit voortvloeiende ontwikkelrisico's weergegeven voor de periode na 1 januari 2017.

Complex	te realiseren kosten	te realiseren opbrengsten	Risico-opslag	Ontwikkelrisico
Doggerswijk West	3.275.000	6.422.000	5,0%	485.000
Willem-Alexander Hof	9.476.000	17.763.000	5,0%	1.362.000
Totaal gronden in exploitatie	12.751.000	24.185.000		1.847.000

Wij lopen voor de grondexploitaties een risico op onvoorziene financiële tegenvallers. Het risico is gerelateerd aan de nog te realiseren kosten en opbrengsten. Grootste risico's schillen aan de opbrengstenkant van de projecten.

De opbrengsten zijn later in de tijd gefaseerd dan de investeringen. Een groot deel van de investeringen doen we vooraf (verwervingen, bouwrijp maken ed.) om het mogelijk te maken grond te verkopen en opbrengsten te realiseren. Vertraging in het project en hierdoor het later realiseren van de opbrengsten hebben dan ook een negatief effect op het resultaat van het project.

Per 31-12-2016 hebben we het ontwikkelrisico ingeschat op een bedrag van € 1.847.000. Het totale risico legt een beslag op de algemene reserve en daarmee op de weerstandscapaciteit van de gemeente.

Op basis van de risicoanalyse voor het complex Doggerswijk West hebben we de conclusie getrokken dat er nu geen concreet risico is waarvoor we een (aanvullende) voorziening moeten treffen. We hebben qua ontwikkeling wel onzekerheid over wanneer de kavels van het Bedrijvenpark De Dogger verkocht zullen zijn. Voor het Willem-Alexander Hof ligt dit anders, omdat dit een langdurige exploitatie is waar een groot aantal woningen worden ontwikkeld. Om het verwachte verlies af te dekken hebben we in totaal een voorziening van € 14,5 miljoen getroffen. Naast dit begrote tekort hebben we een ontwikkelrisico van € 1.362.000 berekend. De risico's liggen voornamelijk aan de opbrengstenkant van de exploitatie. Ieder jaar vertraging heeft een negatief rente effect op het resultaat

Gronden per 1-1-2016 niet in exploitatie genomen

We hebben een tweetal potentiële ontwikkelgronden in handen, Vinkenterrein en De Riepel. Gronden die we in het verleden om diverse redenen in handen hebben gekregen. Met name het Vinkenterrein als locatie vlakbij het stadscentrum is interessant voor ontwikkeling.

BBV, aangepaste richtlijnen

BBV, aangepaste richtlijnen

Met betrekking tot eventuele nieuwe grondexploitaties geldt dat de kosten hiervan onder de materiële vaste activa worden geboekt. We kunnen kosten niet op onderhanden werk activeren zolang er nog geen sprake is van een actieve grondexploitatie. Na maximaal vijf jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie danwel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat.

Potentiële ontwikkelgronden zijn het Vinkenterrein en de Riepel. We hebben gemaakte kosten van het Vinkenterrein nu geactiveerd als materiële vaste activa. Het Vinkenterrein heeft nog een boekwaarde van € 42.000. We hebben de Riepel afgewaardeerd.

Vinkenterrein

We hebben in 2015 opdracht gegeven voor de bodemsanering van het Vinkenterrein. Er is geld beschikbaar gesteld vanuit de provincie (ISV-middelen) en gemeente (voorziening bodemsanering). De sanering is in 2016 uitgevoerd. We hebben het terrein voorlopig gevuld met groen en parkeren en met toepassing van burgerparticipatie hebben we het ontwerp van een speel/sportveld vormgegeven. Daarnaast hebben diverse bewoners die rondom het Vinkenterrein wonen, belangstelling geuit om een stukje tuingrond te kopen. We kunnen hieraan deels tegemoet komen, deels moeten we eerst de visie op het Vinkenterrein verder uitwerken om te kijken wat de mogelijkheden zijn voor de verkoop van tuingrond. Dit om de mogelijkheden voor een toekomstige ontwikkeling open te houden.

De Riepel

Voor het verplaatsen van winkelcentrum De Riepel naar het Loopuijtpark (Schoolweg) was vanwege extra kosten in de verplaatsing van het winkelcentrum een gemeentelijke bijdrage nodig. In 2009 hebben we de

restgronden langs de Langevliet aangekocht. De kavel is ca. 3.600 m² groot. We hebben diverse mogelijke invullingen onderzocht, maar niets heeft nog tot een concreet resultaat geleid. Gezien de gunstige ligging naast het grootste winkelcentrum van Julianadorp is de verwachting dat we op lange termijn wel een passende invulling vinden. We hebben de boekwaarde in 2012 afgeboekt, waardoor er nu geen sprake is van directe financiële consequenties.

Risico's

De afgelopen jaren hebben we de niet in exploitatie genomen gebieden afgewaardeerd (De Riepel), overgeheveld naar de staat van activa of verkocht (vastgoed stadshart overig) of het gebied is verkocht (OS&O terrein). Het Vinkenterrein hebben we in het verleden al afgewaardeerd. Hierdoor zijn de risico's nihil.

4.7 Lokale heffingen

Algemeen

De gemeente heft belastingen op grond van diverse bepalingen in de Gemeentewet. De inning van belasting en heffingen heeft de gemeente Den Helder uitbesteed aan de gemeenschappelijke regeling Cocensus. De raad stelt de heffingsverordeningen vast op grond waarvan vanaf 1 januari 2018 Cocensus namens het college de belastingen, heffingen en rechten oplegt

In Den Helder worden de onderstaande belastingen en heffingen opgelegd:

1. onroerende zaakbelastingen;
2. afvalstoffenheffing;
3. rioolheffing;
4. forensenbelasting;
5. toeristenbelasting;
6. leges;
7. lijkbezorgingsrechten;
8. parkeerbelastingen;
9. precariobelasting.

Belastingplichtigen kunnen kwijtschelding aanvragen voor de afvalstoffenheffing. Dit beleid ligt vast in de Verordening op de kwijtschelding 2015.

Vanaf het begrotingsjaar 2017 is het Wijzigingsbesluit Begroting en Verantwoording (Bbv) in werking. Dit houdt in dat in de programma's alleen de kosten worden opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. De kosten van overhead moeten centraal worden begroot. Hierdoor is het niet meer mogelijk om vanuit de taakvelden alle tarieven te bepalen. Door de invoering van deze nieuwe regels dienen de gemeentelijke heffingen/leges van een kostenonderbouwing te worden voorzien. Deze moet worden opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen. De methodiek voor de toerekening van overhead aan de tarieven voor lokale heffingen moet worden opgenomen in de financiële verordening.

De berekening van de tarieven vindt plaats conform de artikelen 12 en 14 van de financiële verordening. Dit houdt in dat bij de kostprijsberekening rekening wordt gehouden met de directe kosten en een percentage kosten van overhead als vervanging van de indirecte kosten. Bij de directe kosten wordt naast de gebruikelijke onderdelen als kapitaallasten, dotaties aan voorzieningen en dergelijke ook rekening gehouden met de loonkosten van de medewerkers betrokken bij het primaire proces. In het overzicht wordt dit samengevat onder de verschillende taakvelden behorende bij de betreffende heffingen en/of leges. Het percentage kosten van overhead wordt bepaald aan de hand van het aantal ondersteunende diensten binnen de desbetreffende afdeling en het aantal direct toe te rekenen uren aan het desbetreffende taakveld in relatie tot het totaal aantal toe te rekenen uren van die afdeling.

Onroerende zaakbelasting

De onroerendezaakbelasting (OZB) is gebaseerd op de waarde van een onroerende zaak. Die waarde stellen we jaarlijks vast met een waarde onroerende zaken (WOZ)-beschikking. In 2018 hanteren we hiervoor de waarde-peildatum van 1 januari 2017. We ramen de opbrengst aan OZB in 2018 inclusief de voorgestelde 1,2% verhoging op € 13.203.000. Sinds 2009 stellen we de tarieven van de onroerendezaakbelastingen vast op een percentage van de WOZ-waarde. Omdat de taxatie waarden nu (juli 2017) nog niet bekend zijn, kunnen we de tarieven 2018 nog niet berekenen (n.n.b).

	2016	2017	2018
Eigenaren woningen	0,1398%	0,1405%	n.n.b
Eigenaren niet-woningen	0,3526%	0,3679%	n.n.b.
Gebruikers niet-woningen	0,3077%	0,3226%	n.n.b.

Afvalstoffenheffing

Op grond van de Wet milieubeheer is de gemeente verplicht de inzameling van huishoudelijke afvalstoffen te organiseren. De aanslagen van de heffing zijn gebaseerd op de gezinssamenstelling. Sinds 2010 voert HVC de afvalinzameling uit. De tarieven voor de afvalstoffenheffing zijn niet kostendekkend. Met ingang van 2017 is dekking vanuit de egalisatie reserve afval niet meer mogelijk. De reserve is uitgeput.

De lasten voor afval stijgen en ondanks toepassing van indexatie zakt het dekkingspercentage verder van 97% in 2017 naar 94% in 2018. Wij komen met een voorstel om het tarief voor de afvalstoffenheffing te verhogen naar een 100% kostendekkendheid.

	2016	2017	2018 incl. inflatiecorrectie	2018 100% kostendekkend
Eenpersoons huishouden	€ 239,70	€ 244,32	€ 248,16	€ 264,36
Meerpersoons huishouden	€ 339,45	€ 353,88	€ 359,40	€ 382,92

Voor 2018 is de opbrengst begroot op € 8.669.000. Bij 100% kostendekkendheid wordt dit € 9.237.000.

Berekening van kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing x € 1.000

Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente:

7.3 Afval	6.443
2.1 Verkeer en vervoer	461
6.3 Inkomensregelingen	500
Belastingen Overig	138

Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen:

7.3 Afval	-80
Netto kosten taakveld	7.542

Toe te rekenen kosten:

Overhead inclusief (omslag)rente	303
BTW	1.392
Totale kosten	9.237

Opbrengst heffingen	-8.669
---------------------	--------

Dekking	94%
----------------	------------

Rioolheffing

De rioolheffing maakt het mogelijk een belasting te heffen voor de kosten die de gemeente maakt voor:

- de inzameling en het transport van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater en de zuivering van huishoudelijk afvalwater;
- de inzameling en de verwerking van het afvloeiende hemelwater;
- het treffen van maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand te voorkomen of te beperken.

Belastingplichtige is de eigenaar van een onroerende zaak die is aangesloten op het rioolnet. De kosten van de rioolheffing zijn in beginsel gebaseerd op de geraamde exploitatielasten volgens het gemeentelijk rioleringsplan voor de periode 2013-2017. Elke vijf jaar wordt het plan geactualiseerd. De actualisatie in 2013 heeft er toe geleid dat in 2013 het tarief naar beneden is bijgesteld. In 2016 is voor de rest van de planperiode het tarief verder verlaagd naar € 157.

Voor 2018-2021 is een nieuw GRP opgesteld. Uitgaande van alle in het nieuwe GRP opgenomen uitgaven en de hoge stand van de egalisatievoorziening riolering zullen wij met een voorstel komen om het tarief voor de rioolheffing te verlagen naar € 130. Het tarief voor 2018 wordt vastgesteld op:

	2016	2017	2018	2018 nieuw
Rioolheffing	€ 157	€ 157	€ 157	€ 130

De opbrengst in 2018 is begroot op € 4.741.000. Indien wordt besloten om het tarief van de rioolheffing te verlagen dan wordt dit in 2018 € 3.936.000.

Berekening van kostendeckendheid van de rioolheffing

x € 1.000

Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente:

7.2 Riool 3.667

Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen:

7.2 Riool

Netto kosten taakveld

Toe te rekenen kosten:

Overhead inclusief (omslag)rente 434

BTW 374

Totale kosten 4.475

Opbrengst heffingen 4.741

Dekking 106%

Forensenbelasting

De gemeente heft forensenbelasting van personen die niet in de gemeente staan ingeschreven en wel beschikken over een gemeubileerde woning in de gemeente. De tarieven zijn afhankelijk van de WOZ-waarde van de woning.

De belasting bij een WOZ-waarde van:	2016	2017	2018
minder dan € 30.000,-	€ 353,50	€ 355,10	€ 359,35
€ 30.000,- doch minder dan € 50.000,-	€ 670,10	€ 673,10	€ 681,20
€ 50.000,- doch minder dan € 75.000,-	€ 756,65	€ 760,05	€ 769,15
€ 75.000,- doch minder dan € 100.000,-	€ 792,10	€ 795,65	€ 805,20
€ 100.000,- doch minder dan € 125.000,-	€ 831,45	€ 835,20	€ 845,20
€ 125.000,- doch minder dan € 160.000,-	€ 872,55	€ 876,50	€ 887,20
€ 160.000,- en meer	€ 905,65	€ 909,75	€ 920,65

We ramen de opbrengst forensenbelasting 2018 inclusief de tariefverhoging van 1,2 % op € 690.627.

Toeristenbelasting

De gemeente heft toeristenbelasting voor het verblijf met overnachting door personen die niet in de gemeente staan ingeschreven. De verhuurder van de accommodatie is belastingplichtig.

	2016	2017	2018
Tarieven per persoon per nacht	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,27

Wij ramen de totale opbrengst toeristenbelasting voor 2018 op € 683.335.

Bouwleges

Berekening van kostendeckendheid van bouwleges

x € 1.000

Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente:

8.3 Wonen en bouwen 513

Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen:

8.3 Wonen en bouwen

Netto kosten taakveld 513

Toe te rekenen kosten:

Overhead inclusief (omslag)rente 428

Totale kosten	941
Opbrengst heffingen	-938
Dekking	100%

Overige Leges

De gemeente heft leges voor verschillende diensten die we verstrekken. We doen dit op grond van artikel 229 van de Gemeentewet en op grond van de legesverordening.

We ramen de opbrengst aan diverse leges, inclusief de voorgestelde 1,2 % in 2018 op specificatie:

Burgerzaken € 1.094.000
 Leges bijzondere wetten € 70.000
 Leges overige vergunningen € 26.000

Berekening van kostendekkendheid van de leges algemeen x € 1.000

Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente:

0.2 Burgerzaken	1.479
1.2 Openbare orde en veiligheid	255
2.1 Verkeer en vervoer	77

Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen:

Netto kosten taakveld	1.812
-----------------------	-------

Toe te rekenen kosten:

Overhead inclusief (omslag)rente	3.327
----------------------------------	-------

Totale kosten	
Opbrengst heffingen	-1.189
Dekking	36%

Lijkbezorgingsrechten

Deze heffing is een vergoeding voor diensten van de gemeente. Er zijn meerdere tarieven voor het begraven en de huur van graven en urnennissen. De opbrengst 2018 inclusief de voorgestelde verhoging met 1,2 % ramen we op € 334.426. De laatste jaren daalde het aantal begrafenissen en nam het aantal crematies toe. Deze dalende trend zal zich de komende jaren voortzetten, wat leidt tot lagere inkomsten. Bovendien zorgt een structurele afname in het aantal verlengingen van huur van graven ten gevolge van hoge graftarieven ook voor verminderde inkomsten graf- en begraafrechten.

Berekening van kostendekkendheid van de lijkbezorgingsrechten x € 1.000

Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente:

7.5 Begraafplaatsen	422
---------------------	-----

Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen:

7.5 Begraafplaatsen	-6
Netto kosten taakveld	416

Toe te rekenen kosten:

Overhead inclusief (omslag)rente	118
----------------------------------	-----

Totale kosten	514
Opbrengst heffingen	-334
Dekking	63%

Parkeerbelasting

Vanaf december 2016 wordt een proef met gratis parkeren in het centrum uitgevoerd. Deze wordt in de loop van 2018 geëvalueerd. Aan de hand van de uitkomst zal het nieuwe parkeerbeleid, eind 2018 worden vastgesteld zodat we dit begin 2019 kunnen invoeren.

Hierdoor zijn er in 2018 geen inkomsten uit parkeerbelasting te verwachten. De inkomsten uit abonnementsgelden parkeergarages (€ 30.000,-) en ontheffingen blauwe zones (€ 20.000,-) worden geraamd op € 50.000,-.

Berekening van kostendekkendheid van de parkeergelden x € 1.000

<i>Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente:</i>	
2.2 Parkeren	938
<i>Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen:</i>	
2.2 Parkeren	-42
Netto kosten taakveld	896
<i>Toe te rekenen kosten:</i>	
Overhead inclusief (omslag)rente	39
Totale kosten	915
Opbrengst heffingen	-376
Dekking	41%

Precariobelasting

Precariobelasting is een vergoeding voor voorwerpen van derden die onder, op, of boven gemeentegrond staan. We ramen de fiscale opbrengst in 2018 inclusief de voorgestelde verhoging van 1,2 % op € 40.200.

Samenvatting

Belasting/heffing	Geraamde opbrengst 2018
Onroerende-zaak belastingen	€ 13.203.462
Afvalstoffenheffing	€ 9.237.000
Rioolheffing	€ 3.936.000
Forensenbelasting	€ 690.627
Toeristenbelasting	€ 683.335
Leges burgerzaken	€ 1.093.803
Leges omgevingsvergunning	€ 938.293
Leges overige vergunningen	€ 69.886
Lijkbezorgingsrechten	€ 334.426
Parkeerbelastingen	€ 375.877
Precariobelasting	€ 40.200
Totaal	€ 30.602.909

4.8 Subsidies

Subsidies gemeente Den Helder 2018

Conform artikel 9h van de financiële verordening van de gemeente Den Helder dient er in de begroting en jaarrekening een overzicht te worden opgenomen van de verstrekte subsidies. Het onderstaande overzicht is op basis van het subsidievolgstelsel opgesteld en geeft de belangrijkste subsidieverstrekingen weer in 2018.

Omschrijving gesubsidieerde instelling	Omschrijving subsidiedoel	2017	2018
		werkelijk	prognose
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning			
Stichting ondernemen aan zee	Ondernemersfonds	523.465	527.234
Stichting Top van Holland	Promotie en informatievoorziening Den Helder + tsr/sail	55.000	55.396
Programma 3 Economische zaken			
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V	Uitvoering regionaal economisch beleid in NHN	133.954	134.919
Stichting Strandexploitatie Noordkop	Verzorgen schoon en veilig strand	322.250	324.570
Stichting Top van Holland	Economische stimulering en budget toerisme	35.000	35.252
Programma 5 Sport Cultuur en Recreatie			
Stichting Lokale Omroep Stichting Den Helder	Verzorgen lokaal media-aanbod	58.225	58.854
Stichting Kopgroep Bibliotheken	Exploitatie Bibliotheek	1.612.472	1.624.082
Stichting Museumhaven Willemsoord Den Helder	Restauratie,beheer en exploitatie nautische monumenten Museumhaven Willemsoord	79.468	80.040
Stichting Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers	Exploitatie Reddingsmuseum	166.858	168.059
Stichting Schouwborg de Kampanje	Culturele activiteiten de Kampanje	1.615.621	1.627.253
Stichting Top van Holland	cultuurmakelaar en monumentendag	32.000	32.230
Stichting Triade	Aanbod kunsteducatie en culturele activiteiten	1.078.628	1.086.394
Deelsubsidies Sportverenigingen	Bevorderen toetreden bepaalde leeftijdsgroepen	293.529	295.642
Evenementenbudget	Uitvoering evenementen	131.760	132.709
Stichting Beheer Multifunctioneel Centrum Julianadorp	Exploitatie MFC Julianadorp	62.663	63.114
Stichting Sportservice Noord-Holland	Bewegingsonderwijs basisscholen, sportloket en aangepast sporten	380.888	383.630
Woningstichting Den Helder	Coördinatie en beheer MFC nieuw Den Helder	81.180	81.764
Programma 6 Sociaal Domein			
Hortus Overzee	dagbesteding /sociale activering / re-integratie	280.000	282.016
Het Buurtcollectief	met een grote afstand tot de arbeidsmarkt;	89.399	90.043
Parnassia Groep	Totaalpakket verslavingszorg	866.666	872.906
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Hollands Noorden	Jeugdgezondheidszorg, opvoedondersteuning, advies- en steunpunt huiselijk geweld	307.130	309.341
Humanitas	Home Start/Maatschappelijk project/Vrijwillig thuiszorg	223.607	225.217
Reclassering Nederland	Nazorg Ex-gedetineerden	80.085	80.662
Stichting Blijf van m'n Lijf Den Helder	Ambulante woonbegeleiding en 24 uren opvang	705.424	710.503
Stichting Kopgroep Bibliotheken	VVE onderwijs achterstanden beleid	19.990	19.990
Stichting MEE & de Wering	Diverse maatschappelijke programma's	2.674.063	2.693.316
Stichting DNO Maatschappelijke opvang Noord-Holland Noord	Ambulante woonbegeleiding en 24 uren opvang	935.949	942.688
Stichting Geestelijke Gezondheidszorg Noord-Holland Noord	Collectieve preventie / outreachende aanpak / inloop GGZ	263.619	265.517
Stichting Internationaal Vrouwenwerk Den Helder (IVC)	Bevordering redzaamheid en participatie	138.415	139.412
Stichting Jeugdsportfonds Den Helder	Sportactiviteiten voor kinderen die opgroeien in een minimaomgeving	65.000	65.468
Stichting Jeugd Onderwijs en Cultuurfonds Den Helder	Sportactiviteiten voor kinderen die opgroeien in een minimaomgeving	45.000	45.324
Stichting Kinderopvang Den Helder	Reguliere peuteropvang en VVE	840.841	840.841
Stichting Kopwerk	Plusvoorziening kleuters	72.000	72.000
Stichting Mantelzorgcentrum	Mantelzorgondersteuning	224.675	226.293
Stichting Parlan	Jeugdhulp in de wijk/schoolmaatschappelijkwerk vo	678.774	683.661
Stichting Sportservice Noord-Holland	Jogg en gezonde leefstijl	50.382	50.745
Stichting Anna Paulowna B.V. Peuterspeelzaal (kappio)	Peuteropvang en VVE	263.006	263.006
Stichting RCO de Hoofdzak	project team van ervaringsdeskundigen / cliëntenondersteuning	53.998	54.387
Stichting Scholen aan Zee	Stagebureau maatschappelijke stage	70.000	70.000
Vriend B.V.	Vraaggerichte hulp aan mensen met een psychische en/of sociale beperking	108.000	108.778
Stichting Vrijwaard	Ontmoeting, activiteiten en welzijn ouderen	80.487	81.067
Programma 7 Volksgezondheid en Milieu			
Stichting Helderse Vallei	Bevorderen natuurbeleving en-educatie	679.318	684.209

4.9 Toezichtinformatie

1. Inleiding

Doel van de Wet revitalisering generiek toezicht is het interbestuurlijk toezicht (het toezicht van hogere bestuurslagen op lagere bestuurslagen) te vereenvoudigen, transparanter te maken en bestuurlijke drukte te verminderen. De wet herbevestigt de positie van de gemeenteraad als eerste orgaan dat toezicht houdt op het college. Als de horizontale verantwoording van het college naar de raad adequaat is en de raad zijn controlerende rol goed vervult, blijven de toezichthouders rijk en provincie (meer) op afstand.

Voor de wetten waar de provincie Noord-Holland actief interbestuurlijk toezicht op uitoefent, staat in deze paragraaf kort de voortgang van de verbeteracties die genoemd waren in de jaarrekening 2016. Ook geven we de speerpunten voor 2018.

2. Toezichtinformatie op www.waarstaatjegemeente.nl

Op <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Toezichtinformatie--cgd7jggj3EhjS4/> staat de toezichtinformatie over het voorgaande jaar (selecteer indien nodig eerst de gemeente Den Helder). Deze informatie helpt de raad bij het controleren van het college op de uitvoering van de medebewindstaken. Sinds 2016 breiden we de aangeboden informatie stapsgewijs uit. De nu aangeboden thema's zijn woon- en leefklimaat, dienstverlening, onderwijs, kinderopvang, gezondheid en veiligheid en leefbaarheid.

3. Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) regelt de omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu.

De stand van zaken van de (verbeter)acties is:

(Verbeter)actie	Stand van zaken juni 2017
Rond maken cyclus van beleid t/m evalueren	Het Handhavingsuitvoeringsprogramma 2017 is op 14 maart 2017 door het college vastgesteld en middels raadsinformatiebrief RI17.0023 ter kennisname aan de raad aangeboden.
Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) (inwerking getreden op 14 april 2016).	De raad heeft op 19 december 2016 de Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht (Verordening VTH- taken vastgesteld. Voor de uitvoering van de complexe milieutaken zijn daarbij de kwaliteitscriteria 2.1. vastgesteld. Voor de kwaliteit van overige taken wordt door het college een beleidsparagraaf voorbereid.
Communicatie over verbod asbestdaken	De in juni geplande publicatie omtrent asbestdaken zal later dit jaar worden gepubliceerd.

Voor 2018 zijn onze speerpunten:

Het evalueren van het strategische handhavingsbeleid 2015-2018 en het maken van een nieuwe strategisch handhavingsbeleid voor de vier jaren na het jaar 2018. Door een wetwijziging welke op 1 juli 2017 in is gegaan dient er ook voor vergunningverlening strategisch beleid te worden gemaakt. Dientengevolge zal er in het jaar 2018 voor de jaren 2019-2022 een integrale nota strategisch Vergunningen, Toezicht en Handhavingsbeleid worden voor

4. Wet ruimtelijke ordening (Wro)

Rijk, provincies en gemeenten leggen in ruimtelijke plannen vast hoe Nederland er nu en in de toekomst uit ziet. In de Wro en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is onder meer vastgelegd hoe de lokale overheden met bestemmingsplannen moeten omgaan en hoe deze zo nodig moeten worden aangepast. Ook biedt de Wro de regels voor coördinatie, schadevergoeding en grondexploitatie.

De stand van zaken van de (verbeter)acties is:

(Verbeter)actie	Stand van zaken juni 2017
Zorgen dat alle bestemmingsplannen jonger zijn dan 10 jaar	
Zorgen dat een zo groot mogelijk deel van het grondgebied voorzien is van een digitaal ontsloten bestemmingsplan	
Anticiperen op Omgevingswet	

Voor 2018 zijn onze speerpunten: .....

5. Archiefwet

Overheidsorganisaties moeten voldoen aan een aantal wettelijke verplichtingen voor hun archiefvorming en -beheer. Ook digitale informatie valt onder de werking van deze regels. De Archiefwet regelt dit..

(Verbeter)actie	Stand van zaken juni 2017
Wegwerken van archiefachterstanden en voorbereiden digitalisering van documentstromen en bewerken bouwvergunningen	Lopende archiefachterstanden worden gestaag weggewerkt, de bouwvergunningen tot en met 2010 zijn inmiddels vervoegd overgedragen aan het Regionaal Archief te Alkmaar en digitaal op te vragen via een webportaal (E-loket bouwdoossiers). De gemeente Den Helder heeft hiermee de volledige dienstverlening van deze dossiers uitbesteed en loopt hiermee voorop in de regio.
Digitale duurzaamheid in relatie tot het e-depot en het RHCA	Meegewerkt aan verkenning en vooronderzoek, Den Helder draait mee in het project ('Voorbereiding aansluiting E – Depot' i.s.m. Regionaal Archief) als 'koploper gemeente'. Planning is een werkend E-Depot in 2018. Businesscase opgesteld, Den Helder test samen met het regionaal archief binnenkort de eerste processen.
Het project zaakgericht werken	Loopt prima op schema, eerste fasen afgerond nu verder met o.a. subsidieprocessen, bestuurlijke besluitvorming en twee pilot processen in het Sociaal Domein. Fase drie in voorbereiding, subsidieprocessen afgerond
Archiefruimte beter op orde	Voldaan aan de aanbevelingen van de archiefinspecteur, nieuwe inspectie begin 2017. Bestanden zijn opnieuw geordend en de vernietiging van stukken is op schema. Oriëntatie op nieuwe ruimte ivm verbouw gemeentehuis

Voor 2018 zijn onze speerpunten:

Zaakgericht Werken, Digitale Duurzaamheid en verdere digitalisering documentstromen.

6. Externe Veiligheid

Externe veiligheid gaat over het Besluit risico's zware ongevallen (Brzo) en het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi). De provincie beoordeelt het thema externe veiligheid niet afzonderlijk, maar in samenhang met het thema Omgeving (Wabo en Wro). Met ingang van 1 januari 2016 is de wetgeving veranderd: de provincies in plaats van gemeenten zijn bevoegd gezag voor alle Brzo-inrichtingen in Nederland.

Speerpunt is het vaststellen beleidsvisie Externe Veiligheid nadat de NAM-contouren definitief zijn vastgesteld en het luchthavenbesluit is genomen.

Bijlagen

1. Meerjaren investeringsplan 2017-2020

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
<u>Economisch nut:</u>				
Tractor 210	52			
Tractor 211	50			
Tractor 224	65			
Netwerk	100			
Noodstroomvoorziening	100			
Servers en storage	100			
Software	150			
Werkplekken	215			
Gemalen bouwkundig	34			
Gemalen mechanisch	29			
Persleiding	138			
Vrijverval cf nieuw GRP	724			
Auto 116 vrachtauto kraan	155			
Meubilair	40			
Renovatie stadhuis	4.000			
Persleiding		138		
Vrijverval cf nieuw GRP		724		
Gemalen bouwkundig		34		
Gemalen mechanisch		29		
Citroën Jumper 105 (1-VKG-91)		55		
Auto 117 Ford Ranger 8-VKL-22		52		
Auto 147 ov 4-VBJ-04		55		
Tractor 223		52		

Tractor 226	52	
Maaimachine 5301	80	
Netwerk	100	
Servers en storage	100	
Software	100	
Werkplekken	450	
Narrow casting	30	
Klantbegeleidingszuil	45	
Microfoons raad	115	
Meubilair	40	
Tractor 214		60
Persleiding		138
Vrijverval cf nieuw GRP		724
Gemalen bouwkundig		34
Gemalen mechanisch		29
Software		150
Landmeten/Cad		90
Beveiliging		60
Servers en storage		200
Netwerk		100
Noodstroomvoorziening		100
Telefonie/Mobile Devices		300
Meubilair		40
Vervanging toplaag handbalveld JHC		40
Vervanging onderbouw handbalveld JHC		79
5101 Heftruck Toyota		19
Houtversnipperaar 8500 (oude 265)		45
Vrijverval cf nieuw GRP		724
Gemalen bouwkundig		34
Gemalen mechanisch		29
Persleiding		138
Meubilair		40
Software		250
Servers en storage		350
Netwerk		100
Noodstroomvoorziening		100
Werkplekken		215
Microfoons raad		115
Narrow casting		30
<u>Maatschappelijk nut:</u>		
Polderweg	450	
Vervanging toplaag Cruyff Court Nw DH		153

Eindtotaal	6.402	2.251	2.316	2.170
-------------------	--------------	--------------	--------------	--------------

2. Staat van reserves en voorzieningen

Naam	Begin-saldo 2017	Toevoeging 2017	Onttrekking 2017	Saldo 31/12/2017	Toevoeging 2018	Onttrekking 2018	Saldo 31/12/2018
Algemene reserve	25.568	5.184	6.169	24.583	135	571	24.146
Totaal Algemene reserve	25.568	5.184	6.169	24.583	135	571	24.146
Nieuwbouw stadhuis	1.702		802	900		250	650
Multicultureel centrum	26		26				
Winst de Nollen	61		61				
woonomgeving de Schooten	413		120	293			293
Res.Ontwikk.fnds.M3clust.	200			200			200

Res. Strategische Visie	8.009	2.751	3.636	7.124		3.675	3.448
Res Drooghe Weert	232			232		200	32
Revolv.fnds duurz.openbv.verl.	120		40	80			80
Res.co.-fin.Casino	542		542				
Res.Inricht.A.Pieckplein	808		756	52			52
Res. Noorderhaaks	2.016		800	1.216			1.216
Res. Bijdrage locatie RWS+	1.600			1.600			1.600
Res. EFRO		200		200		100	100
Totaal Beleidsprioriteiten	15.728	2.951	6.782	11.897		4.225	7.671
Kunstopdr./aank.kunstvoorwerpe	126			126			126
Monumenten	272			272			272
B.N.L.S.	72			72			72
Bovenwijkse voorzieningen	133			133			133
Res bodemsanering	543	120	111	552	120	25	647
Res.frictiefonds	310		310				
eg.res..onderw.huisvest.	4.223	261	662	3.822		393	3.429
Totaal Meerjarig beleid	5.678	381	1.082	4.977	120	418	4.678
Herontw.Lidwina	788			788			788
DIVMAG - terrein	227			227		25	202
Aankopen SH wet Voorkeursrecht	1.943		121	1.821		63	1.759
Res.Particip. / werkdeel WWB	40		40				
Res.Sociaal Domein	10.160		636	9.524	3.819	3.439	9.904
Af te stoten Gem.vastgoed	464			464			464
Totaal Buffer voor risico's	13.621		797	12.824	3.819	3.527	13.116
Blankmanstr.woonwagens	98		13	85		13	72
Duinen Noordkop	172		12	160		12	147
Verpl.kinderboerderij	295		18	277		18	260
Egal.res.Nieuwbouw Stadhuis	1.058			1.058			1.058
Egal.res.Expl.Parkeren	494			494			494
Totaal Egalisatiereserves	2.117		43	2.074		43	2.031
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	1.670	67	127	1.610	60	112	1.558
Onderw.cluster Pasteurstraat	2.233	89	153	2.169	80	144	2.105
Parkeerterrein de Schooten kap lasten		120		120	4	7	117
Polderweg kap lasten					450		450
A. Pieckplein kap lasten		756		756	28	47	737
Noorderhaaks kap lasten		800		800	30	50	780
Totaal Technische reserve	3.903	1.832	280	5.456	653	360	5.748
Totaal Alle Reserves	66.615	10.348	15.153	61.810	4.727	9.145	57.391

Naam	Begin -saldo 2017	Toevoeging 2017	Onttrekking 2017	Saldo 31/12/2017	Toevoeging 2018	Onttrekking 2018	Saldo 31/12/2018
Egalisatievoorziening riolering	7.573	231		7.804	142		7.946
Totaal egalisatievoorzieningen heffingen	7.573	231		7.804	142		7.946
Egalisatie voorziening onderhoud gebouwen	3.826	503	1.007	3.322	922	1.500	2.744
Onderhoud sportaccommodaties	692	94	190	596	94	85	605
Onderhoud AED's	25	5		30	5		36
Onderhoud watergangen	669			669			669
Totaal Kostenegalisatievoorzieningen	5.213	603	1.198	4.618	1.022	1.586	4.054
Wachtgeld voormalige wethouders	271		271				
Waterbreed	1.532	286	258	1.561	286	433	1.415
Kst vml. Personeel	21			21			21
Watertoren	600			600			600
Totaal voorzieningen voor risico's	2.424	286	528	2.182	286	433	2.036
Totaal voorzieningen	15.210	1.120	1.726	14.604	1.450	2.018	14.036

Naam	Saldo 31/12/2018	Toevoeging 2019	Onttrekking 2019	Saldo 31/12/2019	Toevoeging 2020	Onttrekking 2020	Saldo 31/12/2020	Toevoeging 2021	Onttrekking 2021	Saldo 31/12/2021
Algemene reserve	24.146		2.964	21.183		2.648	18.534		2.577	15.958
Totaal Algemene reserve	24.146		2.964	21.183		2.648	18.534		2.577	15.958
Nieuwbouw stadhuis	650		120	530		120	410		120	290
Multicultureel centrum										
Winst de Nollen										
woonomgeving de Schooten	293			293			293			293
Res.Ontwikk.fnds.M3clust.	200			200			200			200
Res. Strategische Visie	3.448			3.448			3.448			3.448
Res Drooghe Weert	32			32			32			32
Revolv.fnds duurz.openbv.verl.	80			80			80			80
Res.co.-fin.Casino										
Res.Inricht.A.Pieckplein	52			52			52			52
Res. Noorderhaaks	1.216			1.216			1.216			1.216
Res. Bijdrage locatie RWS+	1.600			1.600			1.600			1.600

Res. EFRO	100			100			100			100
Totaal Beleidsprioriteiten	7.671		120	7.551		120	7.431		120	7.311
Kunstopdr./aank.kunstvoorwerpe	126			126			126			126
Monumenten	272			272			272			272
B.N.L.S.	72			72			72			72
Bovenwijkse voorzieningen	133			133			133			133
Res bodemsanering	647	120		767	120		887	120		1.007
Res.frictiefonds										
eg.res..onderw.huisvest.	3.429		375	3.054		344	2.709		246	2.464
Totaal Meerjarig beleid	4.678	120	375	4.423	120	344	4.199	120	246	4.073
Herontw.Lidwina	788			788			788			788
DIVMAG - terrein	202			202			202			202
Aankopen SH wet Voorkeursrecht	1.759		63	1.696		63	1.633		63	1.571
Res.Particip. / werkdeel WWB										
Res.Sociaal Domein	9.904	4.385	3.915	10.374	3.658	3.621	10.411	3.689	3.495	10.605
Af te stoten Gem.vastgoed	464			464			464			464
Totaal Buffer voor risico's	13.116	4.385	3.978	13.524	3.658	3.684	13.498	3.689	3.557	13.629
Blankmanstr.woonwagens	72		13	59		13	46		13	33
Duinen Noordkop	147		12	135		12	123		12	111
Verpl.kinderboerderij	260		18	242		18	224		18	207
Egal.res.Nieuwbouw Stadhuis	1.058			1.058			1.058			1.058
Egal.res.Expl.Parkeren	494			494			494			494
Totaal Egalisatiereserves	2.031		43	1.988		43	1.945		43	1.902
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	1.558	45	97	1.507	44	96	1.455	38	90	1.403
Onderw.cluster Pasteurstraat	2.105	61	125	2.042	59	123	1.978	51	115	1.914
Parkerterrein de Schooten kap lasten	117	3	6	114	3	6	111	3	6	108
Polderweg kap lasten	450	13	24	439	13	24	428	11	22	416
A. Pieckplein kap lasten	737	21	40	718	21	40	699	18	37	680
Noorderhaaks kap lasten	780	23	43	760	22	42	740	19	39	720
Totaal Technische reserve	5.748	166	335	5.579	161	330	5.410	141	310	5.241
Totaal Alle Reserves	57.391	4.672	7.815	54.248	3.939	7.170	51.018	3.949	6.852	48.115

Naam	Saldo 31/12/2018	Toevoeging 2019	Onttrekking 2019	Saldo 31/12/2019	Toevoeging 2020	Onttrekking 2020	Saldo 31/12/2020	Toevoeging 2021	Onttrekking 2021	Saldo 31/12/2021
Egalisatievoorziening riolering	7.946	181		8.128	219		8.347	262		8.608
Totaal egalisatievoorzieningen heffingen	7.946	181		8.128	219		8.347	262		8.608
Egalisatie voorziening onderhoud gebouwen	2.744	922	1.106	2.559	922	926	2.555	922	927	2.550
Onderhoud sportaccommodaties	605	94	106	594	94	290	398	94	37	456
Onderhoud AED's	36	5		41	5		46	5		51
Onderhoud watergangen	669			669			669			669
Totaal Kostenegalisatievoorzieningen	4.054	1.022	1.212	3.863	1.022	1.216	3.669	1.022	964	3.727
Wachtgeld voormalige wethouders										
Waterbreed	1.415	286		1.701	130		1.832			1.832
Kst vml. Personeel	21			21			21			21
Watertoren	600			600			600			600
Totaal voorzieningen voor risico's	2.036	286		2.322	130		2.452			2.452
Totaal voorzieningen	14.036	1.489	1.212	14.313	1.371	1.216	14.468	1.283	964	14.788

3. Beleidskaders

Bijlage 3: Beleidskaders

In onderstaand overzicht zijn per programma de geldende beleidskaders weergegeven:

Programma 1: Bestuur en ondersteuning

- Lokaal Integraal Veiligheidsbeleid 2015-2018 (2015);
- Veiligheidsjaarplan 2016 (2015);
- Nota strategisch handhavingsbeleid 2015-2018 (2015)
- Uitvoeringsprogramma Handhaving 2016 (2015)
- Beleidsplan Veiligheidsregio NHN 2015-2018 (2015)
- Handhaving en preventieplan drank en Horeca (2015)
- Welstandsnota (2015)
- Kamerverhuurverordening, inclusief uitwerking (2015)
- Veiligheid in Sociaal Domein (Ketenhuis, 2014);
- Damoclesbeleid (2016)
- Het regionale Hennepconvenant (2014)
- Het horecaconvenant (2014)
- De nota 'Herijking lokaal softdrugsbeleid (2013)
- Het Havenbreedbeveiligingsplan (2013)
- Strategische Visie 2020

- Parkeervisie Den Helder 2016-2019 (nog vast te stellen)

Programma 2: Openbare ruimte

- Visie 'Nieuw perspectief op de openbare ruimte'
- Beheerplan Stedelijk groen (2014-2017) - vastgesteld op 18 november 2013;
- Beheerplan Bomen (2013-2016) - vastgesteld op 17 december 2012;
- Leidraad bestendig beheer gemeentelijke groenvoorzieningen (2011-2015).
- Beheerplan Openbare verlichting (2011-2015)
- Beleidsplan Openbare Verlichting (2014-2018)
- Beheerplan voor Wegen (2013-2017)
- Beheerplan voor Civiele Kunstwerken (2013-2017)
- Beheerplan Spelen (2013-2016)
- Beheerplan Verkeertekens en Straatmeubilair (2013-2016)
- Beleidskader openbare ruimte

Programma 3: Economische Zaken

- Evenementennota en subsidieverordening Publieksactiviteiten
- Kadernota Detailhandel (2007)
- Nota Recreatie & Toerisme (2008)
- Den Helder en ondernemen (2010)

Programma 4: Onderwijs

Integraal Huisvestingsplan 2015-2020

Programma 5: Sport, Cultuur en recreatie

- Visie Cultuur kleurt het leven!
- Beleidskader Cultuur (vast te stellen in 2016)
- Sportbesluit, tarieven en subsidies sportverenigingen (1 februari 2010)
- Kadernota Sportbeleid 2013-2016
- Beleidsnota Cultuurhistorische Waarden

Programma 6: Sociaal Domein

Beleidsplannen, nota's

- "Voor elkaar, met elkaar", strategische visie op de drie transities en transformatie binnen het sociaal domein Kop van Noord-Holland (2014)
- "Met Kop en schouders", uitwerking strategische visie op de drie transities binnen het sociaal domein Kop van Noord-Holland (2014)
- "Naar een vitale samenleving", transitieplan Sociaal Domein (sept. 2014)
- Stedelijk Kompas Kop van Noord-Holland
- Nota Lokaal volksgezondheidsbeleid 2013-2016
- Kadernotitie aanpak jeugd, alcohol en drugs 2012-2015
- Beleidsplan gemeentelijke schuldhulpverlening 2012-2015
- Nota Wet werk en bijstand 2004
- Beleidsnota minimabeleid
- Kadernota 'Meedoen in de Wsw'
- Projectplan aanpak ouderenmishandeling Noord Holland Noord 2013-2014

Regelingen, convenanten, protocollen

- Handelingsprotocol voor het Advies- en Meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling 'Veilig Thuis' (VNG, nov. 2014)
- Samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis NHN en de sociaal teams van regio Kop van Noord-Holland (april 2016)
- Casusregie en hulpverlening tijdens het tijdelijk huisverbod Noord-Holland-Noord (jan. 2016)
- Calamiteitenprotocol Jeugd Den Helder
- Samenwerkingsprotocol jeugdhulp onder dwang Kop van Noord-Holland (nov. 2014)
- Samenwerkingsafspraken Beschermingstafel Kop van Noord-Holland (nov. 2014)
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Noord-Holland Noord
- Gemeenschappelijke regeling GGD Hollands Noorden
- Convenant Samenwerking in de jeugdketen Kop van Noord-Holland
- Convenant gemeenten in de Kop van Noord-Holland met huisartsen, jeugdartsen en medische specialisten in de regio (dec 2014)
- Convenant gegevensuitwisseling en bescherming persoonsgegevens binnen het sociaal domein gemeente Den Helder (dec. 2014)
- Aanvullende samenwerkingsafspraken tussen de GI's en gemeenten in de kop van NH per 1-1-2015
- Samenwerkingsovereenkomst Zelfstandigenloket Alkmaar e.o.
- Gemeenschappelijke regeling Gesubsidieerde arbeid Kop van Noord-Holland

Verordeningen, beleidsregels, besluiten

- Afstemmingsverordening IOAW/IOAZ 2013
- Afstemmingsverordening Participatiewet
- Afstemmingsverordening WIJ
- Afstemmingsverordening WWB 2013
- Algemene subsidieverordening 2013
- Beleidsregel Bedrag vergoeding meerkosten maaltijdverstrekking
- Beleidsregel Bestuurlijke boete Participatiewet, IOAW en IOAZ
- Beleidsregel Bijstandsverlening bij eigen woningbezit
- Beleidsregel Bijzondere bijstand duurzame gebruiksgoederen, verhuiskosten en overige inrichtingskosten
- Beleidsregel Briefadres gemeente Den Helder 2016
- Beleidsregel collectieve zorgverzekering minima

- Beleidsregel Commerciële huurprijs of kostgeld
- Beleidsregel Compensatie alleenstaande ouderkop
- Beleidsregel Compensatie loonkosten
- Beleidsregel Compensatie verplicht eigen risico zorgverzekering
- Beleidsregel Draagkrachtberekening bijzondere bijstand
- Beleidsregel Eigen bijdrage kinderopvang sociaal-medische indicatie
- Beleidsregel Eigen bijdrage (semi-)residentiële opvang
- Beleidsregel Geldlening woonlasten tijdens detentie
- Beleidsregel Hoogte bijzondere bijstand 18 t/m 20 jarigen in inrichting
- Beleidsregel Hoogte bijzondere bijstand 18 t/m 20 jarigen uitwonend
- Beleidsregel Loonkostensubsidie Participatiewet
- Beleidsregel Marginale zelfstandigen en bijstand
- Beleidsregel noodfonds
- Beleidsregel onverantwoord interen vermogen
- Beleidsregel Saldo lopende rekening bij vermogensvaststelling
- Beleidsregel Schoolverlaters
- Beleidsregel schuldhulpverlening Den Helder
- Beleidsregel Terug- en invordering
- Beleidsregel Toepassing subsidieplafond bij voorschoolse voorzieningen
- Beleidsregel Vergoeding eigen bijdrage kinderopvang
- Beleidsregel Verhaal
- Beleidsregel Verlaging bijstand in verband met woonsituatie
- Beleidsregel Vrijlating giften
- Beleidsregel Vrijlating inkomsten
- Beleidsregel Vrijwilligerswerk
- Beleidsregel Woonkostentoeslag woning in eigendom
- Beleidsregel Woonkostentoeslag woning in huur
- Beleidsregels Bijzondere Bijstand medische kosten
- Beleidsregels Jeugdhulp Den Helder 2016
- Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning Den Helder 2016
- Besluit Criteria subsidie deskundigheidsbevordering vrijwilligers
- Besluit maatschappelijke Ondersteuning en Jeugdhulp Den Helder 2016
- Handhavingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2013
- Kwijtscheldingsverordening 2015
- Maatregelenverordening IOAW en IOAZ 2011
- Participatieverordening
- Re-integratieverordening Participatiewet
- Toeslagenverordening WWB 2012 - 2
- Verordening Cliëntenparticipatie WWB 2012
- Verordening cliëntenparticipatie Wsw
- Verordening Individuele Inkomenstoeslag Participatiewet
- Verordening Individuele studietoelage
- Verordening inrichting antidiscriminatievoorziening gemeente Den Helder
- Verordening Jeugdhulp Den Helder 2016
- Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2009
- Verordening leerlingenvervoer 2004
- Verordening langdurigheidstoeslag 2012 - 2
- Verordening Loonkostensubsidie Participatiewet
- Verordening maatschappelijke ondersteuning Den Helder 2016
- Verordening persoonsgebonden budget WSW
- Verordening Tegenprestatie Participatiewet
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive Participatiewet
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive WWB
- Verordening vestiging alleenrecht participatievoorzieningen 2010
- Verordening Wet inburgering 2010

Programma 7: Volksgezondheid en Milieu

- Bodembeheerplan Den Helder
- Waterbreed, waterplan voor Den Helder.
- Manifest voor Ruimtelijke adaptatie
- Kadernotitie: " hoofdlijnen van aanpak voor een duurzaam en klimaatbestendig Den Helder

Programma 8: Ruimte en Stedelijke Vernieuwing

- Structuurvisie De Stelling op Herhaling (2003)
- Uitwerkingsplan Stadshart (2008)
- Structuurvisie Den Helder 2025 .
- Woonvisie 2016-2020
- Gronduitgifte en grondprijnsbeleid 2014
- Visie Huiskamer van de Stad 2015
- Visie Stationsvoorplein 2015
- Parkeervisie 2016
- Nota Bouwen en Parkeren (eind 2016 vernieuwd)
- Welstandsnota Den Helder 2015 met daaraan gekoppeld diverse visies en beeldkwaliteitplannen

4. Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves				
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
Structurele onttrekkingen:				
Algemene reserve	13	12	9	8
Nieuwbouw stadhuis	250	120	120	120
Egalisatiereserve onderwijshuisvesting	393	375	344	246
Aankopen SH wet Voorkeursrecht	63	63	63	63
Sociaal Domein	3.439	3.915	3.621	3.495
Woonwagens Blankmanstraat	13	13	13	13
Duinen Noordkop/Bezoekerscentrum	12	12	12	12
Verplaatsing kinderboerderij	18	18	18	18
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	112	97	96	90
Onderwijscluster Pasteurstraat	144	125	123	115
Parkeerterrein de Schooten	7	6	6	6
Polderweg		24	24	22
A. Pieckplein	47	40	40	37
Noorderhaaks	50	43	42	39
	4.561	4.863	4.531	4.284
Structurele toevoegingen:				
Bodemsanering	120	120	120	120
Sociaal Domein	4.081	4.471	3.744	3.774
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	60	45	44	38
Onderwijscluster Pasteurstraat	80	61	59	51
Parkeerterrein de Schooten	4	3	3	3
Polderweg		13	13	11
A. Pieckplein	28	21	21	18
Noorderhaaks	30	23	22	19
	4.403	4.757	4.026	4.034

5. Overzicht incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Lasten					
2	Bruggen fietspad Ooghduyne	325			
2	Nieuw perspectief	50			
3	Bijdrage "Kop werkt"	2.589			
3	Bijdrage EFRO project	100			
5	Aanpassing bezuinigingstaakstelling	113			
5	Aanpassing bezuinigingstaakstelling	20			
8	Uitwerkingsplan Stadshart	636			
	Totaal lasten	3.833	0		
Baten					
1	Lagere opbrengst parkeerbelasting	376			
1	Dekking gratis parkeren AR	-376			
2	Reserve Drooghe Weert	-200			
2	Subsidie fietspad Ooghduyne	-125			
2	Nieuw perspectief dekking AR	-50			
3	"Kop werkt" dekking Strategisch Visie	-2.589			
3	Dekking uit reserve EFRO project	-100			
5	Dekkin AR bezuinigingstaakstelling	-133			
8	Dekking Stadshart Stedelijk Vernieuwing	-636			
	Totaal baten	-3.833	0		

6. Financiële gegevens per taakveld

Progr- amma	Omschrijving programma	Ist/bat	Taakveld - nummer	Taakveld	Werkelijk 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	1 Bestuur en Ondersteuning	baten	01	Bestuur	-185	-16	-16	-16	-16	-16
			010	Mutaties reserve	-12.873	-7.972	-4.895	-2.470	-2.101	-1.567
			02	Burgerzaken	-1.048	-1.081	-1.094	-1.094	-1.094	-1.094
			04	Overhead	-54.544	-1.547	-1.340	-1.344	-1.371	-1.371
			05	Treasury	-15.456	-10.064	-5.981	-5.665	-5.034	-4.780
			061	OZB woningen	-5.753	-5.834	-5.904	-5.904	-5.904	-5.904
			062	OZB niet-woningen	-6.974	-7.213	-7.299	-7.299	-7.299	-7.299
			063	Parkeerbelasting	-884	-0	-376	-562	-562	-562

		064	Belastingen Overig	-19	-40	-40	-40	-40	-40	
		07	Algemene uitkering en overige	-109.287	-103.872	-107.072	-106.761	-105.979	-106.271	
		11	Crisisbeheersing en brandweer	-59	-71	-105	-120	-78	-18	
		12	Openbare orde en veiligheid	-250	-69	-70	-70	-70	-70	
	Totaal			-207.332	-137.779	-134.192	-131.346	-129.548	-128.991	
	lasten	01	Bestuur	5.282	4.121	5.214	2.625	2.625	2.625	
		010	Mutaties reserve	2.644	3.920	4.022	4.254	3.585	3.829	
		02	Burgerzaken	3.415	2.164	2.247	2.247	2.247	2.247	
		04	Overhead	54.544	23.412	23.992	23.694	23.856	23.797	
		05	Treasury	12.843	7.596	4.990	4.552	3.973	3.733	
		061	OZB woningen	8	178	179	179	179	179	
		062	OZB niet-woningen	0	80	80	80	80	80	
		064	Belastingen Overig	6	1	1	1	1	1	
		08	Overige baten en lasten	2.088	307	540	565	565	565	
		11	Crisisbeheersing en brandweer	5.200	4.114	3.813	3.790	3.732	3.691	
		12	Openbare orde en veiligheid	3.170	1.131	1.031	1.031	1.031	1.031	
			opgeheven (leeg)	850	0	0	0	0	0	
	Totaal			90.051	47.022	46.109	43.016	41.873	41.778	
	Totaal Bestuur en Ondersteuning			-117.282	-90.757	-88.082	-88.330	-87.675	-87.213	
	2 Openbare ruimte	baten	010	Mutaties reserve	-1.040	-1.258	-722	-131	-130	-122
			21	Verkeer en vervoer	-940	-491	-458	-333	-333	-333
			22	Parkeren	0	0	-42	-42	-42	-42
			25	Openbaar vervoer	-0	0	0	0	0	0
			53	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-49	-56	-57	-57	-57	-57
			57	Openbaar groen en (openlucht)	-222	-181	-183	-183	-183	-183
		Totaal			-2.251	-1.986	-1.512	-746	-745	-738
		lasten	010	Mutaties reserve	2.600	1.676	450	0	0	0
			21	Verkeer en vervoer	8.086	6.408	6.363	6.053	5.976	5.970
			22	Parkeren	826	1.020	938	936	933	930
			24	Economische havens en waterwegen	292	293	296	296	296	296
			25	Openbaar vervoer	21	47	0	0	0	0
			53	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	526	515	385	284	284	284
			57	Openbaar groen en (openlucht)	4.991	4.045	3.166	3.122	3.137	3.142
		Totaal			17.342	14.004	11.597	10.691	10.627	10.622
	Totaal Openbare ruimte			15.091	12.018	10.085	9.944	9.882	9.884	
	3 Economische zaken	baten	010	Mutaties reserve	-1.750	-1.700	-100	0	0	0
			31	Economische ontwikkeling	-1.650	0	0	0	0	0
			33	Bedrijfsloket en bedrijfsregel	-17	0	0	0	0	0
			34	Economische promotie	-1.169	-1.358	-1.374	-1.374	-1.374	-1.374
		Totaal			-4.586	-3.058	-1.474	-1.374	-1.374	-1.374
		lasten	010	Mutaties reserve	1.600	200	0	0	0	0
			31	Economische ontwikkeling	1.506	2.955	1.573	1.473	1.472	1.453
			33	Bedrijfsloket en bedrijfsregel	9	5	3	3	3	3
			34	Economische promotie	0	20	20	20	20	20
			57	Openbaar groen en (openlucht)	292	254	176	176	176	176
		Totaal			3.408	3.434	1.771	1.671	1.670	1.651
	Totaal 3	Totaal Economische zaken		-1.179	377	297	297	296	277	
	4 Onderwijs	baten	010	Mutaties reserve	-288	-954	-662	-609	-575	-463
			42	Onderwijshuisvesting	-544	-272	-11	-11	-11	-11
			43	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.218	-1.110	-1.110	-1.110	-1.110	-1.110
		Totaal			-2.051	-2.335	-1.783	-1.730	-1.696	-1.584
		lasten	010	Mutaties reserve	297	261	0	0	0	0
			42	Onderwijshuisvesting	5.267	5.561	4.854	4.827	4.799	4.762
			43	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.531	2.838	3.020	3.051	3.082	3.113
		Totaal			8.095	8.660	7.874	7.879	7.882	7.875
	Totaal Onderwijs			6.044	6.324	6.091	6.149	6.186	6.291	
	5 Sport, cultuur en recreatie	baten	010	Mutaties reserve	-90	-628	0	0	0	0
			52	Sportaccommodaties	-831	-840	-877	-877	-877	-877
			53	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-17	-28	-34	-34	-34	-34
			55	Cultureel erfgoed	0	0	-8	-8	-8	-8
		Totaal			-938	-1.497	-919	-919	-919	-919
		lasten	51	Sportbeleid en activering	828	673	732	693	693	664
			52	Sportaccommodaties	3.590	3.235	3.091	3.077	3.071	3.075
			53	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.038	2.956	3.031	3.051	3.071	3.091
			54	Musea	180	170	172	172	172	172
			55	Cultureel erfgoed	762	1.102	582	582	582	582
			56	Media	1.650	1.684	1.687	1.687	1.687	1.687
		Totaal			10.049	9.819	9.293	9.261	9.275	9.270
	Totaal Sport, cultuur en recreatie			9.111	8.323	8.374	8.341	8.356	8.351	
	6 Sociaal domein	baten	010	Mutaties reserve	0	-676	-1.943	-1.565	-1.640	-2.048

			61	Samenkracht en burgerparticipatie	-18	-46	-55	-55	-55	-55
			62	Wijkteams	-94	-62	-62	-62	-62	-62
			63	Inkomensregelingen	-23.220	-23.663	-24.958	-25.408	-25.712	-25.712
			64	Begeleide participatie	-7	0	0	0	0	0
			65	Arbeidsparticipatie	-401	-153	-285	-250	-250	-250
			66	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-8	0	0	0	0	0
			671	Maatwerkdienstverlening 18+	-1.702	-1.766	-1.766	-1.766	-1.766	-1.766
			681	Geëscaleerde zorg 18+	-12	0	-12	-12	-12	-12
			682	Geëscaleerde zorg 18-	-36	0	-38	-38	-38	-38
			Totaal		-25.497	-26.366	-29.118	-29.156	-29.536	-29.943
	lasten	010		Mutaties reserve	9.525	0	-0	298	234	0
			43	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	617	710	596	596	596	596
			61	Samenkracht en burgerparticipatie	3.263	3.923	3.525	3.525	3.525	3.525
			62	Wijkteams	2.420	1.994	1.407	1.407	1.407	1.407
			63	Inkomensregelingen	34.391	29.465	33.599	33.803	34.165	34.165
			64	Begeleide participatie	7.355	6.790	6.634	6.279	5.892	5.726
			65	Arbeidsparticipatie	3.558	3.579	3.571	3.571	3.571	3.571
			66	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.140	1.627	1.830	1.830	1.830	1.830
			671	Maatwerkdienstverlening 18+	11.734	11.983	11.517	11.517	11.517	11.517
			672	Maatwerkdienstverlening 18-	5.548	6.981	5.957	5.957	5.957	5.957
			681	Geëscaleerde zorg 18+	10.483	11.082	11.381	11.381	11.381	11.381
			682	Geëscaleerde zorg 18-	10.888	9.085	11.902	11.902	11.902	11.902
			Totaal		101.921	87.218	91.919	92.065	91.977	91.576
Totaal Sociaal domein					76.424	60.851	62.801	62.909	62.441	61.633
	7 Volksgezondheid en milieu	baten	010	Mutaties reserve	-706	-224	-63	-12	-9	-8
			72	Riolering	-4.873	-4.788	-4.828	-4.828	-4.828	-4.828
			73	Afval	-8.967	-8.675	-8.749	-8.749	-8.749	-8.669
			74	Milieubeheer	-618	-311	-315	-285	-285	-285
			75	Begraafplaatsen en crematoria	-293	-332	-340	-340	-340	-340
			Totaal		-15.458	-14.331	-14.294	-14.214	-14.210	-14.129
		lasten	010	Mutaties reserve	120	120	120	120	120	120
			71	Volksgezondheid	2.251	2.035	2.093	2.093	2.090	2.088
			72	Riolering	4.679	4.211	3.870	3.870	3.870	3.855
			73	Afval	6.553	6.448	6.661	6.644	6.598	6.576
			74	Milieubeheer	3.955	2.903	2.792	2.712	2.556	2.426
			75	Begraafplaatsen en crematoria	611	394	422	423	425	426
			Totaal		18.169	16.110	15.958	15.862	15.660	15.490
Totaal Volksgezondheid en milieu					2.711	1.779	1.664	1.648	1.449	1.362
	8 Ruimte en stedelijke vernieuwing	baten	010	Mutaties reserve	-1.113	-1.741	-712	-76	-76	-76
			81	Ruimtelijke Ordening	-29	-16	-16	-16	-16	-16
			82	Grondexploitatie (niet bedrijven-terreinen)	-2.908	-3.072	-3.075	-2.867	-3.207	-3.205
			83	Wonen en bouwen	-4.113	-4.019	-3.824	-3.711	-3.183	-3.062
			Totaal		-8.163	-8.849	-7.627	-6.670	-6.482	-6.360
		lasten	010	Mutaties reserve	1.485	0	0	0	0	0
			81	Ruimtelijke Ordening	1.362	832	576	575	576	576
			82	Grondexploitatie (niet bedrijven-terreinen)	2.807	3.205	3.131	2.886	3.227	3.223
			83	Wonen en bouwen	7.417	5.762	5.640	4.890	4.313	4.187
			Totaal		13.072	9.799	9.348	8.351	8.116	7.986
Totaal Ruimte en stedelijke vernieuwing					4.908	950	1.721	1.681	1.634	1.626
Eindtotaal					-4.171	-135	2.951	2.640	2.569	2.209